

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Přírodovědecká fakulta

Katedra demografie a geodemografie

**Skladba obyvatelstva, rodin a domácností na
příkladu středočeské obce Roztoky u Křivoklátu
na konci 19. a počátku 20. století**

Diplomová práce

Eva Skarlandtová

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně, pod vedením školitelky RNDr. Ludmily Fialové CSc., a že jsem všechny použité prameny řádně citovala.

Jsem si vědoma toho, že případné využití výsledků, získaných v této práci, mimo Univerzitu Karlovu v Praze je možné pouze po písemném souhlasu této univerzity.

Svoluji k zapůjčení této práce pro studijní účely a souhlasím s tím, aby byla řádně vedena v evidenci vypůjčovatelů.

V Praze dne 25. 4. 2008

.....

Za vedení práce, cenné rady a připomínky patří mé poděkování RNDr. Ludmile Fialové CSc.

Skladba obyvatelstva, rodin a domácností na příkladu středočeské obce Roztoky u Křivoklátu na konci 19. a počátku 20. století

Abstrakt

Cílem této práce je popsání a analyzování vývoje rodin a domácností ve druhé polovině 19. a na počátku 20. století ve středočeské obci Roztoky u Křivoklátu na základě úplné excerptce ze sčítacích archů. Jedná se o analýzu vývoje struktury rodin a domácností v průběhu padesáti let, konkrétně mezi lety 1869 a 1921. Práce je členěna do devíti kapitol. V jedné z nich je nastíněna situace, která panovala v Roztokách ohledně pracovní nabídky. Právě změny v nabídce pracovních míst, měly největší vliv na strukturu a vývoj rodin a domácností této obce. Nejdůležitější kapitola práce je věnována detailnímu studiu rodin a domácností, například podle socioekonomické situace osob stojících v čele domácnosti či podle vztahů ostatních členů domácnosti k této osobě.

Klíčová slova: rodiny, domácnosti, historická demografie, Roztoky u Křivoklátu

Structure of population, families and household at central bohemian community (Roztoky u Křivoklátu) at the end of 19th and beginning of 20th century

Abstract

The aim of this thesis is to describe and analyse advancement of families and households at central bohemian community Roztoky u Křivoklátu at the end of 19th and beginning of 20th century. Data was excerpt from census sheets. It's analysis of advancement structure of population, families and households over the course of fifty years, particularly among years 1869 and 1921. Thesis is divided to nine chapters. In one of them is described occupational offer. This changing in occupational offer had greatest influence on structure of families and households in this community. The most important chapter of this thesis is engaged in detailed analysis of families and households, for example by socioeconomic situation, by relationship of household members to household reeve, etc.

Keywords: families, households, historic demography, Roztoky u Křivoklátu

OBSAH

OBSAH	5
SEZNAM TABULEK	6
SEZNAM OBRÁZKŮ	8
Úvod	9
Data a metodika	11
Teoretická východiska	18
3.1. Historie rodiny	18
3.2. Sociologie rodiny	19
3.3. Historická demografie	20
Roztoky u Křivoklátu	23
Demografické charakteristiky obyvatelstva	25
5.1. Obyvatelstvo podle druhu pobytu	25
5.2. Obyvatelstvo podle pohlaví a věku	27
5.3. Obyvatelstvo podle rodinného stavu	33
Kulturní a etnické charakteristiky obyvatelstva	36
6.1. Obyvatelstvo podle obcovací řeči/ národnosti	36
6.2. Obyvatelstvo podle náboženského vyznání	37
6.3. Obyvatelstvo podle vzdělání	38
Ekonomické charakteristiky obyvatelstva	41
7.1. Ekonomicky aktivní a neaktivní obyvatelstvo	41
7.2. Obyvatelstvo podle věku a ekonomické aktivity	46
7.3. Obyvatelstvo podle oboru povolání	49
7.4. Obyvatelstvo podle postavení v povolání	53
Dočasně přítomné a nepřítomné obyvatelstvo	56
8.1. Dočasně přítomné obyvatelstvo	56
8.2. Nepřítomné obyvatelstvo	57
Struktura rodin a domácností	60
9.1. Bytový a domovní fond	60
9.2. Rodiny a domácnosti	62
9.2.1 Struktura rodin a domácností podle typologie P. Lasletta	63
9.2.2 Struktura rodin a domácností podle třídění A.E. Imhofa	65
9.3. Struktura domácností podle služebnictva a podnájemníků	70
9.4. Struktura domácností podle dětí	74
9.5. Struktura domácností podle ekonomických charakteristik osob stojících v čele	76
9.6. Postavení v domácnosti podle vztahu k osobě stojící v čele	79
Závěr	82
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	84

SEZNAM TABULEK

Tab. 2.1 Počty domů a obyvatel v Roztokách u Křivoklátu v letech 1869 - 1921.....	11
Tab.5.1.1 Počet obyvatel v Roztokách u Křivoklátu v letech 1869 až 1921 podle druhu pobytu	26
Tab. 5.2.1 Obyvatelstvo podle věkových skupin a pohlaví v Roztokách v letech 1869 – 1921.	28
Tab. 5.2.2 Obyvatelstvo podle věku v letech 1869 – 1921	29
Tab. 5.2.3 Index stáří a indexy závislosti v letech 1869 – 1921	30
Tab. 5.2.4 index maskulinity podle věku	32
Tab. 5.3.1 Osoby starší 15 let podle věku a rodinného stavu v roce 1869 (%)	33
Tab. 5.3.2 Osoby starší 15 let podle věku a rodinného stavu v roce 1880 (%)	33
Tab. 5.3.3 Osoby starší 15 let podle věku a rodinného stavu v roce 1890 (%)	34
Tab. 5.3.4 Osoby starší 15 let podle věku a rodinného stavu v roce 1900 (%)	34
Tab. 5.3.5 Osoby starší 15 let podle věku a rodinného stavu v roce 1910 (%)	34
Tab. 5.3.6 Osoby starší 15 let podle věku a rodinného stavu v roce 1921 (%)	35
Tab.6.1.1 obyvatelstvo podle obcovací řeči v letech 1880 – 1910	37
Tab. 6.2.1 Obyvatelstvo podle náboženského vyznání v letech 1869 – 1921	37
Tab. 6.3.1 Obyvatelstvo podle gramotnosti v letech 1880 – 1910 (%).....	39
Tab. 6.3.2 Žáci v Roztokách v letech 1869 – 1921, podíl na dané věkové skupině a pohlaví	39
Tab. 6.3.3 Studenti a učňové v Roztokách v letech 1869 – 1921	40
Tab.7.1.1 Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity v letech 1869 – 1921.....	42
Tab. 7.1.2 Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo v roce 1869	43
Tab. 7.1.3 Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo v roce 1880	43
Tab. 7.1.4 Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo v roce 1890	44
Tab. 7.1.5 Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo v roce 1900	44
Tab. 7.1.6 Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo v roce 1910	45
Tab. 7.1.7 Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo v roce 1921	45
Tab. 7.1.8 Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo podle věku 1869 – 1921.....	46
Tab. 7.2.1 Ekonomicky aktivní obyvatelstvo Roztok u Křivoklátu v letech 1869 – 1921.....	47
Tab. 7.3.1 obyvatelstvo podle oboru povolání v letech 1869 – 1921 (%).....	50
Tab. 7.3.2 obyvatelstvo podle oboru povolání v roce 1869	50
Tab. 7.3.3 obyvatelstvo podle oboru povolání v roce 1880	51
Tab. 7.3.4 obyvatelstvo podle oboru povolání v roce 1890	51
Tab. 7.3.5 obyvatelstvo podle oboru povolání v roce 1900	52
Tab. 7.3.6 obyvatelstvo podle oboru povolání v roce 1910	52

Tab. 7.3.7 obyvatelstvo podle oboru povolání v roce 1921	53
Tab. 7.4.1 Ekonomicky aktivní obyvatelstvo Roztok u Křivoklátu podle postavení v povolání v letech 1869 a 1880	54
Tab. 7.4.2 Ekonomicky aktivní obyvatelstvo Roztok u Křivoklátu podle postavení v povolání v letech 1890 a 1900	54
Tab. 7.4.3 Ekonomicky aktivní obyvatelstvo Roztok u Křivoklátu podle postavení v povolání v letech 1910 a 1921	55
Tab. 8.1.1 Dočasně přítomné obyvatelstvo podle věku	57
Tab. 8.1.2 Dočasně přítomné obyvatelstvo podle povolání v letech 1900 a 1910.....	57
Tab. 8.2.1 Nepřítomné obyvatelstvo v letech 1869 – 1910.....	58
Tab. 8.2.2 nepřítomné obyvatelstvo podle povolání v letech 1869 – 1910.....	59
Tab. 9.1.1 Průměrný počet bytů připadající na 1 dům a obydenost domů a bytů v letech 1869 – 1921	60
Tab.9.1.2 Domy v Roztokách u Křivoklátu podle počtu bytů v letech 1869 – 1921.....	61
Tab. 9.1.3 Byty v Roztokách u Křivoklátu podle počtu osob v jednom bytě v letech 1869 – 1921	62
Tab. 9.2.1.1 Skladba domácností v Roztokách u Křivoklátu v letech 1869 – 1921 na základě třídění P. Lasletta.....	63
Tab. 9.2.1.2 Domácnosti jednotlivců v Roztokách u Křivoklátu v letech 1869 - 1921 (%).....	65
Tab. 9.2.2.1 Skladba domácností v Roztokách u Křivoklátu v letech 1869 – 1921 na základě třídění podle Imhofa.....	66
Tab. 9.2.2.2 Typy domácností podle věku hlavy domácnosti v letech 1869 - 1921 (%)	68
Tab. 9.2.2.3 Typy domácností podle pohlaví hlavy domácnosti (%).....	69
Tab. 9.3.1 Domácnosti podle počtu služebnictva v letech 1869-1921	70
Tab. 9.3.2 Služebnictvo podle typu domácnosti	71
Tab. 9.3.3 Typy domácností se služebnictvem v letech (podíl na počtu daných domácností)	72
Tab. 9.3.4 Domácnosti se služebnictvem podle postavení hlavy rodiny v letech 1869-1921	72
Tab. 9.3.5 Domácnosti podle počtu podnájemníků v letech 1869-1921	73
Tab. 9.3.6 Typy domácností s podnájemníky v letech (podíl na počtu daných domácností) v letech 1869-1921.....	73
Tab. 9.4.1 Struktura domácností podle počtu dětí do dokončených 15 let v letech 1869 – 1921	74
Tab. 9.4.2. Průměrný počet dětí na rodiny celkem rodiny s dětmi do 15 let věku v letech 1869- 1921	74
Tab. 9.5.1 Domácnosti podle oboru povolání ekonomicky aktivních osob stojících v čele.....	77
Tab. 9.5.2 Domácnosti podle postavení v povolání ekonomicky aktivních osob stojících v čele v letech 1869-1921.....	78
Tab. 9.5.3 Domácnosti ekonomicky neaktivních osob stojících v čele v letech 1869-1921	79

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 5.2.1 Průměrný věk obyvatel roztok v letech 1869 – 1921	30
Obr. 5.2.2 Obyv. podle věkových skupin, pohlaví a rodinného stavu v letech 1869-1921	31
Obr. 7.2.1 Ekonomicky aktivní muži podle věku v letech 1869 – 1921 (%)	49
Obr. 7.2.2 Ekonomicky aktivní ženy podle věku v letech 1869 – 1921 (%).....	49
Obr. 9.4.1 Ženy podle věku a počtu dětí do 15 let věku v letech 1869 – 1921.....	75
Obr. 9.6.1 Poměr trvale přítomných osob Roztok u Křivoklátku k hlavě domácnosti podle pohlaví v letech 1869 - 1921	81
Obr. 9.6.2 Poměr trvale přítomných osob Roztok u Křivoklátku k hlavě domácnosti podle pohlaví a věku roce 1900	81

Kapitola 1

Úvod

Hlavním cílem této práce je popsat a analyzovat strukturu rodin a domácností ve středočeské obci Roztoky u Křivoklátu a pokud možno také zaznamenat vývoj struktury obyvatelstva v průběhu padesáti let a ukázat jak se měnilo složení obyvatelstva, rodin a domácností pod vlivem společenských a ekonomických změn.

Konec 19. a počátek 20. století je obdobím neustálých změn a vývoje jak na poli ekonomickém, politickém tak i sociálním. Na tyto změny ve společnosti samozřejmě reagovaly i obyvatelé menších obcí jako jsou například Roztoky u Křivoklátu. Na složení a vývoj obyvatelstva v obci o velikosti Roztok u Křivoklátu měla velký vliv každá menší změna. Rodinný život se měnil vlivem zlepšujících se životních podmínek, s rostoucí individualitou a se zvyšující se emancipací žen. Významný podíl na změnách ve složení obyvatelstva a domácností v Roztokách u Křivoklátu měla také vysoká mobilita obyvatelstva, která byla na konci předminulého století typická pro celé České země.

V průběhu sledovaných let se Roztoky postupně měnily z obce, ve které pracovala velká část obyvatelstva v zemědělství, přes obec s hlavní obživou svých obyvatel v těžkém průmyslu až k obci, kde převážná většina osob (včetně žen) pracovala v textilní továrně. I tyto změny, kterými obec procházela, jsou patrné především na struktuře rodin a domácností. V této práci je také poznat, jaký vliv měla na složení populace malé obce 1. světová válka. Její vliv je velmi patrný i na takto malém vzorku obyvatelstva. Za války byla horší situace v mnoha oblastech lidské činnosti a obyvatelstvo nemělo takové životní podmínky, na které bylo zvyklé před válkou. Válka ovlivnila populaci Roztok u Křivoklátu nejen tím, že v ní řada občanů zahynula, ale také tím, že ve válečném a hlavně poválečném období došlo k poklesu úrovně porodnosti. Vlivem nedostatku práceschopných mužů začalo v továrnách pracovat větší množství žen. Tak tomu bylo i v Roztokách u Křivoklátu a po první světové válce tento za války nastolený trend dále pokračoval.

Během období, kterému se věnuje tato práce, probíhala každých deset let na sebe plynule navazující sčítání. Tato relativně dlouhá časová řada podává přehlednou a poměrně přesnou informaci o demografickém a sociálním vývoji obyvatelstva a také umožňuje sledovat, jak se v Roztokách u Křivoklátu střídaly jednotlivé generace, a z toho i usoudit sílu migračního proudu směřujícího oběma směry, jak z obce, tak do ní.

Data sloužící jako základ této práce byla získána úplnou excerpcí ze sčítacích archů ze všech sledovaných let. Jednalo se tedy o šest sad sčítacích archů, které jsou uloženy ve státním

okresním archívu v Rakovníce. Právě i kompletnost sčítacích archů za všechny roky a také snadná dostupnost Rakovníka od Prahy byly rozhodujícím faktorem ve výběru konkrétní obce.

Práce je členěna do devíti kapitol, z nichž se sedm věnuje přímo Roztokám u Křivoklátu. První dvě popisují metodiku a teoretická východiska. Blok týkající se obce začíná stručnou charakteristikou Roztok sledovaného období, která umožní pochopení mnohých následných souvislostí. Následující kapitoly se věnují již přímo vývoji obyvatelstva, rodin a domácností Roztok u Křivoklátu.

Kapitola 2

Data a metodika

Data, na základě kterých je vytvořena tato práce, byla získána metodou úplné excerpcce ze sčítacích archů obce Roztoky u Křivoklátu, které jsou uloženy ve státním okresním archivu v Rakovnicích¹.

V roce 1869 bylo v Roztokách u Křivoklátu sečteno 782 trvale přítomných osob žijících v 57 domech, o deset let později to již bylo 903 osob v 58 domech. V následujících dvou sčítáních mírně narůstal v Roztokách jak počet obyvatel (933, 943) Roztok tak i domů (65, 67). Pouze v roce 1910 došlo k poklesu počtu obyvatel, oproti sčítání v roce 1900 poklesl počet obyvatel o více jak sto. Rok 1921 zaznamenal opět nárůst, v tomto roce zde žilo již 1082 lidí v 95 domech².

V Retrospektivním lexikonu obcí ČSSR³ jsou uvedeny počty obyvatel a počty domů v Roztokách u Křivoklátu ve sledovaných letech. Tyto počty jsou ale vždy o několik osob a domů vyšší než počty, které byly zjištěny ze sčítacích archů. Může to být způsobeno tím, že některé archy chyběly, neboť ne vždy navazovala čísla domů v řadě. Počty osob a obydlených domů se sčítání od sčítání stále zvyšovaly. Pouze v roce 1921 počet domů zjištěných ze sčítacích archů souhlasil s počtem domů uvedených v Retrospektivním lexikonu obcí. Bylo zde 95 popisných čísel, z těchto domů však byl jeden rozbořený, dva objekty byly tovární budovou a jeden dům sloužil jako rekreace pro majitele továrny, trvale obydleno bylo v roce 1921 pouze 91 domů.

Tab. 2.1 Počty domů a obyvatel v Roztokách u Křivoklátu v letech 1869 - 1921

Pramen	1869	1880	1890	1900	1910	1921
	počet domů					
Retrospektivní lexikon	57	58	65	67	77	95
Zachované sčítací archy	52	54	62	64	72	95
počet obyvatel						
Retrospektivní lexikon	782	903	933	943	864	1082
Zachované sčítací archy	781	891	923	911	839	1077

¹ SOA Rakovník, fond sčítání lidu 1869, 1880, 1890, 1900, 1910 a 1921.

² Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970, FSÚ, Praha 1978

³ Tamtéž.

Hlavním cílem této práce je popsat a analyzovat strukturu rodin a domácností v Roztokách u Křivokláta, proto byly přepsány a zpracovány všechny sčítací archy a je tedy možné získat ucelený pohled na obyvatelstvo této středočeské obce. V následujícím přehledu je zaznamenáno, co bylo jaký rok sčítání zjišťováno o obyvatelstvu.

	1869	1880	1890	1900	1910	1921
jméno a příjmení	x	x	x	x	x	x
příbuzenský nebo jiný poměr k majiteli bytu			x	x	x	x
pohlaví	x	x	x	x	x	x
rok narození	x					
datum narození		x	x	x	x	x
místo narození	x	x	x	x	x	x
od kdy bydlí zapsaná osoba v obci						x
domovské právo	x	x	x	x	x	x
Národnost (mateřský jazyk)						x
náboženské vyznání	x	x	x	x	x	x
rodinný stav	x	x	x	x	x	x
obcovací řeč		x	x	x	x	
znalost čtení a psaní		x	x	x	x	x
tělesné vady		x	x		x	
povolání	x	x	x	x	x	x
postavení v povolání	x	x	x	x	x	x
bližší označení závodu, kde dotyčný pracuje						x
vedlejší povolání		x	x	x	x	
zda a kde daná osoba pracovala k 16.7.1914						x
vlastnictví nemovitého majetku					x	
přítomnost či nepřítomnost ke dni sčítání	x	x	x	x	x	

Sčítání lidu jsou jedním z nejdůležitějších zdrojů informací o obyvatelstvu, neboť zjišťují údaje o stavu obyvatelstva k rozhodnému okamžiku na celém území státu. Zpočátku sloužila sčítání (soupisy) obyvatel spíše k jiným účelům, jako například k vojenským či daňovým, to znamená, že nemusela zahrnovat celou populaci.

Jako významný mezník ve statistice obyvatelstva lze označit datum 13.10.1753, kdy byl vydán patent císařovny Marie Terezie o sčítání lidu. První sčítání obyvatelstva proběhlo v roce 1754 a proběhlo v rakouských a českých zemích. Původní záměr pořadat soupisy každý třetí rok se ale nezdařil, další soupis se konal v roce 1761 a pak každoročně.

Zlom nastal v roce 1777, kdy byl vydán konskripční patent, který se stal základem soupisů až do roku 1851, v těchto soupisech bylo zaznamenáváno přítomné obyvatelstvo, podrobnější třídění podle sociálního postavení a věku bylo však dále prováděno pouze za muže.

Základ pravidelným sčítáním v desetiletém cyklu dal zákon přijatý v roce 1869. Na jeho základě proběhlo na počátku roku 1870 sčítání lidu, které zachytilo stav ke dni 31.12. 1869. Hlavními účely censů probíhajících v Rakousku-Uhersku bylo zjištění aktuálního počtu přítomného obyvatelstva a později i směry migrace a podchycení rychlých a výrazných strukturálních změn, kterými tehdejší společnost procházela⁴. Sčítání mělo na starosti ministerstvo vnitra a řídily je okresní úřady. Za provedení sčítání na území jednotlivých obcí

⁴ www.czso.cz

nesly odpovědnost obecní úřady, které jmenovaly sčítací komisaře, velmi často z řad učitelů či pracovníků obecního úřadu.

Údaje ze sčítání z let 1869 a 1880 byly ještě tříděny ručně, další sčítání již byla zpracována pomocí elektrických třídících strojů.

Rakouská sčítání z let 1890 – 1910 se svým obsahem, kvalitou zpracování a rozsahem publikovaných dat zařadila mezi velmi dobře organizovaná a provedená sčítání své doby. Jejich kvalitu dokládá i ta skutečnost, že po rozpadu monarchie byly užitě metody převzaty nástupnickými státy⁵.

Po vzniku Československa bylo nutné provést sčítání lidu a zjistit tak co nejpodrobnější demografická data. Podle tradice převzaté z monarchie se mělo konat v roce 1920, to však nebylo z mnoha důvodů možné a tak se sčítání uskutečnilo 15.2.1921. Obsah tohoto sčítání se lišil od předválečných sčítání, opět však bylo provedeno za přítomné obyvatelstvo. Nově byla přijata definice národnosti, takže se již nezjišťovala pomocí dotazu na obcovací řeč ale na řeč mateřskou.

Ve všech sledovaných sčítáních bylo obyvatelstvo sčítáno pomocí sčítacích archů pro domácnost. Sčítací archy ve všech letech sčítání byly pro sledovanou obec Roztoky u Křivoklátu vyplněny česky, neboť se jednalo o českou jazykovou oblast. Až do roku 1910 byly archy vyplňovány jedním rukopisem a podpis na zadní straně tiskopisů byl vždy stejný, z toho vyplývá, že sčítání prováděl sčítací komisař. Ze sčítacích archů roku 1921 je zřejmé, že tiskopisy vyplňovala vždy osoba bydlící v domácnosti, zpravidla přednosta domácnosti.

Při zpracování dat pro účely této práce byly nejprve jednotlivé údaje ze sčítacích archů doslovně přepisovány do souborů a následně překódovány na shodnou klasifikaci a dále zpracovávány. Přepis dat z archů neskýtal žádná velká úskalí a problémy. Pouze některé záznamy byly špatně čitelné, ale i takové se daly postupně vyluštit. Občas se vyskytovaly i nejasnosti v záznamech, které byly pravděpodobně způsobeny nezájmem a neznalostí sčítaných osob a bohužel asi také tím, že se sčítací komisař nemusel zrovna dobře orientovat v mnohých pojmech a pak špatně zařazoval obyvatele například do oborů povolání.

Největší problémy nastaly při zpracování oboru povolání a postavení v povolání. Sčítací komisaři si patrně mnohdy tyto dva pojmy pletli a vyplňovali kolonky opačně. Ve sčítání 1869 byly tyto údaje vyplněny nejhůře, v 70% pouze jeden z těchto údajů, a bylo potom docela obtížné k postavení povolání či oboru určit a zařadit chybějící údaj. V dalších sčítáních byly nejpalčivějším problémem chybějící údaje za povolání u mnoha žen a dívek, takovéto případy byly pro účely této práce označeny za osoby v domácnosti.

Velmi snadné a bezproblémové bylo získávání a zpracování údajů týkajících se náboženství, obcovací řeči, rodinného stavu, přítomnosti v obci či věku. I zde byly samozřejmě občas nějaké údaje vyplněny nepřesně nebo chyběly, například u malých dětí a mladých osob nebyl mnohdy rodinný stav vyplněn, ale takovéto osoby byly při zpracování považovány za svobodné. Několikrát byl chybně uveden i rok narození, pro zajímavost lze uvést případ kdy by měla matka v 60 letech syna nebo kdy ve sčítání 1869 byla zaznamenána osoba narozená v roce

---

⁵ www.czso.cz.

1912. Těchto případů však nebylo nijak významné množství. Údaje za náboženství a obcovací řeč byly vyplněny vždy vzorně a naprosto jednoznačně.

Pro analýzu oboru povolání byla v této práci použita klasifikace oboru povolání, kterou ve své práci „Struktura domácností v Jindřichově Hradci a Hůrkách v roce 1910“ použil V. Hofman⁶.

Klasifikace oboru povolání

- 1 zemědělství
- 2 průmysl a řemesla
  - 2a strojírenství
  - 2b potravinářství
  - 2c sladovnictví
  - 2d krejčovská řemesla
  - 2e ostatní řemesla
  - 2f hutnictví
- 3 stavebnictví
- 4 pohostinství a ubytování
- 5 doprava a spoje
- 6 věda a výzkum
- 7 veřejná správa, správa a obrana
- 8 železniční služba
- 9 sociální služba
- 10 komunální služby (veřejné a osobní)
- 11 ostatní nevýrobní činnosti
  - 11a obchod
- 12 vojsko
- 13 soukromníci
- 14 penzisté
- 15 domácí služby – služebnictvo
- 16 členové rodiny v domácnosti
- 17 učni
- 18 studenti
- 19 žáci
- 20 děti
- 21 bez práce, žebráci, invalidi
- 22 neuvedeno

Klasifikace pro analýzu postavení v povolání byla převzata ze Základů demografie⁷. Z důvodu relativně malého souboru osob byla klasifikace převzata pouze částečně a byla

---

⁶ V. Hofman: Struktura domácností v Jindřichově Hradci a Hůrkách v roce 1910, Magisterská práce, PČF UK, Praha 2003, str.8.

⁷ Z. Pavlík, J. Rychtaříková, A. Šubrtová: Základy demografie, Academia, Praha 1986, str. 434.

upravena pro potřeby této práce. Zvláště byli vyčleněni úředníci a služebnictvo a z kategorie zaměstnanci byla vyčleněna pouze podskupina dělníků. Ostatní zaměstnané osoby byly zařazovány jednoduše jako zaměstnané. Na rozdíl od Základů demografie nebyly v této práci zařazeny osoby v domácnosti a pomáhající členové v domácnosti mezi obyvatele ekonomicky aktivní, ale mezi obyvatele ekonomicky neaktivní. Osoby v domácnosti (zpravidla ženy) nebyly zařazeny mezi ekonomicky aktivní, neboť se nejednalo o zemědělskou oblast a hlavním zdrojem obživy zde byl průmysl a ženy proto nepracovaly ve vlastním hospodářství.

Klasifikace postavení povolání obyvatel

- 1 samostatní a nájemníci
- 2 úředníci
- 3 zaměstnanci
  - 3a dělníci
- 4 služebnictvo
- 5 vojsko
- 6 osoby v domácnosti
- 7 soukromníci, majitelé domů, rentiéři
- 8 penzisté a výměnkáři
- 9 studenti a žáci
- 10 učňové
- 11 děti v předškolním věku
- 12 žebráci, invalidi, bez povolání
- 13 neuvedeno

K analýze domácností byly v této práci využity dvě typologie. Tou první je typologie dle Lasletta⁸, která umožňuje případné srovnání skladby domácností v Roztokách u Křivoklátu s jinými sídly. Jako samostatná domácnost byly započítány nejen rodiny ale i podnájemníci, zaměstnanci či služebnictvo, které v rodinách sloužilo. Druhým tříděním, použitým v této práci k analýze domácností, je třídění podle A. E. Imhova, které ve svém článku „Složení domácností v Čechách v roce 1651“ použila E. Čáňová⁹. Oproti Laslettově typologii zde nejsou služebníci uváděni jako samostatná domácnost, ale jsou bráni jako součást domácnosti, u které sloužili. Domácnosti jsou v tomto třídění rozlišovány podle toho, zda mají či nemají služebné.

Laslettova typologie domácností

- 10 Domácnosti jednotlivců
  - 11 ovdovělí
  - 12 svobodní
  - 13 rozvedení
  - 14 ženatí/vdané

---

⁸ E. Maur: Základy historické demografie, Univerzita Karlova Praha 1983, str. 98 – 99.

⁹ E. Čáňová: Složení domácností v Čechách v roce 1651, Historická demografie 16, Praha 1992, str.63 – 64.

- 15 služebnictvo, učni, zaměstnaní, strážníci, podnájemníci
- 20 Vícečlenné nerodinné domácnosti
  - 21 společně žijící sourozenci
  - 22 jinak příbuzní spolubydlíci
  - 23 nepříbuzní spolubydlíci
- 30 Jednoduché rodinné domácnosti
  - 31 manželský pár bez dětí
  - 32 manželský pár s dětmi
  - 33 matka s dětmi
  - 34 otec s dětmi
- 40 Rozšířené rodinné domácnosti
  - 41 rozšířené rodinné domácnosti ascendentní
  - 42 rozšířené rodinné domácnosti descendentní
  - 43 rozšířené rodinné domácnosti kolaterální
  - 44 rozšířené rodinné domácnosti – kombinace uvedených
- 50 Složené rodinné domácnosti
  - 51 složené rodinné domácnosti – sekundární rodinné jádro je ascendentní
  - 52 složené rodinné domácnosti – sekundární rodinné jádro je descendentní
  - 53 složené rodinné domácnosti – sekundární rodinné jádro je stranou
  - 54 sourozenecké rodinné domácnosti

Třídění podle A.E. Imhofa

I. Jednotlivci

- a) bez služebnictva
- b) se služebnictvem

II. Bez manželského páru

- a) bez služebnictva
- b) se služebnictvem

III. Základní rodina

- a) bez služebnictva
- b) se služebnictvem

IV. Rozšířená rodina

- a) bez služebnictva
- b) se služebnictvem

V. Více rodin

- a) bez služebnictva
- b) se služebnictvem

VI. Domácnost s nejasnou strukturou ale příbuzenskými vztahy

- a) bez služebnictva
- b) se služebnictvem

Všechny osoby byly také analyzovány podle vztahu k majiteli bytu, případně najímátele bytu, tzn. k přednostovi domácnosti. Největší problémy činilo zařazování osob do jednotlivých kategorií v letech 1869 a 1880, kdy nebyla pro vztah k majiteli bytu vyčleněna zvláštní kolonka, ale tyto údaje se zaznamenávaly přímo za jméno a příjmení osob. Z důvodu nedostatečného místa tak často nebyl záznam příliš dobře čitelný nebo i chyběl. Potom byl takto nejasně zaznamenaný vztah k majiteli bytu odvozován například podle věku a příjmení osoby. Ve všech sčítáních se vyskytly případy obtížně zařaditelné v případě soužití více generací, kdy měl například ženatý syn vlastní děti, a potom bylo obtížné určit jaké děti ke komu patří. Domácnosti podle vztahu k majiteli bytu byly klasifikovány na základě upravené klasifikace V. Helešovicové a P. Horské, kterou tyto použily při svém studiu struktur domácností v Liberci.¹⁰

Klasifikace domácností podle vztahu k majiteli bytu

- 1 hlava rodiny
- 2 manželka
- 3 dcera/syn
- 4 příbuzná osoba
- 5 nepříbuzná osoba
- 6 služebná/sluha
- 7 zaměstnanec/zaměstnankyně
- 8 podnájemník/podnájemnice
- 9 učeň
- 10 strážník

---

¹⁰ V. Holešovicová, P. Horská: Struktury městské domácnosti na počátku 20. století, Historická demografie 8, Praha 1983, str. 113 – 132.

Kapitola 3

Teoretická východiska

3.1. Historie rodiny

Rodina je patrně nejstarší sociální lidskou skupinou, kterou je v nejširším vymezení chápáno dočasné nebo relativně trvalé společenství jednoho nebo více mužů s jednou nebo více ženami. Prvotní účel rodiny je demografická reprodukce. Rodina jako sociální jednotka však může rozšířit své funkce do ostatních sfér lidského života, může převzít výrobní i spotřební hospodářské funkce. Forma rodiny a její funkce jsou podmíněny stupněm společenského rozvoje. Základem prvotní rodiny byl zřejmě vztah mezi matkou a dítětem, protože skutečný otec byl dlouho neznámý a i později jeho funkci plnil vždy spíše otec sociální, tj. společností určený.¹¹

Kromě biologické funkce rodiny, která je nesporně prvotní a základní, je další podstatnou funkcí výchova dětí. Souvisí bezprostředně s hospodářskou funkcí rodiny a jejím smyslem je připravit děti na samostatný život předáním zkušeností, forem společenského chování atd. Teprve na vysokém stupni společenského rozvoje přebírá část této funkce škola. Důležitou úlohu při pomoci s výchovou dětí mohla hrát také širší rodina, která byla založena na širších vztazích. Důležitým demografickým vztahem, vznikajícím v procesu demografické reprodukce, je příbuzenství. Příbuzenství ve vlastním slova smyslu je pokrevním vztahem; v širším smyslu jím je však myšleno i švagrovství, které vzniká mezi příbuznými jednoho člena rodičovského páru a druhým členem tohoto páru.¹²

Na to, jak se rodina postupně vyvíjela, je možné usuzovat i ze všech různých forem rodiny, které stále po celém světě existují. Lze najít jisté pravidelnosti a podmínky, ve kterých tyto typy rodin existují. Tyto pravidelnosti lze najít například v zapojení matky do procesu získávání obživy.

V dnešní době je nejrozšířenější formou rodiny rodina monogamní, která se skládá z manželského páru a jednoho či více dětí. Rodina monogamní se vyvinula z rodiny patronymické (patriarchální). V evropském prostředí mělo velký vliv na podobu dnešní rodiny také křesťanství. Patriarchální rodina se postupem doby vlivem postupující emancipace měnila na rodinu demokratickou, která je založena na právní, ekonomické a sociální rovnoprávnosti mužů a žen.

¹¹ Z. Pavlík, J. Rychtaříková, A. Šubrtová: Základy demografie, Praha 1986, str. 414.

¹² Tamtéž.

Studiem rodin se zabýval například Peter Laslett, který studoval začleňování nepříbuzných osob, jako byli učňové či čeledí, do rodiny a považoval tento fakt ze velmi důležitý rys tradiční předprůmyslové evropské společnosti. Rodinu v širokých oblastech zájmu studoval Michael Mitterauer. Ten se zabýval typologií rodiny, vlivem náboženství na chování rodiny a například také životním cyklem rodiny. Odlišil dva typy společnosti podle způsobu, jakým se ve společnosti převážně zajišťovaly pracovní síly. Prvním typem byla společnost s nádeníky, zde byl zaměstnanecký vztah volnější. Jako druhý typ označil společnost s čeledí. Jednalo se spíše o ideální typy společnosti.¹³

Dva základní historické modely charakterizoval John Hajnal. Vymezil dělicí hranici mezi Terstem a Petrohradem a typ, který se vyskytoval na severozápad od této linie nazval typem evropským. Hlavní kritéria pro rozlišení Hajnalem vymezených dvou modelů rodin jsou:¹⁴

- Průměrný věk při prvním sňatku, kdy v severozápadní společnosti byl vyšší, protože se snoubenci museli před sňatkem ekonomicky zajistit;
- doživotní celibát – v severozápadní společnosti nebyl sňatek dostupný všem a určitá část zůstávala trvale mimo manželství;
- výskyt podruží a čeledi – ta byla typická pro severozápadní společnost;
- výlučnost patrilineárního principu utváření rodiny (tento princip se nacházel v ruských a jihoslovanských rodinách, kde do rodiny přicházely sňatkem jen ženy a rodina se vyvíjela zásadně v mužské linii; pokud měla rodina pouze dcery a do rodiny přišel sňatkem muž, byl přijat za adoptivního syna);
- dědické právo (to mohlo zamezovat dělení statků při dědění, majetku se pak ujímal pouze jeden dědic, kterým byl zpravidla nejstarší syn, rys opět se vyskytující spíše v severozápadní části Evropy);
- princip neolokace (princiálně je vyloučeno, aby dva manželské páry žily pod jednou střechou), pro severozápadní společnost jsou typické spíše nukleární rodiny, pro jihovýchodní komplexní;
- průměrný počet osob připadající na jednu domácnost – v severozápadní společnosti byl průměrný počet členů rodiny 4 – 5 osob, pro jihovýchodní společnost byly typické mnohačlenné rodiny.

3.2. Sociologie rodiny

Vznik sociologie rodiny se datuje do roku 1855, kdy vyšla studie o 36 hornických rodinách, které studoval francouzský důlní inženýr Frederic Le Play. On je také považován za zakladatele empirické sociologie rodiny. Tímto rokem začíná metodologicky uvědomělé studium ekonomických a sociologických aspektů rodiny. Ve svých studiích stanovil Le Play tři základní typy rodiny: patriarchální velkorodinu, nestabilní rodinu a kmenovou rodinu.¹⁵

Za patriarchální rodinu označil Le Play rodiny extensivně hospodařících zemědělců východní Evropy a také například rodiny nomádů Orientu a asijských stepí. Principem tohoto

¹³ J. Horský, M. Seligová: Rodina našich předků, Praha 1997, str. 6-7.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ I. Možný: Sociologie rodiny, Sociologické nakladatelství, Praha 2002, str. 30.

typu rodiny je, že všichni její členové pracují ve prospěch celé rodiny bez jakéhokoliv nároku na odměnu a nemají žádné osobní vlastnictví. I po sňatku zůstávají děti pod vlivem otce. Tento typ rodin je velmi stabilní, neboť se opírá o tradice a zajišťuje i slabé členy rodiny.

Další typ, který Le Play definoval, je opačným extrémem, jedná se o rodinu nestabilní. Vznikla jako následek industrializace a individualismu pod vlivem dědického práva v bohatých a vzdělaných vrstvách západní Evropy. Členy této rodiny jsou pouze rodiče a svobodné děti, které ihned po sňatku rodinu opouštějí a tím ztrácejí veškeré závazky vůči rodičům a svobodným sourozencům.

Za vzor pro sociální reformu označil Le Play rozvětvenou rodinu. Rozvětvená rodina tvoří určitý kompromis mezi dvěma předchozími typy. Základem rozvětvené rodiny je rodinný dům, ve kterém zůstává zpravidla nejstarší syn s rodinou. Jeho rodina je jakýmsi středem rozvětvené rodiny. Rodinné jmění přechází nerozdělené do rukou jediného dědice, který ale společně s majetkem dědí i povinnost udržet kontinuitu rodinného života a rodinné tradice. Také má stále závazky vůči rodičům a trvale vůči sourozencům, které musí podporovat například při vzdělávání či vybavení.

Studiem rodiny se na přelomu století zabýval i sociolog Émile Durkheim, který je dokonce autorem knihy Úvod do sociologie rodiny, která shrnuje převážně právní postupy. Dalším významným Durkheimovým dílem je Manželská rodina, kde staví proti soudobému typu rodiny, o které mluví jako o rodině manželské, tradiční rodinu patriarchální. Podle Durkheimovy koncepce vzniká manželská rodina jako důsledek vydělení se nukleární rodiny z rodiny příbuzenské, jakmile již není vlastnictví vázáno na dům. Dělením majetku postrádá rodina svůj základní stabilizátor.¹⁶

Ve druhé polovině 19. století již přestala být rodina chápána jako přírodní či přirozená jednotka, ale začala být chápána jako instituce, která vznikla historickým vývojem.

Na přelomu 19. a 20. století se začala sociologie rodiny rozvíjet i v Českých zemích. To, že se i čeští sociologové začali zabývat rodinou, uspíšilo vydání rozsáhlé práce sociologa Spencera O studiu sociologie, která byla česky vydána již dva roky po svém vydání. Díky Masarykovi nebyla česká sociologie ve svých počátcích, a platí to samozřejmě i pro sociologii rodiny, inspirována především myšlením konzervativním, nýbrž liberálním. Z něho se pak, zejména ve třicátých letech minulého století, vyvíjela česká sociologie rodiny aktivním zájmem o následky hospodářské krize v rodině spíše k sociálně orientovanému liberalistickému postoji.¹⁷ Masaryk zdůrazňoval význam manželství a funkci rodiny jako základ společnosti.

3.3. Historická demografie

Studiu vývoje rodiny se věnovali nejen historikové a sociologové, ale samozřejmě také demografové. Dlouhodobě se vývoji rodin a domácností v historickém pohledu věnovala Pavla Horská, která společně s Ludmilou Fialovou, Milanem Kučerou a Eduardem Maurem publikovala své poznatky v knize Dějiny obyvatelstva českých zemí.¹⁸ Další publikací, na které

¹⁶ I. Možný: Sociologie rodiny, Sociologické nakladatelství, Praha 2002, str. 28.

¹⁷ I. Možný: Sociologie rodiny, Sociologické nakladatelství, Praha 2002, str. 34.

¹⁸ L. Fialová, P. Horská, M. Kučera, E. Maur: Dějiny obyvatelstva českých zemí, Mladá fronta Praha 1998.

se Pavla Horská významně podílela, je kniha *Dětství, rodina a stáří v dějinách Evropy*,¹⁹ tu napsala společně s demografem Milanem Kučerou, historikem Eduardem Maurem a antropologem Milanem Stloukalem. Další autorkou, která se věnovala vývoji obyvatelstva, byla Ludmila Kárníková, která vydala knihu *Vývoj obyvatelstva v českých zemích 1754 - 1914*.²⁰

Vývoj rodiny a domácností je popisován a analyzován také v celé řadě vědeckých článků, jejichž převážná část je publikována ve sborníku *Historická demografie. Historickodemografické studie pro 19. století* jsou zaměřeny jak na postižení celkových trendů tak i na zachycení vývoje vybraných konkrétních problémů.

Postižení celkových trendů se věnuje například článek Sabiny Duškové *Demografický vývoj Ústí nad Labem 19. století*,²¹ článek Martina Jemelky zabývající se populací Šalamounské hornické kolonie v Moravské Ostravě²², práce Věry Kalouskové o demografickém vývoji farnosti Lochenice²³ nebo také práce Markéty Vaňkové zkoumající demografický vývoj Žitonic.²⁴

Mezi články zachycující vývoj vybraných problémů patří například příspěvek Věry Hruškové zabývající se vlivem změn profese na rodinu ve druhé polovině 19. století,²⁵ Mariky Poulkové o vývoji sňatečnosti ve farnosti Rožmberk²⁶ či článek Ludmily Fialové *Rozdíly v poklesu plodnosti v českých zemích ve venkovských a městských oblastech v letech 1869 – 1930*.²⁷ Velikosti a skladbě domácností se věnovaly v práci K otázce struktury městské domácnosti na počátku 20. století Věra Helešovicová a Pavla Horská.²⁸ O uplatňování sociální endogamie v příměstské vesnici ve druhé polovině 19. století psala Věra Hrušková²⁹. Andrea Pokludová vydala v historické demografii studii zabývající se mezigenerační sociální mobilitou vzdělaných občanů na přelomu 19. a 20. století.³⁰

---

¹⁹ P. Horská, M. Kučera, E. Maur, M. Stloukal: *Dětství, rodina a stáří v dějinách Evropy*, Panorama Praha, 1990.

²⁰ L. Kárníková: *Vývoj obyvatelstva českých zemí*, Akademie věd, Praha 1965.

²¹ S. Dušková: *Demografický vývoj Ústí nad Labem v 19. století*, *Historická demografie* 24, Praha 2000, str. 109 – 162.

²² M. Jemenka: *Populace Šalamounské hornické kolonie v Moravské Ostravě (1890-1930)*, *Historická demografie* 28, Praha 2004, str. 157 – 201.

²³ V. Kalousková: *Demografický vývoj farnosti Lochenice v letech 1784-1900*, *Historická demografie* 30, Praha 2006, str. 67 – 144.

²⁴ M. Vaňková: *Demografický vývoj Žitnic v 19. století*, *Historická demografie* 30, Praha 2006, str. 145 – 194.

²⁵ V. Hrušková: *Vliv změny profese na rodinu příměstské vesnice druhé poloviny 19. století*, *Historická demografie* 17, Praha 1993, str. 201 – 228.

²⁶ M. Poulková: *Vývoj sňatečnosti ve farnosti Rožmberk nad Vltavou v 19. století*, *Historická demografie* 30, Praha 2006, str. 195 – 218.

²⁷ L. Fialová: *Rozdíly v poklesu plodnosti v českých zemích ve venkovských a městských oblastech v letech 1869 – 1930*, *Historická demografie* 8, Praha 1983, str. 133 – 147.

²⁸ V. Helešovicová, P. Horská: *K otázce struktury městské domácnosti na počátku 20. století*, *Historická demografie* 8, 1983, str. 113 – 132.

²⁹ V. Hrušková: *Uplatňování sociální endogamie v příměstské vesnici ve druhé polovině 19. století*, *Historická demografie* 21, Praha 1997, str. 131 – 146.

³⁰ A. Pokludová: *Mezigenerační sociální mobilita vzdělaných občanů na přelomu 19. a 20. století v Opavě na základě církevních matrik sňatků*, *Historická demografie* 26, Praha 2002, str. 101 – 122.

Vlivem migrace na obyvatelstvo venkova se zabýval Hermann Zeithofer³¹. Tomu jak ovlivňovala migrace již konkrétní oblasti se věnovala například Jana Brabencová³² či Alice Velková³³ a Michaela Holubová³⁴.

---

³¹ H. Zeithofer: Migrace na českém venkově na počátku 20. století, *Historická demografie* 30, Praha 2006, str. 123 – 144.

³² J. Brabencová: Vliv migrace na věkovou a sociální strukturu obyvatelstva města Nymburka na přelomu 19. a 20. století, *Historická demografie* 15, Praha 1991, str. 99 – 121.

³³ A. Velková: Migrace a životní cyklus venkovského obyvatelstva na Štáhlavsku v letech 1750 – 1850, *Historická demografie* 30, Praha 2006, str. 73 – 98.

³⁴ M. Holubová: Geografická a sociální mobilita snoubenců farnosti Dobruška od konce 18. století do 2. poloviny 19. století, *Historická demografie* 28, 2004, str. 111 – 155.

Kapitola 4

Roztoky u Křivoklátu

Roztoky byl původně osamělý dvorec křivoklátského purkrabího a lovcího Jíry z Roztok. Kdy byl dvorec založen není přesně známo, s největší pravděpodobností to bylo okolo roku 1370. Jírovo erbovní znamení – černá vrána s červenou zbrojí ve stříbrném štítě – se stalo podkladem pro současný znak a prapor obce.

*Roztoky, samostatná politická obec, leží obapol řeky Mže (dnešní Berounka) jz. Křivoklátu. Větší část obce rozkládá se na pravém břehu řeky Mže. Roztoky čítají 933 obyvatel Čechů, katolíků, kteří sídlí v 65 domech. Vedle hospodářství polního jest hlavním zdrojem výživy občanů průmysl železářský. Přifařeny i přiškoleny jsou ku Křivoklátu. Tak psal o obci Roztoky u Křivoklátu v roce 1902 Jan Renner v knize nazvané Popis politického a školního okresu rakovnického.*³⁵

K Roztokám náležel též Karlov, hospodářský dvůr, který založil kolem roku 1779 kníže Karel Egon Fürstenberg a zámek Leontýn, někdejší lovecký zámek Obora z roku 1820, který byl v roce 1860 přestavěn v novogotickém slohu a pojmenován po hraběnce Leontině z Fürstenberka.

Rozvoj obce nastal v roce 1824, kdy nechal postavit v Roztokách u Křivoklátu na břehu řeky Berounky kníže Karel Egon II. von Fürstenberg huť se jménem Marie-Anna. Tato huť sloužila ke zkujňování surového železa a později jako válcovny plechu. Výroba navazovala na další knížecí železářny ve Staré Huti (dnešní Hýskov), Nové Huti (Nižbor) a Novém Jáchymově. Ve své době patřil fürstenberský hutní komplex k nejmodernějším podnikům ve střední Evropě. Tento stav bohužel nevydržel příliš dlouho, neboť závratné změny v technologiích, které se vytvářely v Anglii, velmi stěžovaly konkurenceschopnost Fürstenberských železáren. Postupně se hroutil jeden knížecí podnik za druhým a v roce 1880 došlo i na železářny v Roztokách. Aby však nedošlo k úplnému krachu, postoupil kníže tento podnik České montánní společnosti. Ta se soustředila především na valcířskou výrobu a na přelomu 19. a 20. století zde zaměstnávala 300 lidí. Ani dílčí modernizace továrny nezachránila a tak v březnu roku 1903 zastavil nový vlastník výrobu.

V roce 1905 koupila celý roztocký komplex semilská firma Stein. Nový majitel začal továrnu přestavovat na přádelnu a o rok později byla zřízena i barvírna. Továrník Stein přijal

³⁵ J. Renner: Popis politického a školního okresu rakovnického, 1902.

700 zaměstnanců a dal tak práci nejen roztockým ale i lidem z celého širokého okolí. Od roku 1908 se v továrně již pracovalo na dvousměnný provoz. Velkou výhodou závodu byla levná vodní energie z Berounky.

K poklesu výroby v textilce došlo během první světové války. Na vině byl především nedostatek surovin, ale také chybějící mužská síla, kterou se Stein snažil nahradit ženami. Po skončení války byla pracovní doba zkrácena z 11 na 8 hodin. Během druhé světové války byla do Roztok přesunuta výroba součástek pro německá válečná letadla. A po konci války zde již nebyla obnovena výroba textilní ale pokračovalo se ve výrobě strojní. Dnes v objektu továrny sídlí česká firma Permon, vyrábějící nářadí.

Dnes patří obec do správního obvodu obce s rozšířenou působností Rakovníka a obce s pověřeným obecním úřadem Křivoklátu. Žije zde okolo 1030 obyvatel.

Kapitola 5

Demografické charakteristiky obyvatelstva

5.1. Obyvatelstvo podle druhu pobytu

Typem pobytu je myšleno, zda je daná osoba v okamžik sčítání v místě přítomna či nepřítomna a zda je tento stav trvalý či dočasný. Do sčítacích archů se zpravidla zapisovaly všechny osoby, které měly v obci domovské právo a zároveň se zde dlouhodobě zdržovaly. Tedy jak ti, kteří zde skutečně žili, ti co v místě po delší dobu pracovali nebo v okamžiku sčítání tam dleli např. na návštěvě, ale také ti, co do obce sice domovským právem patřili, ale delší či kratší dobu již bydleli jinde. Sčítání v roce 1921 bylo prováděno za osoby přítomné a nelze tedy ze sčítacích archů zjistit, kolik obyvatel bylo v obci nepřítomných.

Od roku 1869 se při zpracování dat za obyvatelstvo vycházelo z kategorie přítomné obyvatelstvo. Do sčítacích archů bylo zaznamenáváno jak obyvatelstvo trvale přítomné tak i v daném okamžiku nepřítomné ale trvale se zdržující. Při zpracování dat se však zpracovávala data pouze za populaci přítomnou.

V roce 1869 bylo jako trvale přítomné označeno pouhých 70% obyvatelstva. Více jak 29% obyvatel bylo trvale nepřítomných a nepatrný zlomek obyvatelstva byly osoby dočasně přítomné či dočasně nepřítomné. Kolonky týkající se přítomnosti a nepřítomnosti obyvatelstva byly v tomto sčítání vyplněny všechny velmi jasně. Velmi vysoký podíl trvale nepřítomných osob je pravděpodobně způsoben odchodem osob za prací. Poměr trvale nepřítomného obyvatelstva podle pohlaví je téměř stejný, znamená to tedy, že z Roztok odcházeli za prací nejen muži ale i ženy, které mimo obec pravděpodobně pracovaly jako služebné. V kapitole 8.2. je nepřítomné obyvatelstvo analyzováno podrobněji jak podle povolání tak i podle věkových skupin.

V roce 1880 byl již podíl trvale přítomných osob podstatně vyšší a podobné hodnoty se udržely i při následujících sčítáních. Trvale přítomných bylo téměř 92% osob a trvale nepřítomných 6%. Trvale nepřítomné osoby jsou s největší pravděpodobností, stejně jako v předchozím sčítání, osoby, které odešly za prací. Vyšší je oproti sčítání v roce 1869 i podíl osob dočasně přítomných; lze předpokládat, že se jednalo o osoby, které navštívily o Vánocích své příbuzné. V tomto sčítání nebyla u devíti osob zaznamenána přítomnost či nepřítomnost. Šlo o vojáky, kdy bylo v archu vyplněno pouze jméno a dále, že se jedná o vojína sloužícího u x-tého pluku.

V průběhu dalších tří sčítání byl podíl trvale přítomného obyvatelstva téměř konstantní. Pohyboval se mezi 90 a 93%. Dočasně přítomní obyvatelé byly s největší pravděpodobností

návštěvy v období vánočních svátků. V roce 1910 stojí za zmínku snížení podílu trvale nepřítomných osob. Na počátku 20. století byla v Roztokách otevřena textilní továrna firmy Stein a tím vznikly nové pracovní příležitosti a lze tedy předpokládat, že tolik obyvatel již nemělo potřebu odcházet za prací mimo obec.

Tab.5.1.1 Počet obyvatel v Roztokách u Křivoklátu v letech 1869 až 1921 podle druhu pobytu

Druh pobytu	Muži	Ženy	Celkem	Podíl (%)	Muži	Ženy	Celkem	Podíl (%)
	1869				1880			
trvale přítomní	385	396	781	70,2	440	451	891	91,7
dočasně přítomní	2	1	3	0,3	7	4	11	1,1
trvale nepřítomní	166	160	326	29,3	29	28	57	5,9
dočasně nepřítomní	-	2	2	0,2	3	1	4	0,4
nezjištěno	-	-	-	0,0	9	-	9	0,9
celkem	553	559	1112	100,0	488	484	972	100,0
	1890				1900			
trvale přítomní	452	471	923	93,6	456	455	911	90,1
dočasně přítomní	9	1	10	1,0	20	9	29	2,9
trvale nepřítomní	25	22	47	4,8	21	30	51	5,0
dočasně nepřítomní	1	5	6	0,6	1	2	3	0,3
nezjištěno	-	-	-	0,0	12	5	17	1,7
celkem	487	499	986	100,0	510	501	1011	100,0
	1910							
trvale přítomní	406	433	839	93,7				
dočasně přítomní	20	6	26	2,9				
trvale nepřítomní	14	8	22	2,5				
dočasně nepřítomní	1	1	2	0,2				
nezjištěno	5	1	6	0,7				
celkem	446	449	895	100,0				

Rodin, které by v Roztokách žily po delší časový úsek (natož po celých sledovaných padesát let) není mnoho a i z rodin vyskytujících se v obci po delší dobu odcházelo velké množství mladých lidí. V roce 1900 obývaly stejné rodiny jako v roce předchozího sčítání pouhých 43 bytů, což činilo pouhých 22% všech bytů. Ve stejných domech, ale jiných bytech bydlelo dalších 17 rodin (9%).

V letech jednotlivých sčítání byly pouze zřídka zaznamenávány rodiny ve stejných domech, docházelo k posunu o jedno či dvě popisná čísla. K těmto posunům v číslování domů a bytů docházelo především u domů patřících ke knížecímu velkostatku a k továrně. protože je málo pravděpodobné, že by se měnila popisná čísla domů, dosvědčuje tato skutečnost jistou míru mikromobility.

Rodiny žijící v Roztokách u Křivoklátu by se mohly rozdělit do tří skupin. Tou první by mohly být rodiny, které v Roztokách pobývaly po celých padesát let, která tato práce sleduje. Takových rodin je nejmenší díl a do této skupiny patří hlavně rodiny, které měly v obci určité zázemí či majetek a k Roztokám tak vztah. Mezi takové rodiny patřili například drobní rolníci, majitelé obchodů či rodiny mlynáře a hostinského.

Do druhé skupiny by se mohly zařadit rodiny, které v obci byly pouze během jednoho sčítání maximálně po sčítání dvě, jednalo se převážně o dělnické rodiny, které neměly v Roztokách žádné kořeny a nic je zde nedrželo.

Třetí a největší skupinou rodin, jsou takové, které v Roztokách sice žily po generace, ale jejich potomci již z obce odcházeli a nakonec zde zůstali pouze nejstarší členové rodin, s nimiž i celý rod v Roztokách zanikl. Výjimečně se stalo, že po určité době se jeden ze synů do rodné obce vrátil. Do této třetí skupiny se řadí chudé dělnické a nádenické rodiny, jejichž děti odcházely z obce za „lepším“.

5.2. Obyvatelstvo podle pohlaví a věku

V této práci jsou analyzována data za osoby, které byly ve sčítacím archu označeny jako osoby trvale přítomné, neboť lze předpokládat, že se jedná zároveň o osoby trvale bydlící. Osobám dočasně přítomným a trvale nepřítomným je věnována kapitola 8.

Důležitou charakteristikou populace je poměr jednotlivých věkových skupin ve společnosti. Ukazuje, mimo jiné, na jakém stupni demografického vývoje se daná společnost nachází.

V letech 1869, 1880 a 1890 převyšovala velmi výrazně dětská složka obyvatel složku postreprodukční. Ještě ve sčítání 1890 činil podíl dětí ve věku 0-14 let bezmála 40% obyvatelstva. Dětská složka převyšovala v roce 1869 a 1880 složku postreprodukční téměř sedmkrát, při sčítání 1890 již tento poměr poklesl a dětská složka byla již „pouze“ pětkrát vyšší, tento fakt nebyl ale způsoben poklesem podílu dětí ale nárůstem počtu osob starších 60 let.

V roce 1900 a 1910 již podíl dětské složky obyvatel klesl pod 35%. Například mezi sčítáními v letech 1880 a 1900 poklesl podíl dětské složky o více jak 7 procentních bodů. Podobný pokles dětské složky je typický pro celé České země neboť se na konci 19. století začala snižovat plodnost a stále se zlepšovaly úmrtnostní poměry v populaci a tak se zvyšoval podíl osob dožívajících se vyššího věku.³⁶ Podíl postreprodukční složky se na přelomu století v Roztokách u Křivokláta pohyboval, stejně jako v Českých zemích, okolo 9%.

V průběhu sledovaných let kolísal podíl osob ve věkové skupině 15 – 29 let. Tato skupina je v čase početně nestabilní z důvodu vyšší mobility mladých osob, které odcházely „na zkušenou“ či do služby mimo rodnou obec, a část se jich pravděpodobně později do Roztok vracela. Pro konec 19. a počátek 20. století byla typická poměrně velká migrace osob z venkovských oblastí do měst. V případě Roztok byly takovými cíly migrace hlavně Praha a Kladno.

Podíl dětské složky v populaci Roztok u Křivokláta klesl i v roce 1921, kdy bylo ve věku do 14 let necelých 29% obyvatel obce. Oproti roku předchozího sčítání činil pokles 6,4 procentních bodů. V roce 1921 dosáhl podíl osob ve věku 15 – 29 let nejvyšší hodnoty ze všech sledovaných sčítání, a to 29%. V ostatních věkových skupinách byl podíl osob velmi podobný jako v roce 1910.

---

³⁶ L. Fialová, P. Horská, M. Kučera, E. Maur: Dějiny obyvatelstva českých zemí, MF Praha 1998, str. 157.

Tab. 5.2.1 Obyvatelstvo podle věkových skupin a pohlaví v Roztokách v letech 1869 – 1921

Věková skupina	Muži	Ženy	Celkem	Podíl (%)	Muži	Ženy	Celkem	Podíl (%)
	1869				1880			
0-14	160	142	302	38,7	186	190	376	42,2
15-29	99	99	198	25,4	98	91	189	21,2
30-44	63	74	137	17,5	83	85	168	18,9
45-59	40	63	103	13,2	46	53	99	11,1
60+	22	19	41	5,2	27	32	59	6,6
celkem	384	397	781	100,0	440	451	891	100,0
	1890				1900			
0-14	184	178	362	39,2	181	158	316	34,7
15-29	95	108	203	22,0	110	121	242	26,6
30-44	80	85	165	17,9	66	69	138	15,1
45-59	56	61	117	12,7	60	71	142	15,6
60+	37	39	76	8,2	39	37	73	8,0
celkem	452	471	923	100,0	456	456	911	100,0
	1910				1921			
0-14	135	158	293	34,9	138	169	307	28,5
15-29	110	105	215	25,6	143	173	316	29,3
30-44	81	78	159	19,0	100	118	218	20,2
45-59	47	48	95	11,3	70	74	144	13,4
60+	33	44	77	9,2	40	52	92	8,5
celkem	406	433	839	100,0	491	586	1077	100,0

V porovnání s průměrem Českých zemí jsou nejpatrnější rozdíly u dětské složky, kdy byl její podíl v Roztokách u Křivoklátu, s výjimkou sčítání v roce 1869 a 1921, vždy vyšší. Tento fakt ukazuje, že v obci venkovského charakteru byla vyšší plodnost než v průměru v Českých zemích. Na počátku 20. století je již vidět, že se podíl dětské složky ve sledované obci přibližuje průměrným hodnotám za celé země a dochází tak k pozvolnému vyrovnávání rozdílů. To vypovídá o postupném rozšiřování demografických trendů z městských oblastí i do venkovských. V roce 1921 byl již podíl dětské složky v Roztokách u Křivoklátu dokonce o desetinu procenta nižší než byl průměr za České země. Velký podíl žen v Roztokách byl zaměstnán v textilní továrně a pravděpodobně z toho důvodu byla plodnost žen nižší než v letech předchozích.

Podíl reprodukční složky byl v Roztokách jen nepatrně nižší než tomu bylo v průměru v Českých zemích. Jak již bylo zmíněno v předchozích odstavcích, bylo to pravděpodobně způsobeno odchodem mladých lidí za prací do měst. Podíl postreprodukční složky byl až na mírné občasné výkyvy téměř shodný pro obě území.

Tab. 5.2.2 Obyvatelstvo podle věku v letech 1869 – 1921

Věková skupina	Roztoky		České země	Roztoky		České země	Roztoky		České země
	celkem	podíl	podíl	celkem	podíl	podíl	celkem	podíl	podíl
	1869			1880			1890		
0-4	102	13,1	13,0	144	16,2	13,0	130	14,1	12,5
5-14	197	25,3	20,9	232	26,0	21,5	232	25,2	21,5
15-24	149	19,2	17,9	124	13,9	17,4	147	16,0	17,9
25-34	98	12,6	14,5	127	14,3	14,1	108	11,8	14,3
35-49	128	16,5	17,9	152	17,1	17,0	152	16,5	16,8
50-59	63	8,1	8,7	53	5,9	8,6	78	8,5	8,3
60-69	33	4,2	5,0	38	4,3	5,8	45	4,9	5,7
70+	8	1,0	2,1	21	2,4	2,6	27	2,9	3,0
celkem	778	100,0	100,0	891	100,0	100,0	919	100,0	100,0
	1900			1910			1921		
0-4	129	14,2	12,8	108	12,9	11,8	73	6,8	6,9
5-14	210	23,1	21,2	185	22,1	22,0	234	21,7	20,9
15-24	161	17,7	17,8	145	17,3	17,5	216	20,1	20,3
25-34	112	12,3	14,6	131	15,6	14,2	184	17,1	15,0
35-49	135	14,8	16,6	133	15,9	17,1	200	18,6	18,1
50-59	89	9,8	8,3	60	7,2	8,5	78	7,2	9,2
60-69	54	5,9	5,5	51	6,1	5,6	51	4,7	6,2
70+	21	2,3	3,2	26	3,1	3,3	41	3,8	3,4
celkem	911	100,0	100,0	839	100,0	100,0	1077	100,0	100,0

Zdroj dat: vlastní výpočet a Dějiny obyvatelstva Českých zemí, 1996 (str. 399).

Kromě podílu obyvatelstva v jednotlivých věkových skupinách charakterizuje složení obyvatelstva podle věku také průměrný věk a indexy, které vyjadřují poměr zastoupení tří hlavních věkových skupin v populaci.

Pomocí indexu stáří můžeme sledovat stárnutí populace. Tento index vyjadřuje poměr postreprodukční složky (50+) a dětské složky (0-14). Dalšími indexy, které umožňují popisovat vztah mezi ekonomicky aktivní a neaktivní složkou obyvatelstva, jsou indexy závislosti a index ekonomického zatížení. Za ekonomicky závislé obyvatelstvo je považována dětská věková skupina 0-14 let a postprodukční složka obyvatelstva 60 a více let. Ekonomicky aktivní jsou potom obyvatelé ve věku 15-59 let³⁷.

Mezi prvními třemi sledovanými sčítáními docházelo k výkyvům v hodnotách všech indexů, ukazuje to na nestabilní vývoj věkového složení populace v Roztokách. Obecně by se dalo říct, že od roku 1890 došlo k jistému ustálení poměru jednotlivých věkových skupin. Za zmínku stojí fakt, že v roce 1880 byla podle indexu stáří populace Roztok u Křivokláta mladší než v roce 1869. Rozdíl v indexu stáří mezi těmito lety činil 6. V roce 1869 připadlo na sto osob v dětské věkové skupině necelých 36 osob postreprodukčního věku, v dalším sčítání to bylo pouze 29 osob. V roce 1890 překročil tento ukazatel hodnotu 40 osob starších 50 let na sto dětí. Podobná hodnota byla i v dalších dvou letech sčítání. V roce 1921 se index stáří zvýšil na maximální hodnotu ve sledovaných letech. V tomto roce činil index stáří 55,4 osob starších 50 let na 100

³⁷ K.Kalibová: Úvod do demografie, Karolínium Praha 2002, str. 17 – 18.

osob ve věku 0 – 14 let. Během jedenácti let od předchozího sčítání došlo k výraznému nárůstu tohoto indexu a populace Roztok u Křivoklátu tak ztelně zestárla.

Na obou indexech závislosti lze ukázat, jak populace od roku 1880 postupně stárla, vlivem snížení plodnosti ubývalo zastoupení dětské složky a naopak vlivem zlepšujících se životních podmínek se zvyšovalo zastoupení složky postproduktivní. Od roku 1880 do roku 1910 poklesla hodnota indexu závislosti 0 – 14 o 12 bodů a hodnota indexu závislosti 60+ naopak stoupla o 4 body. Do roku 1921 dále pokračoval pokles prvního indexu závislosti a nárůst indexu druhého. V roce 1921 byl index závislosti 0 – 14 již 43,4 což znamenalo pokles oproti roku 1880, kdy byl tento index nejvyšší, o více jak 27 bodů. Z uvedeného vyplývá, že poklesl i celkový index ekonomického zatížení, který udává poměr obou složek neekonomicky aktivního obyvatelstva ku složce ekonomicky aktivní. Index ekonomického zatížení poklesl až k hodnotě 56,4 v roce 1921, což znamená, že v tomto roce připadlo 56,4 osob v neproduktivním věku na 100 osob věku produktivního.

Tab. 5.2.3 Index stáří a indexy závislosti v letech 1869 – 1921

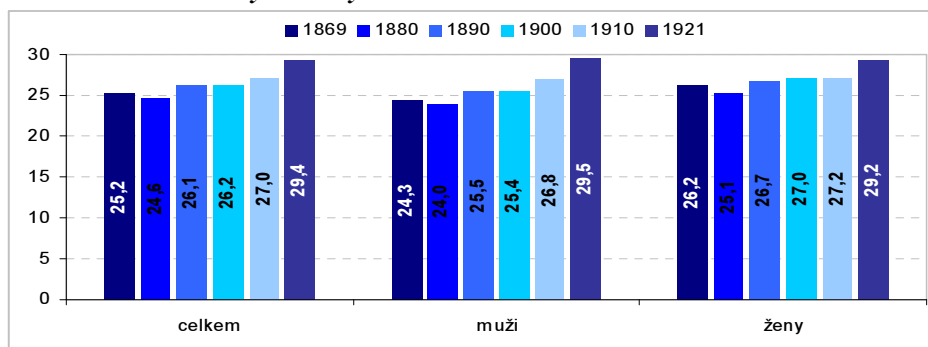
Index	1869	1880	1890	1900	1910	1921
index stáří	35,6	29,7	41,3	46,5	44,9	55,4
index závislosti 0-14	51,9	71,1	66,6	61,0	59,1	43,4
index závislosti 60+	7,2	11,0	13,0	13,0	15,2	13,0
index ekonomického zatížení	59,1	82,2	79,6	74,0	74,2	56,4

Mezi lety 1869 a 1880 došlo ke snížení průměrného věku obyvatel Roztok u Křivoklátu. K většímu poklesu průměrného věku došlo u žen než u mužů. V porovnání s průměrem za České země byl v roce 1869 v Roztokách průměrný věk podstatně nižší. V Českých zemích byl průměrný věk 27,1 u mužů a 27,7 u žen. V Roztokách byly tyto hodnoty 24 let u mužů a 25,1 u žen. Znamená tedy, že populace Roztok byla v roce 1869 podstatně mladší než populace Českých zemí.

Od roku 1880 dále průměrný věk v Roztokách u Křivoklátu již pouze stoupl. V roce 1910 se již průměrný věk obyvatel Roztok více přiblížil průměru za České země. V Roztokách v roce 1910 byl tento ukazatel 27,2 let u žen a 26,8 u mužů. V Českých zemích to bylo 27,4 za muže a 28,7 za ženy.

Nejvyšších hodnot dosahoval průměrný věk v Roztokách u Křivoklátu v roce 1921, kdy byl za celou populaci 29,4 let. Oproti předchozímu sčítání v roce 1910 vzrostl průměrný věk o 2,4 roku, což ukazuje na zestárnutí populace Roztok.

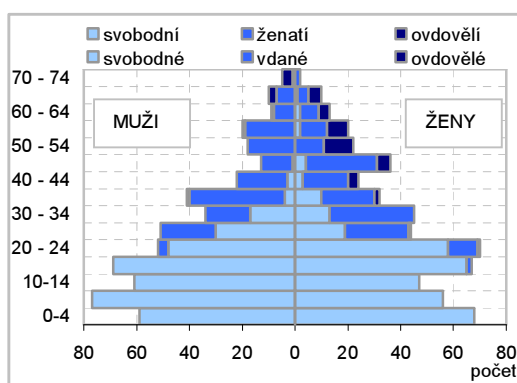
Obr. 5.2.1 Průměrný věk obyvatel roztok v letech 1869 – 1921

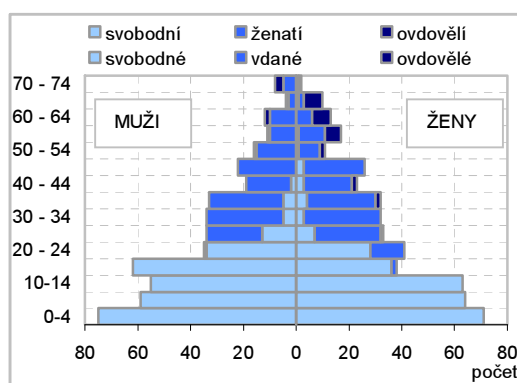
V prvním sledovaném roce měla populace Roztok u Křivoklátku typicky progresivní tvar věkové pyramidy. Je patrná široká základna tvořená dětskou složkou populace. V následující třech letech jsou tvary věkových pyramid velmi nepravidelné a jsou zde patrné výrazné výkyvy. V roce 1910 se však již tato základna začíná zužovat a naopak se rozšiřuje vrchol pyramidy. Jelikož je sledovaná populace poměrně malá, jsou na věkových pyramidách zřetelné nepravidelnosti jak ve věkových skupinách tak i v rámci pohlaví a rodinného stavu. Velké nepravidelnosti ve věkové struktuře a rodinném stavu mezi sledovanými lety sčítání a také v poměru pohlaví byly s největší pravděpodobností způsobeny vystěhovalectvím z Roztok u Křivoklátku a celkovou vysokou úrovní migrace a změnami ve složení obyvatelstva.

Obr. 5.2.2 Obyvatelstvo podle věkových skupin, pohlaví a rodinného stavu v letech 1869-1921

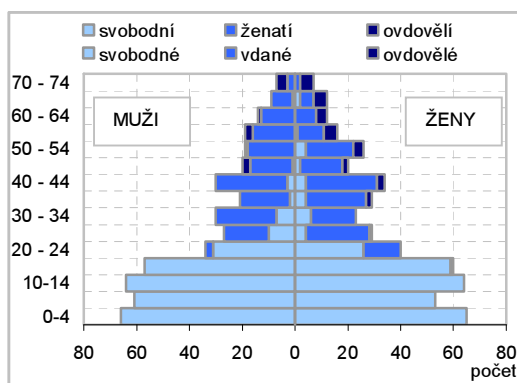
1869

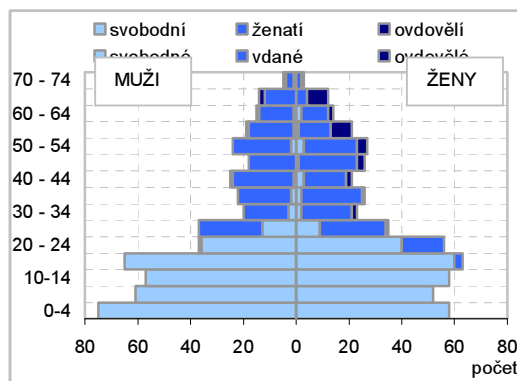
1880

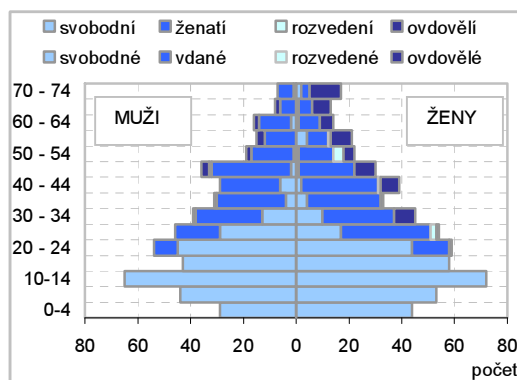
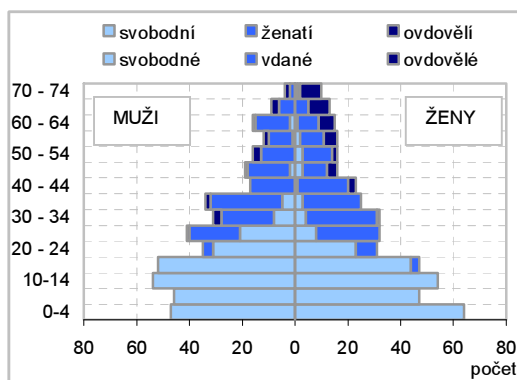
1890

1900

1910

1921

Index maskulinity podle věku poskytne představu o poměru počtu mužů a žen ve společnosti. Tento index udává, kolik mužů v dané věkové skupině připadá na 100 žen. Ve všech sledovaných letech byl v Roztokách u Křivoklátu vyšší počet žen než mužů. Rozdíl v poměru žen a mužů však nebyl v žádném sčítání příliš velký, například v roce 1869 žilo v Roztokách 50,7% žen 49,3% mužů, v roce 1910 byl tento podíl 51,6% ku 48,4%.

Celkový index maskulinity se pohyboval ve všech letech sčítání pod hodnotou 100, tzn. že bylo v populaci Roztok zastoupeno více žen než mužů, pouze v roce 1900 byl celkový počet trvale přítomných žen a mužů vyrovnaný. Pokud sledujeme index maskulinity během všech let sčítání, zjistíme, že v jednotlivých věkových skupinách dochází k poměrně velkým nepravidelnostem.

V roce 1869 bylo více mužů než žen hned ve dvou věkových skupinách, ve věku 0-14 let připadalo na 100 dívek téměř 113 chlapců. Vyšší byl podíl mužů než žen i v nejstarší věkové skupině 60+ kdy na 100 žen bylo téměř 116 mužů. Zajímavý je také velmi nízký počet mužů na 100 žen ve věkové skupině 45-59 let. V následujících letech sčítání již takto nízkých hodnot index maskulinity nedosahoval v žádné věkové skupině.

Při následujícím sčítání byla však situace již úplně jiná. Pouze ve věku 15-29 bylo víc mužů než žen a to konkrétně 107,7 mužů na 100 žen. V ostatních věkových skupinách již převažovaly ženy nad muži. Nejnížší byl index maskulinity při tomto sčítání v nejvyšším věku, kdy dosahoval hodnoty 85 mužů na sto žen. V roce 1890 a 1900 bylo víc mužů než žen v nejmladší věkové skupině, tzn. ve věku 0-14 let. V prvním jmenovaném roce dosahoval index hodnoty 103,4 a v roce druhém 114,6 mužů na 100 žen. V roce 1900 bylo více mužů ještě v nejstarší věkové skupině a to více jak 105 na 100 žen.

V roce 1910 byl celkový index maskulinity ze všech doposud sledovaných let nejnižší. Hodnot vyšších než 100 dosahoval pouze ve věkových skupinách 15-29 a 30-44 let, kdy na sto žen připadalo okolo 104 mužů.

Na indexu maskulinity v roce 1921 je velmi patrný vliv 1. světové války. V Roztokách u Křivoklátu žilo v tomto roce sčítání 492 mužů, což činilo 45 % tehdejšího obyvatelstva. Index maskulinity byl velmi nízký, a to pouze 84,2 muže na 100 žen. V roce 1910 byla jeho hodnota téměř 94. Ani v jedné věkové skupině nedosahoval index maskulinity k hranici 100. Přes hodnotu 90 se index maskulinity dostal pouze v jedné věkové skupině a to ve věku 45 – 59 let, kdy tento ukazatel dosahoval hodnoty 96 mužů na 100 žen.

Tab. 5.2.4 index maskulinity podle věku

Věková skupina	1869	1880	1890	1900	1910	1921
0-14	112,7	97,9	103,4	114,6	85,4	81,7
15-29	100,0	107,7	88,0	90,9	104,8	83,6
30-44	85,1	97,6	94,1	95,7	103,8	84,6
45-59	63,5	86,8	91,8	84,5	97,9	95,9
60+	115,8	84,4	94,9	105,4	75,0	76,9
celkem	96,7	97,6	96,0	100,0	93,8	84,2

5.3. Obyvatelstvo podle rodinného stavu

Pokud budeme sledovat populaci Roztok u Křivoklátu podle věku a rodinného stavu zjistíme, že ve třech sčítání do roku 1890 je rozložení osob podle jednotlivých věkových skupin a skupin rodinného stavu velmi podobné. Obecně by se dalo říci, že v nižším věku je více vdaných žen než mužů, ale v pozdějším věku jsou již ženatí téměř všichni muži, kdežto nemalé procento žen zůstává svobodným. Od roku 1900 je vyšší podíl svobodných mužů také ve starším věku. Podle očekávání je zřejmý větší podíl ovdovělých žen ve všech věkových skupinách, zvláště pak ve věku 60+. Tento fakt je způsoben jednak tím, že si obvykle ženy berou starší muže, a dále pak vlivem nadúmrtosti mužů se stoupajícím věkem a nižší intenzitou sňatečnosti ovdovělých žen ve srovnání s úrovní sňatečnosti ovdovělých mužů.

V roce 1869 bylo ve věkové skupině 15-24 let 96,7 % trvale přítomných mužů v Roztokách svobodných, zatímco takovýchto žen bylo necelých 90 %. Ještě ve věkové skupině 25-34 let byl vyšší podíl svobodných mužů než žen (55,3 % ku 36 %) avšak v následujících věkových skupinách se již tento poměr obrátil. Ve věkové skupině 35-44 let bylo svobodných pouze 11,1 % mužů ale 23,2 % žen. Ve všech věkových skupinách bylo více ovdovělých žen než mužů.

Tab. 5.3.1 Osoby starší 15 let podle věku a rodinného stavu v roce 1869 (%)

Věková skupina	Muži				Ženy			
	celkem	svobodní	ženatí	ovdovělí	celkem	svobodné	vdané	ovdovělé
15-24	100,0	96,7	3,3	-	100,0	89,8	9,5	0,7
25-34	100,0	55,3	44,7	-	100,0	36,0	62,9	1,1
35-44	100,0	11,1	87,3	1,6	100,0	23,2	66,1	10,7
45-59	100,0	2,0	96,1	2,0	100,0	7,7	61,5	30,8
60+	100,0	-	69,2	30,8	100,0	12,0	52,0	36,0
celkem	100,0	49,7	47,4	2,9	100,0	46,0	43,4	10,6

V roce 1880 bylo oproti roku 1869 rozložení osob v obou pohlavích podle rodinného stavu a věku trochu odlišné. Svobodných mužů bylo ještě ve věku 15-24 let 99 %, ve věkové skupině 25-34 již bylo svobodných pouze 26,5 % mužů. Ve věku 45-59 let nebyl svobodný muž žádný. U žen byla situace odlišná. Svobodné ženy se vyskytovaly ve všech věkových skupinách, v té nejstarší jich bylo svobodných více než 9 %. Ovdovělých mužů bylo ve věku 60+ téměř 26 % zato ovdovělých žen bylo ve stejném věku více než 60 %.

Tab. 5.3.2 Osoby starší 15 let podle věku a rodinného stavu v roce 1880 (%)

Věková skupina	Muži				Ženy			
	celkem	svobodní	ženatí	ovdovělí	celkem	svobodné	vdané	ovdovělé
15-24	100,0	99,0	1,0	-	100,0	81,0	19,0	-
25-34	100,0	26,5	73,5	-	100,0	15,4	83,1	1,5
35-44	100,0	13,5	86,5	-	100,0	12,7	80,0	7,3
45-59	100,0	-	95,9	4,1	100,0	9,3	75,9	14,8
60+	100,0	-	74,1	25,9	100,0	9,1	30,3	60,6
celkem	100,0	41,3	55,6	3,1	100,0	31,1	57,3	11,5

Struktura osob podle rodinného stavu v jednotlivých věkových skupinách byla v roce 1890 obdobná jako v roce předchozím. To znamená, že ještě ve věku 15-24 je více svobodných mužů než žen a s narůstajícím věkem se tento poměr obrací. Odlišný je jen fakt, že jsou svobodní muži zastoupeni ve všech věkových skupinách. Ve věku 60+ je svobodných 2,9 % mužů.

Tab. 5.3.3 Osoby starší 15 let podle věku a rodinného stavu v roce 1890 (%)

Věková skupina	Muži				Ženy			
	celkem	svobodní	ženatí	ovdovělí	celkem	svobodné	vdané	ovdovělé
15-24	100,0	96,7	3,3	-	100,0	85,0	15,0	-
25-34	100,0	29,8	70,2	-	100,0	19,2	78,8	1,9
35-44	100,0	9,8	90,2	-	100,0	12,7	79,4	7,9
45-59	100,0	1,7	86,2	12,1	100,0	11,3	71,0	17,7
60+	100,0	2,9	71,4	25,7	100,0	7,7	38,5	53,8
celkem	100,0	38,4	56,2	5,5	100,0	35,8	52,2	12,0

Roky 1900 a 1910 jsou si, co se struktury osob podle rodinného stavu týká, velmi podobné. Podstatnou změnou oproti předchozím letům byl vyšší podíl svobodných mužů ve starších věkových skupinách. Ve věku 60+ byl podíl svobodných mužů dokonce vyšší než u žen.

Tab. 5.3.4 Osoby starší 15 let podle věku a rodinného stavu v roce 1900 (%)

Věková skupina	Muži				Ženy			
	celkem	svobodní	ženatí	ovdovělí	celkem	svobodné	vdané	ovdovělé
15-24	100,0	99,0	1,0	-	100,0	84,0	16,0	-
25-34	100,0	28,1	71,9	-	100,0	19,0	75,9	5,2
35-44	100,0	6,4	91,5	2,1	100,0	10,6	83,0	6,4
45-59	100,0	4,9	93,4	1,6	100,0	6,8	73,0	20,3
60+	100,0	10,0	75,0	15,0	100,0	5,4	43,2	51,4
celkem	100,0	41,4	56,0	2,6	100,0	36,7	51,3	11,9

Tab. 5.3.5 Osoby starší 15 let podle věku a rodinného stavu v roce 1910 (%)

Věková skupina	Muži				Ženy			
	celkem	svobodní	ženatí	ovdovělí	celkem	svobodné	vdané	ovdovělé
15-24	100,0	95,4	4,6	0,0	100,0	85,9	14,1	0,0
25-34	100,0	40,3	54,2	5,6	100,0	18,8	79,7	1,6
35-44	100,0	9,8	86,3	3,9	100,0	8,3	85,4	6,3
45-59	100,0	6,4	80,9	12,8	100,0	16,7	60,4	22,9
60+	100,0	8,3	72,2	19,4	100,0	4,4	35,6	60,0
celkem	100,0	42,0	51,5	6,5	100,0	32,9	52,3	14,8

V roce 1921 došlo oproti předchozím letům k jedné zásadní změně ve struktuře osob podle rodinného stavu, neboť se již v tomto roce začaly vyskytovat i soudně rozloučené osoby. Takovýchto osob bylo v roce 1921 v Roztokách u Křivoklátu celkem 10 (2 muži a 8 žen). Rozvedení muži byli ve věkových skupinách 45-59 a 60 a více let. Rozvedené ženy se vyskytovaly mezi věky 25-59 let. V nejmladší ani v nejstarší věkové skupině žádná rozvedená žena nebyla. Ve věku 45-59 let bylo dokonce rozvedených více jak 6 % všech žen této věkové

skupiny. Oproti předchozím letům sčítání vzrostl podíl ovdovělých žen, jichž bylo 16,5 %. Počet ovdovělých žen byl v tomto roce 62, oproti tomu ve všech předchozích letech sčítání se počet vdov pohyboval okolo 30. Ovdovělé ženy byly zastoupeny ve všech věkových skupinách, dokonce i ve věku 15-24 let byla jedna vdova, nejvíce jich pak samozřejmě bylo ve věku 60 a více let. Poměrně vysoký byl podíl svobodných žen ve věku 25-34 let, kdy oproti roku 1910 byl zaznamenán nárůst o 8,5 procentních bodů. Na vyšší zastoupení ovdovělých žen ve všech věkových skupinách i na, oproti předchozímu sčítání, vyšší podíl svobodných žen měly patrně vliv ztráty mužů za 1. světové války.

Tab. 5.3.6 Osoby starší 15 let podle věku a rodinného stavu v roce 1921 (%)

Věková skupina	Muži					Ženy				
	celkem	svobodní	ženatí	rozvedení	ovdovělí	celkem	svobodné	vdané	rozvedené	ovdovělé
15-24	100,0	90,7	9,3	0,0	0,0	100,0	87,2	12,0	0,0	0,9
25-34	100,0	49,4	49,4	0,0	1,2	100,0	27,3	61,6	2,0	9,1
35-44	100,0	16,7	81,7	0,0	1,7	100,0	8,3	79,2	1,4	11,1
45-59	100,0	4,3	82,9	1,4	11,4	100,0	8,2	57,5	6,8	27,4
60+	100,0	10,0	65,0	2,5	22,5	100,0	9,6	32,7	0,0	57,7
celkem	100,0	41,8	52,3	0,6	5,4	100,0	35,4	46,2	1,9	16,5

Kapitola 6

Kulturní a etnické charakteristiky obyvatelstva

6.1. Obyvatelstvo podle obcovací řeči/ národnosti

Dotaz na národnost byl kladen až od roku 1921, kdy byla i stanovena nová definice národnosti. Národnost byla definována jako kmenová příslušnost, jejímž vnějším znakem je především mateřský jazyk. V předchozích letech lze usuzovat na národnost podle obcovacího jazyka, na který byl kladen dotaz ve sčítáních od roku 1880. V roce 1869 nebyl ve sčítání zahrnut dotaz ani na obcovací řeč ani na národnost, proto nelze pro tento rok sčítání ze sčítacích archů zjistit strukturu obyvatelstva podle těchto ukazatelů. V roce 1869 byly však všechny archy vyplněny česky a i jména všech obyvatel zněla česky, takže lze předpokládat, že veškeré obyvatelstvo Roztok u Křivoklátu v roce 1869 bylo české národnosti.

V roce 1880 bylo obyvatelstvo Roztok u Křivoklátu, co se obcovací řeči týká, téměř homogenní. Pouze jedna osoba z 891 trvale přítomných uvedla jako obcovací řeč německý jazyk. Touto osobou byl inženýr pracující na dráze.

Při dalším sčítání je již podíl osob, které uvedly jako obcovací jazyk jiný než český o poznání vyšší. 17 osob z 923 uvedlo jazyk německý a 2 osoby jiný. Tento oproti roku 1880 podstatný nárůst byl způsoben pobytem princezny Leontýny z Fürstenbergu a její rodiny na zámku Leontýn, který k Roztokám patřil. Nejen knížecí rodina ale i část početného služebnictva uvedly jako obcovací řeč němčinu. Ve službách princezny byly i dvě vychovatelky ze zahraničí, jedna Francouzka a jedna Angličanka.

I během dalšího sčítání v roce 1900 pobývala na zámku šlechta a tak i v tomto roce je německy hovořící obyvatelstvo z řad rodiny a služebnictva princezny Fürstenbergové. Z 911 obyvatel Roztok bylo německy hovořících 8 a jiný jazyk uvedly 3 osoby. V kategorii „jiné“ byly v tomto roce zastoupeny poměrně zajímavé jazyky. Jeden lokaj byl Ital a druhý ze Súdánu. Ve službách knížecí rodiny byl dále jeden Maďar.

V roce 1910 bylo z 839 přítomných osob 11, které označily německý jazyk, a jedna osoba vyplnila jako obcovací řeč maďarštinu. V tomto roce však již nebyl vyšší podíl zastoupení německého jazyka důsledkem pobytu šlechty, ale tím, že byla na počátku století otevřena v Roztokách textilní továrna a její odborní zaměstnanci se hlásili k německé národnosti. Maďarštinu označil zaměstnanec zámku Leontýn, který byl obýván služebnictvem i během nepřítomnosti šlechty.

V roce 1921 uvedli všichni obyvatelé obce Roztoky u Křivoklátu českou národnost.

Tab.6.1.1 obyvatelstvo podle obcovací řeči v letech 1880 – 1910

Jazyk	1880		1890		1900		1910	
	počet	podíl (%)	počet	podíl (%)	počet	podíl (%)	počet	podíl (%)
český	890	99,9	901	97,6	900	98,8	827	98,6
německý	1	0,1	17	1,8	8	0,9	11	1,3
jiný	-	-	2	0,2	3	0,3	1	0,1
nezjištěno	-	-	2	0,2	-	-	-	-
celkem	891	100,0	923	100,0	911	100,0	839	100,0

6.2. Obyvatelstvo podle náboženského vyznání

Dominantní postavení si po celé 19. a i na počátku 20. století udržovala římskokatolická církev, výrazně podporovaná habsburským dvorem. České země zůstávaly navenek katolickou zemí s trvajícím 95 % většinou.³⁸ V případě struktury obyvatelstva podle náboženského vyznání bylo, stejně jako obyvatelstvo Českých zemí, i obyvatelstvo Roztok u Křivoklátu v sčítáních mezi lety 1869 – 1910 téměř homogenní a převažovalo zde římskokatolické vyznání.

Podíl osob hlásících se k římskokatolickému vyznání byl ve všech sčítáních před rokem 1921 okolo 99 % všech obyvatel Roztok. Z dalších náboženství bylo označováno židovské. V roce 1869 se k židovské víře hlásilo 5 obyvatel, což tvořilo pouhých 0,6 % obyvatel, při dalším sčítání bylo v Roztokách u Křivoklátu židů ještě méně, a to pouhé 3 osoby (0,3 %). Nejvyšší podíl osob židovského vyznání byl v roce 1900, kdy 15 osob židovského vyznání tvořilo 1,6 % obyvatelstva Roztok u Křivoklátu. V tomto roce žily v obci dvě rozvětvené židovské rodiny, které zde vedly obchody se smíšeným zbožím. V předchozích letech a v roce následujícím zde žila pouze jedna rodina.

V letech 1880, 1890 a 1910 bylo ve sčítacích arších několikrát také označeno náboženství evangelické a také náboženství jiná. K evangelickému náboženství se hlásili lidé s německou obcovací řečí. V kategorii „jiné“ je v roce 1890 zahrnuto náboženství anglikánské, které vyznávala vychovatelka působící na zámku Leontýn, a v roce 1900 náboženství afrikánské, které vyznával soudánský lokaj působící tamtéž.

Tab. 6.2.1 Obyvatelstvo podle náboženského vyznání v letech 1869 – 1921

Vyznání	1869		1880		1890		1900		1910		1921	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
římskokatolické	773	99,0	887	99,6	912	98,8	895	98,2	831	99,0	373	34,6
židovské	5	0,6	3	0,3	7	0,8	15	1,6	5	0,6	4	0,4
evangelické	-	-	1	0,1	1	0,1	-	-	3	0,4	2	0,2
československé	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	263	24,4
bez vyznání	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	435	40,4
jiné	-	-	-	-	1	0,1	1	0,1	-	-	-	-
nezjištěno	3	0,4	-	-	2	0,2	-	-	-	-	-	-
celkem	781	100,0	891	100,0	923	100,0	911	100,0	839	100,0	1077	100,0

³⁸ V. Srb: 1000 let obyvatelstva Českých zemí, Karolinum 2004, str. 160 – 161.

Vznik Československé republiky v roce 1918 byl nejen politickým mezníkem, ale i mezníkem kulturně historickým. Došlo k radikálním změnám v oblasti náboženské a vzniklo silné protikatolické hnutí. Nejradikálnějším činem bylo založení církve československé v roce 1920. Evangelickým církvím se uvolnily nové prostory a velký úspěch mělo ateistické hnutí. Změny v náboženském profilu českých zemí po roce 1918 se promítly již ve výsledcích sčítání lidu v roce 1921. Podíl římskokatolické církve se v roce 1921 snížil oproti roku 1910 v Českých zemích z 94,8 % na 82,0 %. Podíl obyvatel bez vyznání vzrostl u 0,1% na 7,2 %. Nově vzniklá československá církev získala 5,2 % obyvatel³⁹.

V roce 1921 nastaly změny ve struktuře obyvatelstva podle náboženského vyznání nejen v Českých zemích ale i v Roztokách u Křivoklátu, zde byly změny oproti celému státu dokonce výraznější. Římskokatolická církev zaznamenala v tomto roce v Roztokách velký úbytek svých příznivců. K římskokatolickému vyznání se přihlásilo pouhých 35 % obyvatelstva Roztok. Nově vzniklá církev Československá zde za pouhý rok své existence získala 263 věřících, což činilo něco málo přes 24 % obyvatel. Největší množství osob však ve sčítacím archu označilo, že jsou bez vyznání, těchto osob bylo 435, tzn. více jak 40 % obyvatel. Jak již bylo výše uvedeno nastaly v Roztokách ve změně náboženského vyznání obyvatelstva výraznější změny než v Českých zemích, tento fakt by se dal přičíst struktuře roztockého obyvatelstva. Z církve vystupovalo především obyvatelstvo z nižších vrstev jako byli například dělníci, kterých byla v Roztokách většina. V Roztokách byla v roce 1921 stále jedna židovská rodina a dvě osoby se přihlásily k vyznání evangelickému.

6.3. Obyvatelstvo podle vzdělání

Vzdělání nebylo ani v jednom sledovaném roce sčítání přímo zjišťováno. Informace o vzdělání obyvatelstva lze tedy pouze odhadovat z ostatních položených otázek. Takovou otázkou bylo například, zda umí dotyčná osoba číst a psát, nebo pouze číst. Také se dá zjistit podle kolonky povolání, pokud byla vyplněna obsahem „školní docházka“ jak na základní školu tak i do vyšších vzdělávacích institucí či do učení. Vzdělanostní úroveň populace je teoreticky možné i odvodit z povolání, neboť některá povolání vyžadují vyšší kvalifikaci a předchozí studium či vyučení.

V roce 1869 nebyl ve sčítání dotaz na znalosti čtení a psaní, který následoval až v dalším sčítání, takže nelze proto pro tento rok ze sčítacích archů zjistit gramotnost obyvatelstva. V roce 1880 byla negramotnost nejvyšší, zcela překvapivě neumělo ani číst ani psát víc jak 17 % mužů a pouze necelých 6 % žen. Což je opačný poměr než by se lze dalo očekávat a než byl v následujících letech, kdy již převažovaly negramotné ženy nad muži. Na druhou stranu ale v roce 1880 bylo pouze 0,3 % mužů, kteří uměli pouze číst, ale žen bylo 9,8 % . Od roku 1890 se již podíl negramotných osob snižoval a většinou byly osoby negramotné ze starší generace, či byly nějak postižené. V roce 1910 byla již gramotnost u mužů 100 % a u žen bylo 98,6 % gramotných. Rok 1921 byl velmi podobný jako rok předchozí, že umí číst i psát uvedlo 99,3 % mužů starších 15 let a 99,5 % žen v tomto věku.

³⁹ V. Srb: 1000 let obyvatelstva Českých zemí, Karolinum 2004, str. 161 – 162.

Tab. 6.3.1 Obyvatelstvo podle gramotnosti v letech 1880 – 1910 (%)

znalost čtení a psaní	1880		1890		1900		1910		1921	
	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
číst i psát	82,1	84,3	92,8	83,9	98,7	96,7	100,0	98,6	99,3	99,5
číst	0,3	9,8	2,7	6,9	1,3	0,3	-	0,4	-	-
ani číst ani psát	17,6	5,9	4,5	9,1	-	3,0	-	1,1	0,7	0,5
celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Následující tabulka ukazuje zastoupení dětí chodících do školy v dané věkové skupině podle pohlaví. Jsou uváděny i děti ve věku pěti let, neboť takto starých dětí chodilo do školy, zvláště v roce 1869, poměrně hodně.

Tab. 6.3.2 Žáci v Roztokách v letech 1869 – 1921, podíl na dané věkové skupině a pohlaví

Věk	1869		1880		1890		1900		1910		1921	
	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky
5	42,9	41,7	12,5	11,8	-	14,3	26,7	41,7	-	-	-	-
6	50,0	72,7	100,0	84,2	100,0	76,9	100,0	100,0	83,3	92,3	16,7	38,5
7	89,5	100,0	90,9	80,0	100,0	100,0	100,0	100,0	85,7	100,0	100,0	92,9
8	93,3	100,0	95,0	100,0	100,0	91,7	100,0	100,0	100,0	90,9	100,0	100,0
9	94,1	100,0	100,0	91,7	100,0	100,0	88,9	100,0	81,8	100,0	100,0	100,0
10	100,0	100,0	90,9	100,0	100,0	100,0	100,0	93,8	100,0	100,0	100,0	100,0
11	84,6	87,5	89,5	93,3	100,0	93,3	100,0	80,0	75,0	100,0	100,0	100,0
12	69,2	72,7	100,0	100,0	88,9	100,0	66,7	100,0	70,0	100,0	92,9	85,7
5 - 12	78,8	83,3	87,4	78,6	91,9	81,1	83,9	89,0	79,5	88,9	87,8	83,8
13	23,1	30,0	87,5	88,9	91,7	83,3	84,6	77,8	91,7	88,9	93,3	91,7
14	16,7	11,1	18,2	13,3	21,4	13,3	8,3	-	-	9,1	83,3	85,7
15	-	-	7,7	-	16,7	-	-	-	-	9,1	15,4	18,2
13 - 15	12,2	13,3	31,3	31,3	46,9	27,9	34,3	20,6	33,3	32,3	65,0	67,6

V roce 1869 chodilo do školy v Roztokách u Křivoklátu 268 dětí a z tohoto počtu bylo 154 chlapců a 114 dívek. To znamená že byl podíl chlapců a dívek navštěvujících školní zařízení velmi nevyrovnaný. V následujících letech sčítání tomu tak již nebylo a do školy chodil velmi vyrovnaný počet chlapců a dívek.

Z dat pro rok 1869 je patrné, že polovina chlapců a čtvrtina dívek v šesti letech ještě do školy nechodila. 100 % docházku měly dívky ve věku 7 – 10 let a chlapci ve věku 10 let. Od jedenáctého roku života je patrné ochabování ve školní docházce. Děti v tomto vyšším věku asi již byly využívány k pomoci při práci.

Od roku 1880 se již podíl dětí chodících do školy zvyšoval, a pokud se jedná o podíl podle pohlaví, tak již převažovala školní docházka u chlapců. Nejnižší podíl žáků byl ve věku 14 let. V roce 1910 dokonce školu nenavštěvoval ani jeden čtrnáctiletý chlapec.

Rok 1921 přinesl ve školní docházce velké změny, zvláště u dětí ve věku 13 – 15 let došlo k nárůstu jejich podílu ve školních lavicích. Naopak do školy, oproti předchozím letům sčítání, nechodily již tak malé děti, stejně jako v roce 1910 nebylo školou povinné ani jedno pětileté dítě. Do školy však chodilo i poměrně málo šestiletých, u chlapců to bylo necelých 17 % všech chlapců ve věku 6 let, které navštěvovaly školu, a u dívek více jak 38 %. Školní docházka dětí

mezi věky 7 – 11 let byla téměř 100% (pouze sedmiletých dívek chodilo do školy 93 %). Jak již bylo výše uvedeno, největší nárůst podílu dětí ve škole nastal ve věku 14 let. V roce 1910 chodilo do školy 9 % čtrnáctiletých dívek a dokonce žádný chlapec v tomto věku, v roce 1921 již bylo těchto dívek ve škole téměř 86% a chlapců 83 %. Do školy chodilo i 15 % všech chlapců ve věku 15 let a 18 % takto starých dívek.

V následující tabulce jsou zahrnuti nejen trvale přítomní učni a studenti ale i přítomní dočasně, neboť se jedná o osoby, které měly bezpochyby v obci domovské právo a mimo Roztoky byly právě pouze z důvodu dalšího vzdělávání. V roce 1869 bylo v Roztokách u Křivoklátu 12 učňů a 2 studenti. V následujících letech sčítání byl počet učňů okolo 19 a stoupal počet studentů. Mezi učni nebyla ani v jednom roce žádná dívka, zato mezi studenty byly v roce 1890 dívky dvě a v dalších letech po dívce jedné. Studenti byli rozptýleni po více městech. Studovali jak v Rakovníku tak i v Plzni či Praze. Jednalo se převážně o studenty středních škol, pouze v roce 1910 studovali dva chlapci školu vysokou.

Tab. 6.3.3 Studenti a učňové v Roztokách v letech 1869 – 1921

	1869	1880	1890	1900	1910	1921
učeň (chlapci/dívky)	12	19	20	16	13	7/1
studující (chlapci/dívky)	2	5	5/2	7/1	11/1	6/1

Kapitola 7

Ekonomické charakteristiky obyvatelstva

7.1. Ekonomicky aktivní a neaktivní obyvatelstvo

Ze sčítacích archů je možné za všechny sledované roky zjistit ekonomickou aktivitu jednotlivých osob. Lze získat nejen informace o tom, zda dotyčná osoba pracuje či nikoliv, ale také o jejím oboru povolání či postavení v povolání. Za osoby ekonomicky aktivní byly v této práci považovány osoby, které měly nějaké zaměstnání. Mezi ekonomicky neaktivní byli zařazeni ostatní obyvatelé, včetně osob zaměstnaných v domácnosti. Jak již bylo uvedeno v metodice, nejednalo se o typickou zemědělskou oblast a malá hospodářství se zde vyskytovala velmi sporadicky, proto ženy zaměstnané v domácnosti měly na starosti péči o rodinu a domácnost, nikoliv o celé hospodářství. Poměrně velké množství žen bylo zaměstnáno a ty potom byly zařazeny přímo mezi osoby ekonomicky aktivní podle oboru, ve kterém pracovaly, většinou se jednalo o zemědělství a po roce 1905 ještě o průmysl textilní.

V roce 1869 bylo ze 781 trvale přítomných obyvatel 314 ekonomicky aktivních, což činilo téměř 40 % všech obyvatel Roztok u Křivoklátu. Z tohoto počtu bylo 213 mužů, tzn. 68 % všech ekonomicky aktivních a žen bylo 101, tzn. 32 %. Ve stejném roce bylo ekonomicky neaktivních 467 osob respektive 60 % z obyvatel obce.

V roce 1880 bylo zaznamenáno 313 ekonomicky aktivních z celkové populace 891 osob, což činilo 33,3 % roztocké populace. Opět velmi výrazně převažovali ekonomicky aktivní muži nad ženami. Ekonomicky aktivních mužů bylo 246 (78 %), oproti tomu žen pouze 67 (22 %). Ekonomicky neaktivních osob bylo v tomto roce 578 osob což odpovídalo skoro 65% populace.

Rok 1890 přinesl další snížení podílu ekonomicky aktivních osob v populaci Roztok u Křivoklátu. Ekonomicky aktivních bylo již pouze necelých 33 % (307) trvale přítomných obyvatel. Z toho tvořili více jak 76 % muži a zbylých 24% ženy. Ekonomicky neaktivních bylo naopak 616 obyvatel, to znamená skoro 67 %.

V roce 1900 byl zaznamenán nárůst podílu ekonomicky aktivních osob. Oproti roku 1890 to bylo zvýšení jen mírné. Podíl ekonomicky aktivních v roce 1900 byl 34,7 %. Ve struktuře podle pohlaví se ale ještě více snížil podíl ekonomicky aktivních žen, a to na hodnotu 18,3 %, mužů bylo 81,7 % ekonomicky aktivních obyvatel Roztok u Křivoklátu.

V roce 1910 již bylo ekonomicky aktivních 43,3 % trvale přítomných obyvatel Roztok. Žen bylo ekonomicky aktivních 35 % všech ekonomicky aktivních obyvatel Roztok a mužů zbylých 75 %.

V roce 1921 vzrostl počet ekonomicky aktivních žen, z celkového počtu 514 ekonomicky aktivních osob jich bylo 205, což v tomto roce činilo téměř 40 % ekonomicky aktivních obyvatel. Podíl ekonomicky aktivních obyvatel v populaci byl nejvyšší ze všech sčítání, bylo jich zde téměř 48 %, na ekonomicky neaktivní potom připadlo zbylých 52 %.

Během padesáti let, kdy bylo možno obyvatelstvo obce sledovat, se postupně zvyšoval podíl osob ekonomicky aktivních a také se zvyšoval podíl výdělečně činných žen – a to jak z úhrnu žen, tak i z úhrnu všech ekonomicky aktivních osob.

Tab. 7.1.1 Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity v letech 1869 – 1921

Rok	Počet obyvatel	Ekonomicky aktivní		Ekonomicky neaktivní	
		počet	podíl	počet	podíl
1869	781	303	38,8	467	59,8
1880	891	297	33,3	584	65,5
1890	923	299	32,4	616	66,7
1900	911	316	34,7	595	65,3
1910	839	363	43,3	476	56,7
1921	1077	514	47,7	563	52,3

Jak již bylo výše uvedeno, byly do skupiny ekonomicky neaktivních osob zařazeny i osoby pracující v domácnosti. Mnohdy však nastal problém s pomáhajícími členy rodin. Zpravidla, pokud se jednalo o pomáhající v domácnosti, byly tyto osoby zařazeny do kategorie ekonomicky neaktivních, pokud ale pomáhaly v hospodářství (ze sčítacího archu vyplývalo, že pracovaly například na statku či řemeslnické dílně), již byly považovány za ekonomicky aktivní. Pokud bychom chtěli nalézt ve struktuře ekonomicky neaktivních osob podle postavení a pohlaví nějaké pravidelnosti, potom je nutné si všimnout faktu, že ve všech letech sčítání byl vždy vyšší podíl ekonomicky neaktivních žen než mužů. Ve všech letech sčítání byl v případě mužů jejich nejvyšší podíl mezi studenty a žáky, ženy zaznamenaly nejvyšší podíl v kategorii osoby v domácnosti.

Struktura ekonomicky neaktivních osob v roce 1869 nebyla nijak překvapivá. Mezi ekonomicky neaktivními osobami převažovaly ženy nad muži. Ekonomicky neaktivních žen bylo více jak 63 %. Pokud budeme sledovat ekonomicky neaktivní obyvatelstvo jako celek, dojdeme k závěru, že v roce 1869 bylo nejvíce ekonomicky neaktivních osob v domácnosti (32 %), ale skoro stejný podíl zaujímají studenti a žáci, kterých bylo 30 %. Dětská složka zaujímá pomyslné třetí místo s více jak 26%. Penzistů bylo pouhých 6,4 %. Pokud se ale zaměříme na jednotlivá pohlaví zvláště, zjistíme, že jsou ve struktuře patrné značné rozdíly. Podíl žen v domácnosti tvoří 50 % všech ekonomicky neaktivních žen Roztok. V případě mužů byl v tomto roce sčítání v domácnosti pouze jeden, který tvořil 0,6 % mužské ekonomicky neaktivní populace. Největší podíl ekonomicky neaktivních mužů zaujímali studenti a žáci, v roce 1869 to bylo 46 %, a dále dětská složka (37 %). Dívek ve školních lavicích bylo téměř stejně jako dětí, tzn. 21 %. Za zmínku stojí fakt, že v mužské populaci byl větší podíl penzistů než v populaci ženské. Je to dáno tím, že mnohé ženy ve starším věku byly ve sčítacích arších označovány jako zaměstnané v domácnosti, kdežto u mužů ve vysokém věku zde byl uváděn stav penzista či výminkář.

Tab. 7.1.2 Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo v roce 1869

Postavení ek. neaktivních osob	Muži		Ženy		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
penzisté	15	8,8	15	5,1	30	6,4
osoby v domácnosti	1	0,6	151	51,0	151	32,4
učňové	6	3,5	0	0,0	6	1,3
studenti a žáci	79	46,2	62	20,9	141	30,3
děti	63	36,8	61	20,6	124	26,6
nezaměstnaní	7	4,1	7	2,4	14	3,0
celkem	171	100,0	296	100,0	466	100,0

V roce 1880 stoupl v Roztokách u Křivoklátu počet ekonomicky neaktivních osob, kdy byl podíl takto zařazených obyvatel téměř 65 %. Výraznější nárůst však byl, oproti roku 1869, u žen, když jejich podíl na všech ekonomicky neaktivních činil 65 %. V celkovém pohledu na populaci dojdeme, ve srovnání s rokem předchozím, k závěru, že stoupl podíl dětské složky a to na více než 30 %. Tento nárůst je pravděpodobně na úkor penzistů, jejichž podíl v roce 1880 byl 2,1 %. Mezi ekonomicky neaktivními ženami opět převažují ženy pracující v domácnosti (47,6 %) a mírně vzrostl jejich podíl v dětské složce a mezi žáky. Mezi muži jsou 3 zaměstnaní v domácnosti a opět největší díl ekonomicky neaktivních mužů zaujímají studenti a žáci (47,5 %). Stejně jako u žen i mezi muži vzrostl podíl dětí, a to na téměř 43 % ekonomicky neaktivních osob.

Tab. 7.1.3 Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo v roce 1880

Postavení ek. neaktivních osob	Muži		Ženy		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
penzisté	6	3,0	6	1,6	12	2,1
osoby v domácnosti	3	1,5	182	47,6	185	31,7
učňové	9	4,5	0	0,0	9	1,5
studenti a žáci	96	47,5	92	24,1	188	32,2
děti	86	42,6	92	24,1	178	30,5
nezaměstnaní	2	1,0	10	2,6	12	2,1
celkem	202	100,0	382	100,0	584	100,0

Rok 1890 přinesl opět další nárůst podílu ekonomicky neaktivních osob. V tomto roce již činil jejich podíl 66,7 %. Mezi všemi ekonomicky neaktivními obyvateli obce jich bylo skoro 37 % v domácnosti, jako v předchozích letech tvořily většinu těchto osob ženy, avšak je překvapivé, že v tomto sčítacím roce bylo jako osoba v domácnosti uvedeno i 11 mužů. Podíl žáků a studentů se pohybuje stále okolo 30 %, ale podíl dětské složky poklesl na necelých 25 %, což může být způsobeno velkou migrací osob v reprodukčním věku. Skoro 54 % ekonomicky neaktivních žen pracovalo v domácnosti, oproti předchozím dvěma letům došlo k nárůstu podílu takto „zaměstnaných“ žen. Podíl dětí i žáků se v případě struktury žen pohybuje okolo 20 %. U mužů je asi nejpatrnější pokles podílu ekonomicky neaktivních osob v dětské složce. Naopak k nárůstu podílu došlo mezi studenty a žáky.

Tab. 7.1.4 Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo v roce 1890

Postavení ek. neaktivních osob	Muži		Ženy		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
penzisté	9	4,2	13	3,2	22	3,6
osoby v domácnosti	11	5,1	217	54,0	228	37,0
učňové	11	5,1	0	0,0	11	1,8
studenti a žáci	107	50,0	86	21,4	193	31,3
děti	73	34,1	79	19,7	152	24,7
nezaměstnaní	3	1,4	7	1,7	10	1,6
celkem	214	100,0	402	100,0	616	100,0

Struktura ekonomicky neaktivních osob byla v roce 1900 opět jen méně odlišná od situace zachycené předchozími sčítáními. Podíl dětí zůstal téměř stejný jako v roce 1890 ale poklesl podíl žáků a studentů. Nepatrný nárůst opět zaznamenaly osoby v domácnosti a oproti předchozím dvěma rokům stoupl výrazně podíl penzistů či výminkářů, těch bylo v roce 1900 více jak 6 % všech neaktivních osob. Na úkor podílu dětí stouplo zastoupení žen v domácnosti na 55 % a podíl dětské složky žen klesl na 16%. Žen v penzi bylo v tomto roce více jak 5 % všech ekonomicky neaktivních žen. Mužů v domácnosti bylo v tomto roce 5. Oproti předchozím rokům se u mužů téměř vyrovnal podíl dětí a studentů a žáků, jejichž úhrn činil okolo 40 % všech neaktivních mužů.

Tab. 7.1.5 Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo v roce 1900

Postavení ek. neaktivních osob	Muži		Ženy		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
penzisté	15	7,4	22	5,6	37	6,2
osoby v domácnosti	5	2,5	216	55,1	221	37,1
učňové	11	5,4	0	0,0	11	1,8
studenti a žáci	88	43,3	88	22,4	176	29,6
děti	83	40,9	63	16,1	146	24,5
nezaměstnaní	1	0,5	3	0,8	4	0,7
celkem	203	100,0	392	100,0	595	100,0

V roce 1910 byl podíl ekonomicky neaktivních osob na celé populaci necelých 57 %, jednalo se o nejnižší podíl těchto osob ze všech předchozích sčítání. Oproti všem předchozím rokům došlo k výraznému poklesu podílu osob v domácnosti. Podíl penzistů zůstal skoro stejný jako předchozí rok sčítání a stoupl podíl jak dětí tak i studentů a žáků. Podíl osob v domácnosti je nejnižší za všechna sčítání nejen za celek ale v případě žen. Tento podíl byl v roce 1910 pouze 46 %. U mužů, stejně jako ve všech předchozích letech bylo nejvíce ekonomicky neaktivních osob mezi žáky a studenty (44 %). Penzistů bylo mezi ekonomicky neaktivními muži 9,1 % a mezi ženami 4,8 %.

Tab. 7.1.6 Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo v roce 1910

Postavení ek. neaktivních osob	Muži		Ženy		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
penzisté	15	9,1	15	4,8	30	6,3
osoby v domácnosti	8	4,8	143	46,0	151	31,7
učňové	10	6,1	-	-	10	2,1
studenti a žáci	73	44,2	77	24,8	150	31,5
děti	55	33,3	70	22,5	125	26,3
nezaměstnaní	4	2,4	6	1,9	10	2,1
celkem	165	100,0	311	100,0	476	100,0

V roce 1921 bylo ekonomicky neaktivních 180 mužů a 375 žen. Nejvyšší podíl ekonomicky neaktivních osob zaujímali studenti a žáci (38,4 %) a dále osoby v domácnosti (35,9 %). Oproti předchozím letům výrazně poklesl podíl dětí, v průměru byl tento pokles až 10 procentních bodů. V roce 1921 bylo ze všech ekonomicky neaktivních obyvatel Roztok u Křivokláta necelých 17 % dětí. V případě mužů převažovali mezi ekonomicky neaktivními osobami studenti a žáci (57,8 %) a dále děti (20 %). Za zmínku stojí fakt, že v tomto roce sčítání stoupl podíl mužů, kteří byli ve sčítacích arších označeni jako „bez zaměstnání“ či invalidi, bylo jich 11 %. K nárůstu těchto neaktivních mužů došlo proto, že v jednom z objektů rodiny Fürstenberků byla otevřena útulna invalidů a legionářů, kteří byli nezaměstnaní. Nejvyšší podíl ekonomicky neaktivních žen zaznamenaly ženy pracující v domácnosti (52,5 %) a také studenti.

Tab. 7.1.7 Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo v roce 1921

Postavení ek. neaktivních osob	Muži		Ženy		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
penzisté	10	5,6	8	2,1	18	3,2
osoby v domácnosti	2	1,1	197	52,5	199	35,9
učňové	8	4,4	1	0,3	9	1,6
studenti a žáci	104	57,8	109	29,1	213	38,4
děti	36	20,0	57	15,2	93	16,8
nezaměstnaní	20	11,1	3	0,8	23	4,1
celkem	180	100,0	375	100,0	555	100,0

Při podrobnější analýze ekonomicky neaktivních osob podle věku je patrná převaha dětské složky mezi neaktivními osobami. Nejvyšší podíl dětské složky na všech neaktivních osobách byl v roce 1869 a to 63 %. Mezi další věkové skupiny byly neaktivní osoby rozmístěny víceméně rovnoměrně během všech sledovaných let sčítání. Ve věkových skupinách 15 – 59 let převažovaly jako ekonomicky neaktivní ženy, jednalo se zpravidla o ženy v domácnosti. Ve věku 60+ již bylo zastoupeno mezi ekonomicky neaktivními i vyšší procento mužů, neboť v této věkové skupině byli ekonomicky neaktivní penzisté.

Tab. 7.1.8 Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo podle věku 1869 – 1921

Věk	1869		1880		1890		1900		1910		1921	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
0 - 14	179	48,8	364	63,0	348	56,5	328	55,1	276	58,0	299	53,9
15 - 29	63	17,2	56	9,7	85	13,8	92	15,5	54	11,3	67	12,1
30 - 44	54	14,7	68	11,8	68	11,0	58	9,7	56	11,8	78	14,1
45 - 59	46	12,5	52	9,0	65	10,6	63	10,6	37	7,8	55	9,9
60+	25	6,8	38	6,6	50	8,1	54	9,1	53	11,1	56	10,1
celkem	367	100,0	578	100,0	616	100,0	595	100,0	476	100,0	555	100,0

7.2 Obyvatelstvo podle věku a ekonomické aktivity

Roztoky u Křivoklátku nebyly typickou zemědělskou obcí, ještě v roce 1869 zde sice velká část obyvatelstva pracovala v zemědělství, nejednalo se ale o drobné rolníky. Těch bylo v Roztokách jen zanedbatelné množství. Osoby pracující v zemědělství pracovaly na knížecím velkostatku. V dalších letech se začaly Roztoky měnit v obec průmyslovou, kdy v případě mužů stále více převažovali zaměstnání v knížecích železárnách, které zvyšovaly výrobu. Naopak velkostatek zaměstnance se zvyšující se mechanizací patrně propouštěl. Od roku 1905 začaly postupně pracovat v průmyslu i ženy, což bylo dáno přeměnou továrny na továrnu textilní.

Studium ekonomické aktivity podle věku a pohlaví přináší cenné informace o zapojení osob podle věkových skupin a pohlaví do pracovního procesu a tudíž také o jejich podílu na příjmech domácností. V roce 1869 bylo v Roztokách u Křivoklátku ekonomicky aktivních téměř 66 % obyvatelstva, v dalších letech se podíl ekonomicky aktivních obyvatel snižoval. Ze všech sledovaných sčítání dosáhl nejnižší hodnoty v roce 1890 (54,8 %). Od tohoto roku opět podíl ekonomicky aktivních osob v Roztokách narůstal a v roce 1921 již bylo ekonomicky aktivních něco málo přes 67 % všech roztockých obyvatel.

V roce 1869 bylo v Roztokách u Křivoklátku z celkového počtu mužů starších 15 let ekonomicky aktivních něco málo přes 95 % mužů a z celkového počtu žen stejného věku téměř 40 %. V roce 1880 je patrný velmi výrazný pokles podílu ekonomicky aktivních žen a to na necelých 26 %. Podíl ekonomicky aktivních žen v ženské populaci Roztok klesl i při následujícím sčítání v roce 1890. Pro rok 1900 byl podíl těchto žen již skoro stejný. Pokles podílu ekonomicky aktivních žen v populaci nastal pravděpodobně z toho důvodu, že s nástupem nových technologií i do oblasti zemědělství již nebylo potřeba takové množství zaměstnanců jako dřív, a proto ženy, které byly v Roztokách u Křivoklátku původně zaměstnávány převážně na knížecím velkostatku, postupně ztrácely zaměstnání. Nové pracovní příležitosti se jim naskytly až s otevřením textilní továrny v roce 1905. V případě mužů bylo jednodušší najít po ztrátě zaměstnání na velkostatku novou práci v roztockých železárnách. Nárůst podílu ekonomicky aktivních žen je zaznamenán znovu až v roce 1910, kdy bylo ekonomicky aktivních 46,5 % všech žen ve věku 15 a více let. V následujícím sčítání, v roce 1921, bylo ekonomicky aktivních již téměř 50 % dospělých žen. Podíl všech ekonomicky aktivních mužů v mužské populaci se v průběhu let sčítání nijak dramaticky neměnil. Nejnižší

hodnoty dosáhl v roce 1910, kdy činil 86,7 %, nejvyšší naopak v roce 1880, kdy jeho hodnota byla o něco málo nižší než 97 %.

Tab. 7.2.1 Ekonomicky aktivní obyvatelstvo Roztok u Křivoklátu v letech 1869 – 1921

Rok	Muži			Ženy			Celkem		
	celkem	ek ak	podíl	celkem	ek ak	podíl	celkem	ek ak	podíl
1869	224	213	95,1	255	101	39,6	479	314	65,6
1880	254	246	96,9	261	67	25,7	515	313	60,8
1890	268	234	87,3	292	73	25,0	560	307	54,8
1900	275	257	93,5	297	59	19,9	572	316	55,2
1910	271	235	86,7	275	128	46,5	546	363	66,5
1921	352	309	87,8	413	205	49,6	765	514	67,2

Ve věkové skupině 15-24 let bylo v roce 1869 aktivních 90 % mužů z celkového počtu mužů v této věkové skupině a 46 % žen z celkového počtu žen této věkové skupiny. U mužů se jednalo převážně o dělníky, ať už v továrnách nebo o nádeníky v zemědělství, v případě žen o nádenice v zemědělství či o služebné. U mužů se s přibývajícím věkem ekonomická aktivita zvyšovala, ve věkové skupině 35-44 bylo v Roztokách u Křivoklátu aktivních téměř 96 % mužů. Od tohoto věku ale k dalšímu nárůstu podílu ekonomicky aktivních mužů v populaci nedocházelo, naopak s narůstající věkovou skupinou ekonomicky aktivních mužů ubývalo. I v nejstarší věkové skupině 65+ byl poměrně vysoký podíl ekonomicky aktivních mužů, tento podíl činil více jak 53 % . Nejstarším zaměstnaným byl ve věku 74 let Marek Zíka, který pracoval jako nádeník v hospodářství. U žen byla nejvyšší ekonomická aktivita právě v již zmiňované věkové skupině 15-24 let. Ve věku 25 – 34 a 35 – 44 let bylo aktivních pouze 25,9 % respektive 31,7 % žen; v následující věkové skupině se podíl aktivních žen opět zvýšil, ale ne již na takovou úroveň, které dosahoval ve věku 15-24 let. Nejnižší podíl ekonomicky aktivních žen ve věku 25-44 let lze vysvětlit tím, že v tomto věku ženy rodily děti a věnovaly se jejich výchově a domácnosti. Na rozdíl od mužů nebyly žádné ženy ve věku 65+ ekonomicky aktivní. U těchto žen buď bylo uvedeno, že jsou penzistky nebo, a tomu tak bylo ve většině případů, že pracují v domácnosti.

V roce 1880 byl podíl ekonomicky aktivních mužů ve věku 15-24 let skoro 77 %, oproti předchozímu sčítání však byl tento podíl výrazně nižší a hodnot jako v roce 1869 nedosáhl ani v následujících letech. Ve věku 25 – 54 let byl podíl ekonomicky aktivních mužů vyšší než 95 %, ve věkové skupině 35-44 dokonce dosahoval hodnoty 98%. Vyšší než v roce 1869 bylo i zastoupení ekonomicky aktivních mužů ve věku 65+, podíl ekonomicky aktivních mužů v tomto věku byl 60 %. Stejně jako v roce 1869 byl i v tomto roce nejstarší zaměstnaný muž starší než 70 let. Velké změny oproti roku 1869 nastaly v případě ekonomické aktivity u ženské populace. Věková skupina 15-24 let vykazovala podobnou ekonomickou aktivitu jako v předchozím sčítání, avšak ve starší generaci se podíl ekonomicky aktivních žen snížil. Tento podíl se pohyboval okolo 18 %, pouze ve věkové skupině 25-34 let byl podíl mírně nižší (16,1 %), což bylo pravděpodobně opět způsobeno péčí žen o malé děti. Oproti roku 1869 nastala změna i v podílu ekonomicky aktivních žen starších 65 let, který již nebyl nulový ale 5 %. Jednalo se o ženy, které na sčítacím archu uvedly, že jsou zaměstnány v zemědělství.

Rok 1890 nepřinesl žádná velká překvapení, pokud se týká struktury ekonomicky aktivních mužů podle věku. Tato struktura byla velmi podobná té ze sčítání 1880. To znamená, že v nejmladším produktivním věku byl podíl ekonomicky aktivních mužů okolo 77 % a ve věku postproduktivním (65+) byl tento podíl 50 %. V ostatních věkových skupinách se pohybovala ekonomická aktivita mužů okolo 90 % a svého maxima dosáhla ve věkové skupině 35-44 let, kdy byla její hodnota 98 %. Ženy na tom s rozdělením ekonomické aktivity byly opět odlišně než v předchozím sčítání. Shodný byl vyšší podíl ekonomicky aktivních ve věku 15-24 let (39,2 %) a i následně byl nižší podíl obdobný jako v předchozích sčítáních, avšak nejnižšího podílu nedosahovaly věkové skupiny 25-34 či 35-44 let ale nejméně ekonomicky aktivních žen bylo ve věku 45-64 let, kdy hodnota tohoto ukazatele byla okolo 7 %. Ženy starší 65 let, stejně jako v roce 1869, dle dat sčítání, ekonomicky aktivní nebyly.

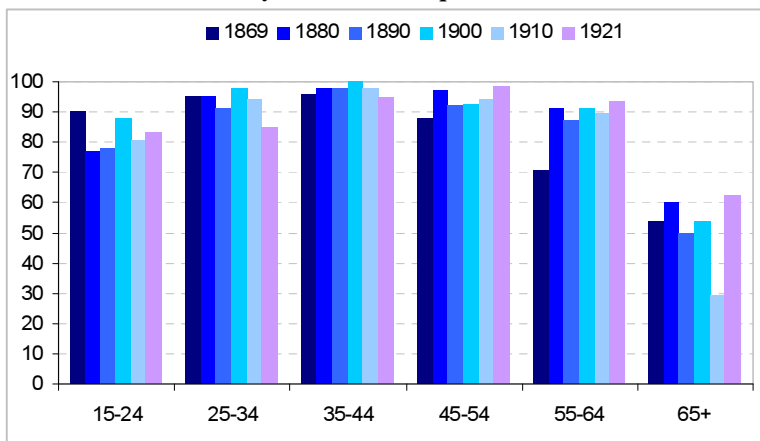
V roce 1900 působí rozdělení ekonomické aktivity mužů podle věku téměř stejně jako v roce 1890, za zmínku stojí snad jenom fakt, že ve věku 35-44 let byla ekonomická aktivita 100 %. Stejně jako v předchozích letech byla nejvyšší hodnota ekonomické aktivity u žen v nejmladším věku. Poté se snížila a překvapivě nejnižší hodnoty nedosahovala ve věku 25-34 let (20,7 %) ale až v další věkové skupině, kdy byla ekonomická aktivita takto starých žen necelých 11 %. Ve věku 55-64 let dosahovala ekonomická aktivita žen téměř stejné hodnoty jako v roce 1880, tzn. téměř 18 %.

Rok 1910 přinesl tu změnu v ekonomické aktivitě mužů, že oproti předchozím letům byla hodnota tohoto ukazatele podstatně nižší ve věkové skupině 65+ (29,4 %); například oproti roku 1900, kdy bylo ekonomicky aktivních mužů v tomto věku 54,2 %. U žen byla v tomto roce celková ekonomická aktivita vyšší než v předchozích sčítáních. Dosahovala hodnoty 46,7 % a tak předčila i doposud nejvyšší ekonomickou aktivitu v roce 1869. Tento nárůst byl způsoben tím, že na počátku 20. století byla v Roztokách u Křivoklátu otevřena textilní továrna firmy Stein a synové, která zaměstnávala velké množství místních žen. Nejvyšší ekonomická aktivita zůstala i v tomto roce ve věku 15-24 let. Ve věku 25-34 je opět patrný pokles podílu ekonomicky aktivních žen z této věkové skupiny, což souvisí s péčí žen o děti a domácnost. Následující věková skupina zaznamenává opět nárůst podílu ekonomicky aktivních žen, ve věku 35-44 jich bylo 52,1 %. V tomto roce byly zaměstnané ženy i ve věku 65+ let, podíl ekonomicky aktivních žen v tomto věku činil 3,4 %.

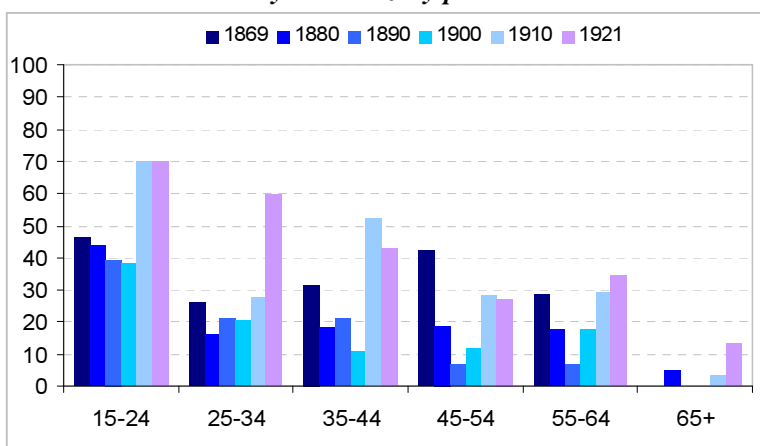
V roce 1921 byla struktura ekonomické aktivity mužů podle věku velmi podobná všem letům předchozím, k zásadní změně došlo pouze ve věkové skupině 65+, kdy se podíl zaměstnaných mužů vrátil na hodnoty před sčítáním v roce 1910. Konkrétně bylo v roce 1921 zaměstnáno 62,5 % ze všech roztockých mužů starších 65 let. K podstatným změnám však došlo v případě ekonomicky aktivních žen. V roce 1921 bylo zaměstnáno 70 % žen ve věku 15 – 24 let a téměř 60% žen ve věku 25 – 34 let. Hlavně v této věkové skupině nastala oproti předchozím letům nejvýraznější změna. V roce 1910 pracovalo necelých 28 % žen ve věku 25 – 34 let. Do roku 1921 se tedy jedná o nárůst o více jak 32 procentních bodů. K další podstatné změně došlo u žen starších 65 let, kdy jich v roce 1921 pracovalo 13 %, například oproti roku 1910 se jedná o nárůst o 10 procentních bodů. Vzestup ekonomicky aktivních žen souvisel patrně s menším počtem dětí v rodině, což umožnilo rychlejší nástup žen do práce, a také s vyšším počtem žen samoživitelek – válečných vdov.

Obr. 7.2.1 Ekonomicky aktivní muži podle věku v letech 1869 – 1921 (%)

Obr. 7.2.2 Ekonomicky aktivní ženy podle věku v letech 1869 – 1921 (%)

7.3 Obyvatelstvo podle oboru povolání

Roztoky u Křivoklátku byla a stále je poměrně malá obec, u které by se dalo předpokládat, že ve druhé polovině předminulého století zde hlavní obživou většiny ekonomicky aktivních osob bylo zemědělství. Tak tomu opravdu bylo v roce 1869, kdy v zemědělství pracovalo 51 % všech ekonomicky aktivních osob, ale v následujících sčítáních již byla situace zcela odlišná. V posledním sledovaném roce sčítání, v roce 1921, bylo v zemědělství zaměstnáno pouhých 23 % ekonomicky aktivních obyvatel Roztok a v průmyslu jich pracovalo 64 %. Struktura obyvatel Roztok podle oboru povolání ukazuje, jaký vliv má na obyvatelstvo malé obce otevření továrny. Jednotlivá sčítání zachytila obec v různých situacích, ať už se jednalo rok 1869, kdy hlavním zdrojem obživy bylo pouze zemědělství, či roky následující, kdy se zvýšil objem výroby v místních hutích, později válcovně plechu, nebo po roce 1905, kdy byla válcovna přebudována na továrnu textilní. Všechny tyto změny se odrazily hlavně na struktuře ekonomické aktivity podle pohlaví, věku a také na struktuře zaměstnaných osob podle oboru povolání či postavení v povolání. Podrobné tabulky z nichž vychází následující analýza jsou uvedeny v přílohách (č. 3 - 8).

Tab. 7.3.1 obyvatelstvo podle oboru povolání v letech 1869 – 1921 (%)

Obor povolání	1869	1880	1890	1900	1910	1921
zemědělství	51,0	33,2	36,2	31,3	34,2	23,1
průmysl a řemesla	35,0	52,1	45,9	50,0	52,6	64,0
služby a ostatní	14,0	14,7	17,9	18,7	13,2	12,9
celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

V roce 1869 bylo nejvíce trvale přítomných obyvatel Roztok u Křivoklátu zaměstnáno v zemědělství, jednalo se o 160 osob, což činilo více jak 50 % ekonomicky aktivních. Nemalé zastoupení měl průmysl a řemesla, kde pracovalo 103 obyvatel, 32,8 % všech ekonomicky aktivních osob. Pokud budeme tuto skupinu rozličných zaměstnání studovat detailněji, zjistíme, že nejvíce osob v této oborové skupině pracovalo v hutnictví (57 osob). O zbylých cca 11 % se dělí obory jako jsou například domácí služby (7 %), služby komunální (3 %) či stavebnictví (2,2 %). Jelikož se ale nejedná o příliš velký soubor osob, jsou v těchto oborech zaměstnány ani ne desítky osob, a proto lze předpokládat, že v čase budou v těchto skupinách oborů poměrně velké výkyvy. Nejvíce mužů bylo zaměstnáno v roce 1869 v průmyslu a řemeslech (46 %) a z tohoto oboru pak největší zastoupení měly hutníci, více jak 60 % zaměstnaných mužů v průmyslu. V zemědělství bylo zaměstnáno 43 % ekonomicky aktivních mužů. Dále stojí za zmínku snad jen stavebnictví (3,3 %). Ženy byly nejvíce zaměstnány v zemědělství, zde jich pracovalo v roce 1869 ze všech ekonomicky aktivních žen Roztok u Křivoklátu 67,3 %. V domácích službách bylo zaměstnáno 20 žen což činilo v tomto roce necelých 20 %. Při podrobnějším pohledu na skupinu žen zaměstnaných v domácích službách je patrné, že ve službách byly v roce 1869 zaměstnány svobodné ženy do věku 30 let, pouze jedna ze služebných byla starší 60 let, ale byla také svobodná, a jedna byla třicetiletá bezdětná vdova.

Tab. 7.3.2 obyvatelstvo podle oboru povolání v roce 1869

Obor povolání	Muži		Ženy		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
zemědělství	92	43,2	68	67,3	160	51,0
průmysl a řemesla	105	49,3	4	4,0	110	35,0
služby a ostatní	16	7,5	29	28,7	44	14,0
celkem	213	100,0	101	100,0	314	100,0

V roce 1880 již nepracovalo nejvíce osob v zemědělství, ale v tomto roce získal prvenství průmysl. Z celkového počtu 313 ekonomicky aktivních osob bylo v průmyslu zaměstnáno 160 obyvatel, tzn. 51,1 %. V zemědělství bylo potom zaměstnáno 33,2 % ekonomicky aktivních obyvatel Roztok. Téměř 60% z osob zaměstnaných v průmyslu pracovalo v hutnictví. Z mužů bylo nejvíce zaměstnáno v průmyslu a řemeslech, kde pracovalo v roce 1880 již 151 ekonomicky aktivních mužů (61,4 %). V zemědělství bylo zaměstnáno 26,4 % mužů. Oproti roku 1869 vzrostl podíl zaměstnaných mužů v průmyslu o více jak 15 procentních bodů z 46 na 61%, což ale souviselo jak s výrazným poklesem zaměstnaných v zemědělství, tak s nárůstem počtu zaměstnaných v nezemědělských sektorech. Nejvyšší podíl ekonomicky aktivních žen

byl, i přes poměrně výrazný pokles, stále zaměstnan v zemědělství, v tomto roce to bylo 58 % ekonomicky aktivních žen. V absolutních číslech poklesl počet žen zaměstnaných v zemědělství o 20 žen. V porovnání s předchozím rokem stoupl podíl žen zaměstnaných v domácích službách, vzestup byl ale relativní, ve skutečnosti počet žen zaměstnaných jako služebné poklesl z 20 na 17. Stejně jako v předchozím roce se jednalo o svobodné ženy, avšak jejich věk stoupl, jako služebné byly zaměstnané i ženy okolo 40 let.

Tab. 7.3.3 obyvatelstvo podle oboru povolání v roce 1880

Obor povolání	Muži		Ženy		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
zemědělství	65	26,4	39	58,2	104	33,2
průmysl a řemesla	154	62,6	9	13,4	163	52,1
služby a ostatní	27	11,0	19	28,4	46	14,7
celkem	246	100,0	67	100,0	313	100,0

V roce 1890 opět došlo ke změnám ve struktuře zaměstnaných podle oborů povolání. Mírně stoupl podíl zaměstnaných v zemědělství na 36,2 %. V rámci pohlaví došlo k nárůstu podílu ekonomicky aktivních osob zaměstnaných v zemědělství pouze u mužů, u žen tento podíl mírně klesl na 54,8 %. Ke snížení podílu ekonomicky aktivních zaměstnaných v průmyslu došlo jak v celé populaci tak i podle jednotlivých pohlaví. Podíl takto zaměstnaných mužů byl v roce 1890 necelých 58 % a žen 6,8 %. K velkým změnám došlo ale ve struktuře zaměstnaných mužů v průmyslu. V hutnictví pracovalo již 80% mužů zaměstnaných v průmyslu. Při dvou předchozích sčítáních byli 4 muži zaměstnaní v obchodě, v roce 1890 se obchodem živilo 5 mužů a 4 ženy. Je ale otázkou, zda ženy opravdu v obchodě pracovaly nebo zda nešlo o ženy pečující o domácnost a v obchodě pouze vypomáhající, bohužel dnes již nezjistíme jak sčítací komisaři takto postavené ženy zaznamenávali. V roce 1890 stoupl mírně také podíl žen zaměstnaných domácí službou a podíl takto zaměstnaných žen stoupl i v následujícím sčítání. Vzestup byl ale nepatrný, absolutně se v roce 1890 zvýšil o 1 ženu, v roce 1900 zase o jednu poklesl.

Tab. 7.3.4 obyvatelstvo podle oboru povolání v roce 1890

Obor povolání	Muži		Ženy		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
zemědělství	70	29,9	40	54,8	111	36,2
průmysl a řemesla	136	58,1	5	6,8	141	45,9
služby a ostatní	28	12,0	28	38,4	55	17,9
celkem	234	100,0	73	100,0	307	100,0

Rok 1900 se příliš nelišil od těch předchozích, podíl osob zaměstnaných v zemědělství se pohyboval okolo 32 % a osob zaměstnaných v průmyslu okolo 50 %. Ve struktuře žen i mužů nejsou, oproti předchozím sčítáním, také žádné výrazné rozdíly. Za zmínku stojí opětovný pokles počtu žen zaměstnaných v zemědělství, v roce 1900 zde bylo zaměstnáno již pouze 29 žen.

Tab. 7.3.5 obyvatelstvo podle oboru povolání v roce 1900

Obor povolání	Muži		Ženy		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
zemědělství	70	27,2	29	49,2	99	31,3
průmysl a řemesla	157	61,1	1	1,7	158	50,0
služby a ostatní	30	11,7	29	49,2	59	18,7
celkem	257	100,0	59	100,0	316	100,0

Velmi výrazné změny ve struktuře ekonomicky aktivních osob nastaly v roce 1910. Tyto změny byly způsobeny přestavbou válcovny plechu na továrnu textilní. Továrna byla nejprve přádelnou a o rok později zde byla vybudována i barvírna látek. Díky tomuto faktu výrazně stoupla zaměstnanost žen. Do továrny šly pracovat ženy bez rozdílu věku či rodinného stavu. V roce 1910 jich bylo celkem ekonomicky aktivních 128 (40,7 %) a mužů 235 (86,7 %). Struktura všech ekonomicky aktivních osob byla podobná jako v uplynulých sčítáních jen se podíl zaměstnaných v hutnictví přesunul do textilnictví. A také ubylo žen zaměstnaných v domácích službách. Mužů bylo v zemědělství zaměstnáno téměř 29 % a žen 44,5 %. V průmyslu pracovalo podle očekávání skoro 60% mužů, ale proti předchozím letům neobvyklých 42 % žen. Všechny ženy bez jedné pracovaly samozřejmě v průmyslu textilním a mužů zde pracovalo 70 % ze všech zaměstnaných v průmyslu. V domácích službách bylo v roce 1910 zaměstnáno pouze 9 žen. Narostl i počet mužů pracujících v obchodě na 7.

Tab. 7.3.6 obyvatelstvo podle oboru povolání v roce 1910

Obor povolání	Muži		Ženy		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
zemědělství	67	28,5	57	44,5	124	34,2
průmysl a řemesla	137	58,3	54	42,2	191	52,6
služby a ostatní	31	13,2	17	13,3	48	13,2
celkem	235	100,0	128	100,0	363	100,0

Oproti roku předchozího sčítání poklesl v roce 1921 podíl osob zaměstnaných v zemědělství, v tomto roce pracovalo v Roztokách u Křivoklátu v zemědělství něco málo přes 23 % všech ekonomicky aktivních osob. V průmyslu a řemeslech bylo zaměstnáno téměř 63 % ekonomicky aktivních obyvatel Roztok. Ze zaměstnaných v průmyslu a řemeslech bylo nejvíce osob, stejně jako v roce 1910, zaměstnáno v textilnictví. Oproti roku předchozímu poklesl významně podíl žen zaměstnaných v průmyslu v roce 1921 to bylo již pouze 21 % ekonomicky aktivních žen. Pokud toto číslo srovnáme s rokem prvního sledovaného sčítání v roce 1869, zjistíme, že během šedesáti let se snížil tento ukazatel o 46 procentních bodů a tento fakt vypovídá o ústupu zemědělství, respektive o nástupu průmyslové revoluce i do zemědělství. Převážná většina žen byla zaměstnána v textilním průmyslu, a to více jak 67 % ekonomicky aktivních žen. Žen zaměstnaných v domácích službách bylo i v tomto roce okolo 7 %. Nejvyšší podíl ekonomicky aktivních mužů byl zaměstnán v průmyslu a řemeslech (59 %). V zemědělství pracovalo pouze necelých 25 % ekonomicky aktivních mužů. Nárůst počtu zaměstnaných mužů zaznamenala železniční služba, v tomto roce v ní bylo zaměstnáno 18 ekonomicky aktivních mužů, což činilo téměř 6 % všech.

Tab. 7.3.7 obyvatelstvo podle oboru povolání v roce 1921

Obor povolání	Muži		Ženy		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
zemědělství	76	24,4	44	21,2	120	23,1
průmysl a řemesla	190	60,9	143	68,8	333	64,0
služby a ostatní	46	14,7	21	10,1	67	12,9
celkem	312	100,0	208	100,0	520	100,0

7.4 Obyvatelstvo podle postavení v povolání

Na postavení v povolání byl pokládán ve všech sčítáních přímý dotaz. V roce 1869 však většina kolonek zůstala nevyplněna, a tak se dalo na postavení v povolání usuzovat pouze z oboru povolání, kde velmi často byla uvedena i funkce, kterou daná osoba v oboru vykonávala; proto i za tento rok bylo možno osoby podle postavení v povolání analyzovat. Při zpracování dat nastaly obtíže s rozlišováním mezi kategoriemi „samostatní a nájemníci“ a „soukromníci“. Mezi osoby samostatné byly zařazovány takové, které měly přímo jako postavení v povolání uvedeno „samostatný“, a mezi soukromníky potom majitelé živností, jako například obchodníci, hostinští atd. Kategorie „soukromníci“ zahrnuje také rentiéry, kterých ale v Roztokách příliš mnoho nebylo, šlo vlastně pouze o členy rodiny princezny Leontýny z Fürstenbergu. Ze zaměstnanců byli zvláště vyčleněni dělníci, neboť tvořili velmi výraznou skupinu ekonomicky aktivních obyvatel Roztok, a proto byli analyzováni samostatně. Kategorie zaměstnané osoby zahrnuje všechny osoby, které byly zaměstnané, to znamená i dělníky, a dále například zaměstnance na dráze či tovaryše.

V roce 1869 bylo 248 osob v Roztokách u Křivoklátku v postavení zaměstnanec, tento počet činil 81,6 všech ekonomicky aktivních osob v obci. Osob zaměstnaných jako dělníci bylo 75%. Jako služebnictvo pracovalo 29 osob (9,5 %), které až na jednu osobu tvořily ženy. Pokud budeme sledovat postavení v zaměstnání podle pohlaví, uvidíme, že téměř 89 % ekonomicky aktivních mužů mělo postavení zaměstnanci, toto postavení mělo i 66% ekonomicky aktivních žen. Poměrně vysoký podíl mužů pracoval jako hutníci (24,3 %), v případě žen bylo po postavení „zaměstnaní“ nejčastější povolání služebných, takto pracovalo téměř 30% ekonomicky aktivních žen.

Rok 1880 přinesl mírný pokles podílu zaměstnanců na všech ekonomicky aktivních osobách, tento však nebyl nijak výrazný, neboť činil pouze 3,5 procentních bodů. Mezi dělníky dominovali v tomto roce hutníci, neboť byla rozšířena výroba v železárnách. Jako soukromníci bylo označeno více než 8 % všech ekonomicky aktivních obyvatel. U žen poklesl podíl zaměstnankyň na 59 % a naopak vzrostl podíl služebných na více jak 36 %. Menší procento mužů než v roce 1869 pracovalo jako dělníci (65,8 % oproti 79 % v roce 1869). Úředníků bylo v tomto roce v Roztokách devět. Tři úředníci byli zaměstnanci dráhy, tři pracovali v železárnách, dva ve veřejné správě a jeden byl správcem na zámku.

Tab. 7.4.1 Ekonomicky aktivní obyvatelstvo Roztok u Křivoklátu podle postavení v povolání v letech 1869 a 1880

Postavení v povolání	1869						1880					
	muži		ženy		Celkem		muži		ženy		celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
samostatní a nájemci	15	7,1	2	2,1	17	5,6	5	2,2	2	3,0	7	2,4
úředníci	3	1,4	1	1,1	4	1,3	9	3,9	-	-	9	3,0
zaměstnaní	186	88,6	62	66,0	248	81,6	193	83,5	39	59,1	232	78,1
z toho dělníci	166	79,0	62	66,0	228	75,0	152	65,8	39	59,1	191	64,3
služebnictvo	1	0,5	28	29,8	29	9,5	1	0,4	24	36,4	25	8,4
vojsko	1	0,5	-	-	1	0,3	-	-	-	-	-	-
soukromníci	4	1,9	1	1,1	5	1,6	23	10,0	1	1,5	24	8,1
celkem	210	100	94	100	304	100	231	166	66	159	297	100

Celkový podíl osob se statusem „zaměstnaní“ se pohyboval v roce 1890 a 1900, stejně jako v letech předchozích, do hodnoty 80 % všech ekonomicky aktivních obyvatel Roztok u Křivoklátu. Konkrétně v roce 1890 to bylo 77, 8 % a v roce následujícím 75 %. Rozdíly mezi těmito dvěma lety jsou, i pokud budeme analyzovat postavení v povolání podle jednotlivých pohlaví. Mezi rokem 1890 a 1900 stoupl podíl mužů zaměstnaných jako dělníci z 66,4 % na 70,8 %. U žen naopak podíl zaměstnaných poklesl, ale pouze o 4 procentní body. V obou letech, tzn. jak v roce 1890 tak i 1900, všechny ženy se statutem zaměstnanec pracovaly jako dělnice, a to převážně v zemědělství. Jako služebná pracovalo po oba roky okolo 30 % ekonomicky aktivních žen.

Tab. 7.4.2 Ekonomicky aktivní obyvatelstvo Roztok u Křivoklátu podle postavení v povolání v letech 1890 a 1900

Postavení v povolání	1890						1900					
	muži		ženy		celkem		muži		ženy		celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
samostatní a nájemníci	6	2,6	1	1,5	7	2,3	10	4,0	3	4,8	13	4,1
úředníci	6	2,6	-	-	6	2,0	10	4,0	-	-	10	3,2
zaměstnaní	197	83,8	38	56,7	235	77,8	204	80,6	33	52,4	237	75,0
z toho dělníci	156	66,4	38	56,7	194	64,2	179	70,8	33	52,4	212	67,1
služebnictvo	3	1,3	22	32,8	25	8,3	5	2,0	20	31,7	25	7,9
vojsko	3	1,3	-	-	3	1,0	-	-	-	-	-	-
soukromníci	20	8,5	6	9,0	26	8,6	24	9,5	7	11,1	31	9,8
celkem	235	100	67	100	302	100	253	100	63	100	316	100

Oproti předchozím sčítáním byla v roce 1910 naprosto odlišná struktura osob podle postavení v zaměstnání. Na této struktuře se odrazilo otevření textilní továrny, což způsobilo změny ve struktuře zaměstnání hlavně u žen. Více jak 74% všech ekonomicky aktivních obyvatel Roztok u Křivoklátu pracovalo jako dělníci, všech zaměstnanců pak bylo 85 %. Mužů pracujících jako dělníci bylo 67,6 % všech zaměstnaných mužů a v případě žen byl tento podíl ještě vyšší. Jako dělnice pracovalo přes 89% žen. Ve službě pracovalo něco málo přes 8 %

ekonomicky aktivních žen. Zaměstnaných bylo 82,6 % mužů. V tomto roce je vidět problém v zařazování mezi skupinu soukromníků a samostatných. V roce 1910 nebyl v Roztokách žádný soukromník a je to způsobeno právě tím, že veškerí živnostníci apod. byli označeni přímo ve sčítacích arších jako samostatní.

Rok 1921 zaznamenal ve struktuře ekonomicky aktivních osob podle postavení v povolání, oproti předchozímu roku sčítání, pouze nepatrné změny. Přibylo úředníků, v roce 1921 jich bylo v Roztokách 24, což činilo téměř 5 % všech ekonomicky aktivních a téměř 8 % ekonomicky aktivních mužů. V Roztokách bylo v roce 1921 přítomno i 8 vojáků (1,6 %), všichni tito vojáci bydleli v útulně pro legionáře a invalidy, která byla po první světové válce v Roztokách zřízena. Ženy byly nejvíce zaměstnány v textilní továrně, a to celých 83 % všech ekonomicky aktivních žen. Služebných bylo v Roztokách v tomto roce 14.

Tab. 7.4.3 Ekonomicky aktivní obyvatelstvo Roztok u Křivoklátu podle postavení v povolání v letech 1910 a 1921

Postavení v povolání	1910						1921					
	muži		ženy		celkem		muži		ženy		celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
samostatní a nájemníci	29	12,0	1	0,8	30	8,3	24	7,8	12	5,8	36	7,0
úředníci	11	4,6	-	-	11	3,0	24	7,8	-	-	24	4,7
zaměstnaní	199	82,6	111	91,0	310	85,4	244	79,0	180	87,4	424	82,3
z toho dělníci	163	67,6	109	89,3	272	74,9	169	54,7	171	83,0	340	66,0
služebnictvo	2	0,8	10	8,2	12	3,3	0	0,0	14	6,8	14	2,7
vojsko	-	-	-	-	-	-	8	2,6	-	-	8	1,6
soukromníci	-	-	-	-	-	-	9	2,9	-	-	9	1,7
celkem	241	100	122	100	363	100	309	100	206	100	515	100

Kapitola 8

Dočasně přítomné a nepřítomné obyvatelstvo

Ve všech sčítáních do roku 1910 byl kladen přímý dotaz na přítomnost či nepřítomnost, lze tedy podrobněji analyzovat nejen obyvatelstvo trvale a dočasně přítomné ale i obyvatelstvo nepřítomné. Sčítání v roce 1921 již probíhalo pouze za přítomné obyvatelstvo, to znamená, že z tohoto sčítání lze analyzovat pouze obyvatelstvo trvale či dočasně přítomné (nelze však rozlišit, která ze zapsaných osob je přítomná pouze dočasně). V roce 1869 byl v Roztokách zaznamenán velmi vysoký počet osob nepřítomných, je to způsobeno tím, že tyto osoby již v Roztokách delší dobu nebydlely a patrně se do Roztok již nikdy nevrátily, ale v tomto roce sčítání byly zapisovány zřejmě ještě důsledně i všechny osoby, které měly v obci domovské právo.

8.1. Dočasně přítomné obyvatelstvo

V roce 1869 byly v Roztokách u Křivoklátu dočasně přítomné pouze dvě osoby. Jednalo se o 29 let starého technikáře a jeho sestru, která byla švadlenou. Oba příslušeli do okresu Slaný a lze jen těžko odhadnout, zda byli v Roztokách na návštěvě na vánoční svátky či měl jejich pobyt trvalejší charakter. K majiteli bytu je uveden jejich vztah jako „nájemník“ a z toho by se dalo usuzovat, že zde pobývali delší dobu.

V roce 1880 bylo dočasně přítomných 11 osob, podle jejich vztahu k majiteli bytu či domu se dá usuzovat, že 9 z nich bylo přes vánoční svátky doma. Jednalo se výhradně o studující, tovaryše a služebné, to znamená o osoby, které během roku z nějakého důvodu pobývaly mimo domov. Dva muži byli nádeníci, takže lze předpokládat, že byli za prací v Roztokách.

V roce 1890 bylo dočasně přítomných 10 osob. Pokud se zaměříme na jejich podrobnější charakteristiky, dojdeme ke stejným závěrům jako v případě předchozího sčítání. Většina osob byla přes vánoce doma na návštěvě, dvě osoby byly námezdními dělníky, kteří pravděpodobně v Roztokách našli práci, a jeden byl žebrák, u nějž se dá předpokládat, že přes zimní období našel v Roztokách přístřeší.

V letech 1900 a 1910 bylo, jak ukazuje následující tabulka, již více dočasně přítomných osob než v předchozích letech. Dočasně přítomných osob bylo v roce 1900 v Roztokách 28. Přes 70% těchto osob tvořili muži a převážně se jednalo o mladší generaci do věku 29 let. V následujícím sčítání, v roce 1910 bylo dočasně přítomných 25 osob a opět převážnou většinu tvořili muži (76 %) a i v tomto roce byla převážná část dočasně přítomných osob mladší 29 let.

Tab. 8.1.1 Dočasně přítomné obyvatelstvo podle věku

Věková skupina	1900		1910	
	muži	ženy	muži	ženy
0-14	10	3	12	2
15-29	8	3	4	2
30-49	1	1	1	1
50+	1	1	2	1
celkem	20	8	19	6

V roce 1900 byla převážná část dočasně přítomných osob ekonomicky neaktivních. Jednalo se o studenty a dále o osoby, které měly v kolonce povolání vyplněno „světem jdoucí“ a proto byly zařazeny, možná mylně, do kategorie bez povolání. Veškeré dočasně přítomné obyvatelstvo mělo nějaký příbuzenský vztah k majiteli bytu či domu, zde lze téměř stoprocentně usuzovat, že se jedná o návštěvu přes svátky. Tento závěr potvrzuje i fakt, že se jednalo o příslušníky mladší generace, kteří se vraceli za svými rodiči. I pro rok 1910 se mohou udělat stejné závěry jako pro rok předchozí, struktura dočasně přítomných osob je podle věku a povolání velmi podobná roku 1900. Za zmínku stojí pouze, že mezi dočasně přítomnými osobami je i rodina kolotočáře, patrně zde našli útočiště přes zimu.

Tab. 8.1.2 Dočasně přítomné obyvatelstvo podle povolání v letech 1900 a 1910

Povolání	1900	1910
ekonomicky aktivní obyvatelstvo	5	6
průmysl	4	5
služebnictvo	1	1
ekonomicky neaktivní obyvatelstvo	23	19
penzisté	.	1
v domácnosti	3	2
studenti a žáci	7	13
děti v předškolním věku	3	3
bez zaměstnání	10	.
celkem	28	25

8.2. Nepřítomné obyvatelstvo

Nepřítomné obyvatelstvo bylo do sčítacího archu zaznamenáváno s výjimkou roku 1921 přímo, dále bylo i specifikováno, zda se jedná o obyvatelstvo dočasně přítomné nebo nepřítomné. Vzhledem k tomu, že převážná většina nepřítomných osob byla uvedena jako trvale nepřítomná, jsou dále analyzovány jen trvale nepřítomné osoby.

Nejvíce nepřítomných osob bylo v roce 1869, kdy bylo těchto osob 326; vzhledem k tomu, že počet trvale přítomných obyvatel roztok byl 781, tvořily nepřítomné osoby téměř 30 % všech roztokých obyvatel. Nejvíce nepřítomných osob bylo ve věkové skupině 15-29, lze to vysvětlit pobytem mladých osob ve službě ve městech. Za zmínku stojí i vyrovnaný počet nepřítomných osob ve věkových skupinách 0-14 a 30-49 let, kdy lze i podle vyrovnaného poměru pohlaví usuzovat, že se jednalo o celé rodiny, které dlely mimo Roztoky.

Při sčítání 1880 již bylo trvale nepřítomných 57 osob, což činilo 6 % obyvatel obce. Oproti roku 1869 je tento pokles velmi výrazný, což ukazuje, že došlo ke změně metodiky sčítání. Většina osob byla ve věku 15-29 let, to znamená, že se s největší pravděpodobností jednalo opět o osoby ve službě. V celkovém součtu nepřítomných osob byl poměr pohlaví vyrovnán, ale v rámci věkových skupin nikoliv. Ve věku 0-14 bylo nepřítomných 6 dívek ale pouze 1 chlapec. Tři dívky byly již ve věku 14 let služebními mimo domov. Ostatní byli dětmi nepřítomných.

Rok 1890 je strukturou i počtem nepřítomných osob velmi podobný předchozímu roku. Nepřítomných bylo 47 osob a 923 přítomných, tzn., že nepřítomné osoby tvořily necelých 5%. Pouze ve věkových skupinách 30-49 a 50+ nebyly žádné nepřítomné osoby.

V roce 1900 bylo zaznamenáno 51 nepřítomných osob. To bylo okolo 5 % obyvatel Roztok. Tato hodnota byla shodná jako v předchozím sčítání. Trvale nepřítomných bylo více žen než mužů, a to 30 ku 21. U obou pohlaví převažovala věková skupina 14-29 let. U žen bylo 10 trvale nepřítomných ve věku 0-14. Ale v této skupině to byla většina dívek ve věku 14 let, tzn. že i takto mladé ženy již pracovaly mimo domov.

V roce 1910 bylo nepřítomných osob 22 což tvořilo 2,5 % obyvatel Roztok. Jejich struktura byla velmi podobná roku 1890, kdy jejich většina byla do věku 30 let.

Tab. 8.2.1 Nepřítomné obyvatelstvo v letech 1869 – 1910

Věková skupina	1869		1880		1890		1900		1910	
	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
0-14	35	31	1	6	6	3	4	10	-	5
15-29	82	74	26	19	19	19	12	16	14	2
30-49	36	31	2	2	-	-	2	1	-	1
50+	13	24	-	1	-	-	1	1	-	-
celkem	166	160	29	28	25	22	21	30	14	8

Poměrně velké množství nepřítomných osob v roce 1869 nemělo uvedeno žádné povolání, proto je tak vysoký počet nezjištěných osob v tomto roce. V roce 1869 bylo nejvíce nepřítomných osob ekonomicky aktivních. Z toho převážná část ve stavu zaměstnaných (18 %) či ve službě (16 %). Významný podíl na nepřítomných měly také osoby zaměstnané v domácnosti, kterých bylo téměř 19% ze všech nepřítomných osob. Okolo 10% nepřítomných osob tvořili v roce 1869 studenti a žáci a také skupina dětí.

V letech 1880 a 1890 sice poklesl počet nepřítomných osob, ale zastoupení v jednotlivých povoláních zůstalo stejné jako v roce 1869, tzn. nejvyšší podíl zaujímaly osoby zaměstnané a služebnictvo. Výrazně poklesl pouze podíl osob zaměstnaných v domácnosti a dětí, což odpovídá výše zmíněné změně metodiky.

Podle povolání pracoval v roce 1900 stejný díl osob jako služebnictvo a jako zaměstnaní. V obou povolání pracovalo 14 osob, jako služební ženy a jako zaměstnaní muži. Trvale nepřítomných bylo v roce 1900 i 6 penzistů.

V roce 1910 opět počet nepřítomných osob poklesl a změnila se i jejich struktura, kdy nejvyšší podíl zaujímali zaměstnané osoby. Jako služebná byla zaměstnaná pouze jedna nepřítomná žena.

Tab 8.2.2 nepřítomné obyvatelstvo podle povolání v letech 1869 – 1910

Povolání	1869	1880	1890	1900	1910
samostatní a nájemníci	7	-	1	-	-
úředníci	7	2	1	-	2
zaměstnaní	58	17	15	1	11
služebnictvo	53	20	21	-	1
vojsko	9	-	1	-	-
soukromníci	3	2	-	-	-
osoby v domácnosti	62	2	1	1	1
penzisté	5	-	-	-	-
studenti a žáci	33	3	4	-	4
učňové	3	5	4	-	2
děti	28	1	1	1	1
žebráci, invalidi...	6	-	-	-	-
celkem	274	52	49	3	22

Kapitola 9

Struktura rodin a domácností

9.1 Bytový a domovní fond

V Retrospektivním lexikonu obcí ČSSR⁴⁰ jsou uvedeny počty domů v Roztokách u Křivoklátu ve sledovaných letech. Tyto počty jsou ale vždy o několik domů vyšší než počty domů, které byly zjištěny ze sčítacích archů. Může to být způsobeno tím, že některé archy chyběly, neboť ne vždy navazovala čísla domů v řadě. Počty obydlených domů se sčítání od sčítání stále zvyšovaly.

Ze sčítacích archů zjištěný počet obydlených domů v Roztokách u Křivoklátu v roce 1869 byl 52 a v těchto domech bylo 154 bytů. V tomto roce tedy připadaly téměř 3 byty na jeden dům a více jak 15 osob bydlelo průměrně v jednom domě. V roce 1880 bylo podle sčítání v Roztokách 54 domů se 180 byty. Oproti roku předchozímu roku stoupl průměrný počet bytů v jednom domě na více jak hodnotu 3,3 a osob bydlelo v jednom domě v průměru 16,5. Rok 1890 zaznamenal nárůst v počtu domů o 8, v tomto roce v Roztokách tedy bylo 62 domů s 200 byty. Průměrný počet bytů na jeden dům se oproti roku 1880 snížil a tato hodnota byla 3,2 bytů na jeden dům a průměrný počet obyvatel na jeden dům činil necelých 15 osob. O pouhé dva domy se zvýšil jejich počet v roce 1900, domů zde bylo 64 a v nich 202 bytů. Na jeden dům připadalo, stejně jako v roce předchozího sčítání, 3,2 bytů, ale průměrný počet obyvatel jednoho domu se snížil na něco málo přes 14 osob. Rok 1910 zaznamenal oproti všem předchozím sčítáním výrazný nárůst počtu domů na 72 a také bylo výrazné snížení průměrného počtu bytů i osob připadajících na jeden dům, tyto hodnoty byly 2,8 bytů a 11,7 osob na jeden dům. Do roku 1921 sice přibyl počet domů, ale úměrně tomu se zvýšil i počet bytů a také obyvatel. V roce 1921 bylo v Roztokách 92 obydlených domů s 260 byty a žilo v nich 1077 obyvatel. Průměrně připadá na jeden dům stejný počet bytů i obyvatel jako v roce 1910.

Tab. 9.1.1 Průměrný počet bytů připadající na 1 dům a obydlenost domů a bytů v letech 1869 – 1921

Ukazatel	1869	1880	1890	1900	1910	1921
počet bytů na 1 dům	3,0	3,3	3,2	3,2	2,8	2,8
počet obyvatel na 1 dům	15,0	16,5	14,9	14,2	11,7	11,7
počet obyvatel na 1 byt	5,1	5,0	4,7	4,5	4,2	4,1

⁴⁰ Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970, FSÚ, Praha 1978

Nejvíce domů ve všech sčítáních bylo s jedním či dvěma byty. V letech 1869 – 1900 bylo domů s jedním bytem okolo 20, což tvořilo 43 % v roce 1880 a 29% v roce 1890. Domů se dvěma byty bylo v těchto letech mezi 15 v roce 1880 (27,8 %) a 24 v roce 1900 (37,5 %) domy. Více jak 10 bytů bylo ve všech sledovaných sčítáních ve 3 či 4 domech. Z úhrnu domů rostl tudíž podíl domů s jedním bytem. V roce 1910 byla již téměř polovina domů s jedním bytem, konkrétně se jednalo o 34 domů (47,2 %). Domů se dvěma byty bylo ve stejném roce 17, což činilo téměř 24% všech domů. I v roce 1921 bylo nejvíce domů s jedním (38) a dvěma (27) byty.

Za bližší prostudování stojí domy s jedním bytem a dále domy, ve kterých bylo bytů naopak velmi mnoho. Obecně by se pro všechna sčítání dalo říci, že v domech s jedním bytem žily převážně základní či rozšířené rodiny a rodiny, v jejichž čele stál samostatný živnostník nebo hospodář. Samozřejmě, že v několika domech s jedním bytem bydlely i rodiny hutníků, ale těch nebylo mnoho. Domy s jedním bytem patřily například hostinskému, mlynáři, tesaři a dalším řemeslníkům.

Domy s více jak 7 byty obývaly rodiny, jejichž přednost domácnosti byl zaměstnaný buď v zemědělství nebo jako dělník či hutník. Domovní jednotky s velkým počtem bytů byly buď v majetku velkostatku Fürstenberků nebo v majetku jejich továrny (později textilní továrny firmy Stein). Je tedy zřejmé, že se jednalo o ubytování pro rodiny osob pracujících ve statku či továrně.

Tab.9.1.2 Domy v Roztokách u Křivoklátku podle počtu bytů v letech 1869 – 1921

Počet bytů v domě	Počet domů											
	1869		1880		1890		1900		1910		1921	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
1	19	36,5	23	42,6	18	29,0	22	34,4	34	47,2	38	41,3
2	19	36,5	15	27,8	23	37,1	24	37,5	17	23,6	27	29,3
3	7	13,5	4	7,4	9	14,5	7	10,9	7	9,7	6	6,5
4	-	-	2	3,7	4	6,5	3	4,7	4	5,6	6	6,5
5	3	5,8	2	3,7	-	-	1	1,6	-	-	4	4,3
6	-	-	-	-	-	-	1	1,6	3	4,2	2	2,2
7	1	1,9	2	3,7	1	1,6	-	-	2	2,8	-	-
8	-	-	1	1,9	4	6,5	3	4,7	-	-	4	4,3
9	-	-	1	1,9	-	-	-	-	1	1,4	1	1,1
10+	3	5,8	4	7,4	3	4,8	3	4,7	4	5,6	4	4,3
celkem	52	100,0	54	100,0	62	100,0	64	100,0	72	100,0	92	100,0

Počet bytů v Roztokách u Křivoklátku významněji stoupal od roku 1869 do roku 1890. Mezi těmito lety sčítání vzrostl počet bytů v obci o 46 bytových jednotek z 154 v roce 1869 na rovných 200 v roce 1890. V roce 1900 a 1910 bylo v Roztokách 202 respektive 201 bytů, což ukazuje, že i přes stoupající počet domů se zastavil růst počtu bytů a na jeden dům tak připadalo méně bytových jednotek. K velkému nárůstu počtu bytů i domů došlo mezi lety 1910 a 1921. Při sčítání 1921 již bylo v Roztokách u Křivoklátku 92 trvale obydlených domů a s tímto faktem stoupl i počet bytových jednotek.

Snižoval se nejen průměrný počet bytů na jeden dům ale i průměrný počet obyvatel jednoho bytu. V roce 1869 bydlelo v jednom bytě průměrně 5 obyvatel a v roce 1910 to bylo již něco

málo přes 4 obyvatele v jednom bytě a i v roce 1921 byla tato hodnota téměř shodná. Snižování počtu osob na byt probíhalo plynule mezi jednotlivými sčítáními. Nejvyšší podíl zaujímaly ve všech sčítáních byty, ve kterých bydlelo 3 – 5 osob. Bytů s jedním obyvatelem bylo v letech 1869 a 1880 pouze 9 což bylo 5,8 a 5 % všech obydlených bytů v Roztokách. V roce 1890 bydlelo samostatně v bytě 14 osob (7 % bytů) a v dalším sčítání, v roce 1900, 12 osob (5,9 %). Ve sčítání 1910 byl již podíl bytů obydlených pouze jedním člověkem 9% což znamenalo 18 bytů. Od roku 1869 do roku 1910 se snížil počet bytů s více jak 10 obyvateli, a to ze 7 (4,5 %) na 3 (1,5 %) byty. Struktura bytů podle počtu osob zůstala stejná i v roce 1921.

Tab. 9.1.3 Byty v Roztokách u Křivoklátu podle počtu osob v jednom bytě v letech 1869 – 1921

Počet osob v jednom bytě	Počet bytů											
	1869		1880		1890		1900		1910		1921	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
1	9	5,8	9	5,0	14	7,0	12	5,9	18	9,0	14	5,4
2	16	10,4	16	8,9	18	9,0	32	15,8	31	15,4	41	15,8
3	23	14,9	22	12,2	44	22,0	28	13,9	35	17,4	53	20,4
4	23	14,9	40	22,2	24	12,0	34	16,8	33	16,4	55	21,2
5	19	12,3	31	17,2	39	19,5	35	17,3	29	14,4	41	15,8
6	20	13,0	19	10,6	19	9,5	24	11,9	30	14,9	29	11,2
7	20	13,0	20	11,1	22	11,0	18	8,9	14	7,0	8	3,1
8	9	5,8	13	7,2	10	5,0	11	5,4	6	3,0	13	5,0
9	8	5,2	2	1,1	6	3,0	4	2,0	2	1,0	3	1,2
10+	7	4,5	8	4,4	4	2,0	4	2,0	3	1,5	3	1,2
celkem	154	100,0	180	100,0	200	100,0	202	100,0	201	100,0	260	100,0

9.2 Rodiny a domácnosti

K analýze domácností byla v této práci využita typologie dle Petera Lasletta, která také umožňuje případné srovnání skladby domácností v Roztokách u Křivoklátu s jinými sídly. V této klasifikaci jsou ale jako samostatné domácnosti počítáni i služební, kteří žijí s rodinou, u které sloužili, a dochází tak k nadhodnocení počtu domácností jednotlivců. Proto byla použita i druhá klasifikace, a to třídění podle Arthura E. Imhofa. Zpracovány byly pouze rodiny a domácnosti, které byly tvořeny obyvatelstvem trvale přítomným.

Obecně by se dalo shrnout, že během celého sledovaného období převažovaly v Roztokách u Křivoklátu jednoduché rodinné domácnosti (v případě třídění podle A. E. Imhofa základní rodiny), tvořené manželským párem s dětmi. Ostatních typů se vyskytovalo málo, za zmínku stojí ještě rozšířené rodinné domácnosti, které byly z převážné většiny tvořeny základní rodinou s níž bydleli rodiče či rodič jednoho z manželů. Nejčastěji byly domácnosti vedeny osobami ve věku 35-54 let a většina jich byla vedena muži.

Jak již bylo v předchozích kapitolách uvedeno, pobývala v letech 1890 a 1900 v Roztokách šlechtická rodina. Ta byla v této práci zařazena mezi jednoduché rodinné domácnosti a zaměstnanci, kteří na zámku pracovali byli zařazeni do domácností jednotlivců.

9.2.1 Struktura rodin a domácností podle typologie P. Lasletta

V roce 1869 bylo v Roztokách zaznamenáno 179 domácností ve 154 bytech, to znamená, že v jednom bytě bydlelo i více domácností, zpravidla se ale jednalo o rodinu se služebními, podnájemníky či zaměstnanci. Podrobné tabulky třídění domácností podle P. Lasletta jsou uvedeny v přílohách (č. 9, 10). Domácnosti jednotlivců tvořily v roce 1869 necelých 22 % všech domácností. Mezi domácnostmi jednotlivců dominovaly domácnosti služebných, které tvořily téměř 75 % domácností jednotlivců. V tomto roce, stejně jako i v následujících, dominovaly jednoduché rodinné domácnosti, jichž bylo 126, tzn. 70 %. V rámci této kategorie domácností byl nejčastějším modelem manželský pár s dětmi, podíl takovýchto domácností tvořil 76 % této kategorie. Necelých dvacet procent jednoduchých rodinných domácností zaujímala matka s dětmi. Rozšířených rodinných domácností bylo v roce 1869 necelých 7 %.

V roce 1880 bylo v obci 212 domácností ve 180 bytech. Rok 1880 byl podle struktury domácností podobný jako rok 1869. Největší podíl tvořily jednoduché rodinné domácnosti a v rámci nich potom převažoval opět manželský pár s dětmi. Podíl tohoto typu domácností se v rámci jednoduchých rodinných domácností zvýšil na skoro 84%. Domácností jednotlivců bylo v roce 1880 necelých 19 % a většinu tvořily domácnosti služebných. Rozšířených rodinných domácností bylo 8,5 % a z celkového počtu 18 rozšířených rodinných domácností bylo 12 ascendentních, což znamená soužití rodiny s rodiči nebo s tchýní či tchánem.

V roce 1890 bylo v Roztokách 223 domácností v 200 bytech. V tomto roce klesl podíl jednoduchých rodinných domácností na 61 %. V rámci této skupiny stále dominovaly manželské páry s dětmi (85 %). Naopak stoupl, oproti letům 1869 a 1880, podíl rozšířených rodinných domácností na 17,9 %, stejně jako v předchozích letech převažovaly rozšířené rodinné domácnosti ascendentní.

Tab. 9.2.1.1 Skladba domácností v Roztokách u Křivokláta v letech 1869 – 1921 na základě třídění P. Lasletta

Typ rodiny	1869	1880	1890	1900	1910	1921
domácnosti jednotlivců	39	40	39	44	44	46
vícečlenné nerodinné domácnosti	1	3	8	5	9	18
jednoduché rodinné domácnosti	126	142	136	144	143	174
rozšířené rodinné domácnosti	12	18	40	41	27	42
složené rodinné domácnosti	1	9	0	0	1	3
celkem	179	212	223	234	224	283

V roce 1900 opět stoupl počet domácností a to na 234, které byly ve 202 bytech. Domácnosti jednotlivců představovaly již stabilně skoro 19 %. Není překvapivé, že opět převážnou část těchto domácností tvoří služebnictvo (68 %). 144 domácností byly v roce 1900 jednoduché rodinné domácnosti, což tvořilo necelých 62 % všech domácností. V rámci této kategorie měly opět vedoucí úlohu manželské páry s dětmi (79 %). Za zmínku stojí fakt, že oproti předchozím letům se zvýšil podíl manželských párů bez dětí, v tomto roce to bylo 9,8 % všech domácností a 16 % z jednoduchých rodinných domácností. Jednalo se převážně o starší manželské páry, jejichž děti již měly vlastní rodiny a byly samostatné.

Rok 1910 byl, co se struktury domácností týká, téměř totožný jako rok 1900. Počet domácností poklesl o deset, to znamená, že v roce 1910 bylo v Roztokách 224 domácností

v 201 bytech. Domácností jednotlivců bylo 19% a jednoduchých rodinných domácností téměř 64 %. Struktura domácností v rámci jednotlivých skupin zůstala téměř beze změn. Za zmínku stojí snad jen úbytek počtu rozšířených rodinných domácností. Těch bylo v roce 1910 v Roztokách 27, což tvořilo 12 % všech domácností.

V roce 1921 bylo v Roztokách 283 domácností bydlících v 260 bytech. Stejně jako v předchozích letech sčítání byl nejvyšší podíl jednoduchých rodinných domácností (61 %), v rámci nichž převažovaly domácnosti tvořené manželským párem s dětmi. V porovnání s předchozími roky bylo v Roztokách hodně samostatně žijících matek s dětmi, při hlubší analýze zjistíme, že se jedná z velké části o vdovy a již v tomto roce i o rozvedené ženy. K vzestupu počtu mladých vdov přispěly vdovy po padlých za 1. světové války. Samostatně žijících matek s dětmi bylo v roce 1921 téměř 14 % ze všech domácností; podobné hodnoty bylo dosaženo pouze v roce 1869, v ostatních letech bylo osamocených matek pouze okolo 5 %. Také stoupl počet vícečlenných nerodinných domácností, jejichž počet se v předchozích letech vždy pohyboval do deseti a počet nepřibuzných spolubydlících byl téměř nulový. V roce 1921 bylo všech pět domácností nepřibuzných spolubydlících tvořeno mužem a ženou, která byla uvedena jako hospodyně, a případně s nimi žily děti jednoho či obou z nich.

Jak již bylo uvedeno, v případě třídění podle P. Lasletta byly jako domácnosti jednotlivců počítáni i zaměstnanci a služebnictvo, kteří sdíleli společný byt se svými zaměstnavateli. Při podrobnějším sledování domácností jednotlivců dojdeme k závěru, že převážná většina samostatně bydlících osob ve všech letech sčítání byla svobodných. V roce 1869 bylo téměř 85 % všech samostatně bydlících osob svobodných a 12,8 % ovdovělých. Vdovci a vdovy byly převážně samostatně bydlící a pouze jedna osoba byla zaměstnanec. Mezi svobodnými dominovali zaměstnanci, jichž v roce 1869 bylo 19 osob ze 33 svobodných samostatně bydlících. Pouze jedna samostatně bydlící osoba byla v manželském svazku. V roce 1880 nebyl nikdo samostatně bydlící vdaný či ženatý. Podnájemníků bylo 70 % ovdovělých. I v roce 1890 bylo téměř 70 % podnájemníků ovdovělých. Stejně jako v roce předchozím nebyl mezi domácnostmi jednotlivců ani jeden člověk v manželském svazku a svobodných osob byl stejný podíl jako v roce 1869, tzn. 84,6 %.

V letech 1900 a 1910 byly již mezi domácnostmi jednotlivců i osoby, které byly ženaté, slovo ženatí se hodí nejvíce, neboť se jednalo pouze o muže. V roce 1900 byli ženatí muži uvedeni jako zaměstnanci, o deset let později již byli ženatí muži i mezi podnájemníky a samostatně bydlícími. V roce 1900 bylo 79 % osob bydlících samostatně svobodných a byly zastoupeny mezi služebnictvem, samostatně bydlícími a zaměstnanci. Rok 1910 přinesl zvýšení podílu ovdovělých osob, jejich podíl na všech domácnostech jednotlivců činil něco málo přes 27 %.

V roce 1921 bylo v Roztokách u Křivoklátu 46 domácností jednotlivců. Jak bylo uvedeno již výše, jednalo se nejen o osoby samostatně bydlící ale i o zaměstnance a služebnictvo, proto je toto číslo poměrně vysoké. Nejvíce domácností jednotlivců tvořili svobodní (26), dále ovdovělí (10) a v tomto roce sčítání se poprvé objevily i domácnosti rozvedených jednotlivců, ty byly celkem tři a jednalo se pouze o ženy, které sloužily. V roce 1921 bydleli v roztockých domácnostech 2 učni a 2 zaměstnanci, oba učňové byli svobodní a zaměstnanci naopak ženatí.

Převážná část ze 16 služebných byla svobodná, jedna byla vdova, a jak již bylo uvedeno, 3 byly rozvedené. Nejvíce domácností tvořených jednotlivci byly domácnosti samostatně bydlících, těch bylo celkem 20, polovina jich byla svobodná, 35 % (7) ovdovělých a zbylé 3 osoby svobodné.

Tab. 9.2.1.2 Domácnosti jednotlivců v Roztokách u Křivoklátu v letech 1869 - 1921 (%)

	Ženatí	Svobodní	Rozvedení	Ovdovělí	Ženatí	Svobodní	Rozvedení	Ovdovělí
	1869				1880			
bydlící samostatně	10,0	50,0	-	40,0	-	100,0	-	-
podnájemník	-	100,0	-	-	-	30,0	-	70,0
služebnictvo	-	100,0	-	-	-	90,9	-	9,1
učeň	-	-	-	-	-	-	-	-
zaměstnanec	-	95,0	-	5,0	-	94,1	-	5,9
celkem	2,6	84,6	-	12,8	-	76,9	-	23,1
	1890				1900			
bydlící samostatně	-	76,5	-	23,5	-	61,5	-	38,5
podnájemník	-	33,3	-	66,7	-	-	-	-
služebnictvo	-	100,0	-	-	-	88,9	-	11,1
učeň	-	-	-	-	-	-	-	-
zaměstnanec	-	100,0	-	-	16,7	83,3	-	-
celkem	-	84,6	-	15,4	4,7	79,1	-	16,3
	1910				1921			
bydlící samostatně	10,5	42,1	-	47,4	15,0	50,0	-	35,0
podnájemník	10,0	70,0	-	20,0	20,0	40,0	-	40,0
služebnictvo	-	100,0	-	-	-	75,0	18,8	6,3
učeň	-	-	-	-	-	100,0	-	-
zaměstnanec	16,7	66,7	-	16,7	100,0	-	-	-
celkem	9,1	63,6	-	27,3	13,3	57,8	6,7	22,2

9.2.2 Struktura rodin a domácností podle třídění A.E. Imhofa

Jak již bylo uvedeno výše, ve třídění podle Imhofa jsou služební sloužící v domácnostech zařazováni jako členové domácností, tzn. nejsou klasifikováni jako samostatně bydlící jednotka. Výhodou tohoto třídění je to, že je na první pohled zřejmé, jaké domácnosti a v jaké míře zaměstnávaly služebnictvo. Je samozřejmé, že na základě třídění domácností podle Imhofa je menší počet domácností než jak je tomu v případě třídění podle Lasletta. Struktura domácností je ale přesnější a není zkrácená o služebnictvo vedené jako samostatné domácnosti. Stejně jako v případě Laslettovy typologie domácností jsou podrobné tabulky s podíly zastoupení domácností uvedeny v tabulkové příloze této práce (č. 11,12).

V roce 1869 bylo v Roztokách u Křivoklátu podle Imhofova třídění 173 domácností a z tohoto počtu jich 7 bylo se služebnictvem, což činilo 4 % domácností. Nejvyšší zastoupení na všech domácnostech měly základní rodiny, kterých bylo v tomto roce 101, to odpovídalo 58 % všech domácností. Domácností jednotlivců bylo necelých 18 % a tvořily je zaměstnanci či podnájemníci. Jako domácnosti bez manželského páry byly označovány takové, které byly tvořeny matkou či otcem s dětmi. Těchto domácností bylo v roce 1869 v Roztokách 27, tzn. necelých 16 %.

V roce 1880 bylo v obci 197 domácností, z nichž bylo 11 se služebnictvem (5,6 %). Oproti roku 1869 stoupl jak absolutní počet domácností tvořených základní rodinou (127), tak i jejich podíl na celkovém počtu domácností (64,5 %). Za povšimnutí stojí fakt, že poklesl počet i podíl domácností bez manželského páru z 27 takovýchto domácností v roce 1869 na 15 v roce 1880.

Rok 1890 přinesl oproti předchozím dvěma letům výraznou změnu v počtu rozšířených domácností, kterých podle Imhofova třídění bylo v tomto roce 40, což tvořilo 19 % všech domácností. Počet domácností bez manželského páru opět poklesl na 10 a domácností tvořených základní rodinou bylo 126 (60 %). V roce 1890 byl celkový počet domácností 209.

Tab. 9.2.2.1 Skladba domácností v Roztokách u Křivoklátu v letech 1869 – 1921 na základě třídění podle Imhofa

Typy domácností	1869	1880	1890	1900	1910	1921
jednotlivci	31	25	25	23	34	29
bez služebnictva	31	25	25	22	34	24
se služebnictvem	-	-	-	1	-	5
bez manželského páru	27	15	10	7	14	41
bez služebnictva	26	14	10	6	14	40
se služebnictvem	1	1	-	1	-	1
základní rodina	101	127	126	137	129	142
bez služebnictva	97	118	119	134	125	139
se služebnictvem	4	9	7	3	4	3
rozšířená rodina	12	18	40	41	27	29
bez služebnictva	10	18	40	37	26	28
se služebnictvem	2	-	-	4	1	1
více rodin	1	9	-	-	1	7
bez služebnictva	1	8	-	-	1	7
se služebnictvem	-	1	-	-	-	-
domácnosti s nejasnou strukturou	1	3	8	5	8	18
bez služebnictva	1	3	8	5	8	16
se služebnictvem	-	-	-	-	-	2
domácnosti celkem	173	197	209	213	213	259
bez služebnictva	166	186	202	204	208	247
se služebnictvem	7	11	7	9	5	12

V roce 1900 celkový počet domácností opět stoupl na hodnotu 234. Z tohoto počtu bylo nejvíce základních rodin (137; 64 %). Rozšířených rodin bylo téměř stejně jako v roce 1890. Poklesl opět počet i podíl rodin bez manželského páru na 7 (3,3 %). Domácností jednotlivců bylo 23, což činilo necelých 11 % všech domácností.

Rok 1910 byl opět v porovnání s lety předchozími odlišný. Stále bylo nejvíce základních rodin, ale oproti roku předchozímu se jejich absolutní počet snížil na hodnotu 129. Počet všech domácností zůstal úplně stejný jako byl v roce 1900, to znamená 213 domácností. Oproti předchozímu sčítání stoupl počet domácností jednotlivců a domácností bez manželského páru, poklesl naopak počet rozšířených rodin.

V roce 1921 bylo v Roztokách u Křivoklátu podle Imhofovy klasifikace 259 domácností, z toho 247 bez služebnictva a zbylých 12 se služebnictvem. Domácnosti se služebnictvem tvořily 4,6 % všech domácností Roztok u Křivoklátu příslušného roku. Nejvíce domácností tvořily, stejně jako v předchozích letech sčítání, základní rodiny. V tomto roce to bylo necelých

55 %, v předchozích letech sčítání byl podíl základních rodin na všech domácnostech vždy přes 60 %, tzn. došlo ke snížení podílu těchto domácností. Významný nárůst zaznamenal podíl domácností tvořených rodinami bez manželského páru, jak již bylo uvedeno při analýze domácností podle Lasletta, jednalo se převážně o matky s dětmi. Domácností bez manželského páru bylo v roce 1921 v Roztokách téměř 16 %. Oproti předchozím letům sčítání vzrostl počet i podíl domácností s nejasnou strukturou; bylo jich 18, což činilo něco málo přes 6 %. Velmi často společně žily osoby nepříbuzné. Do domácností s nejasnou strukturou byla zařazena například i útulna invalidů a legionářů.

Domácnosti lze také sledovat podle věku a pohlaví osoby stojící v čele domácnosti. Obecně by se dalo shrnout, že nejvyšší podíl osob stojících v čele domácnosti zaujímaly ve všech sledovaných letech osoby ve věku 35-54 let.

V roce 1869 bylo téměř 50 % všech domácností Roztok u Křivoklátu vedeno osobou ve věku mezi 35-54 lety. Pouze v případě domácností jednotlivců převažovaly osoby ve věku 15-34 let, jednalo se převážně o zaměstnance a nádeníky bez rodinného zázemí. Základní rodinu vedly z 10 % osoby ve věku 15-34 let a téměř 28 % přednostů těchto domácností bylo starších 55 let.

Rok 1880 se ve věkovém složení přednostů domácností od roku předchozího sčítání lišil. Osoby v domácnostech jednotlivců byly rovnoměrněji rozmístěny mezi jednotlivé věkové skupiny. Ve věku 15-34 let bylo těchto osob 44 %, mezi lety 35-54 to bylo 24 % a zbylých 32 % jednotlivců bylo starších 55 %. Ke změně, oproti sčítání 1869, došlo i v případě věkového složení přednostů základních rodin. V roce 1880 bylo téměř 34 % přednostů základních rodin ve věku 15-34 let, v porovnání s rokem 1869 došlo k nárůstu o 23 procentních bodů. Naopak ke snížení podílu osob vedoucích základní rodiny došlo u osob starších 55 let, kdy byl podíl těchto osob v roce 1880 necelých 16 %.

Podíl osob stojících v čele domácností základních rodin ve věkové skupině 15-34 byl v roce 1890 téměř 24 % a okolo této hodnoty se udržel i v dalších letech sčítání. Osob ve věku 35-54 let vedlo základní domácnosti v roce 1890 bezmála 50 %. Domácnosti jednotlivců byly v tomto roce z nadpoloviční většiny tvořeny osobami ve věkové skupině 15-34 let. Na věkovou skupinu 50+ připadlo 32 % domácností jednotlivců.

V roce 1900 byl ze všech dosud komentovaných sčítání nejnižší podíl přednostů všech domácností ve věku 35-54 let. Tento podíl činil necelých 44 % všech domácností Roztok u Křivoklátu. Při analýze struktury podle typů domácností je patrný nárůst podílu domácností jednotlivců ve věku 15-34 let na hodnotu 61 %. Za povšimnutí také stojí fakt, že v roce 1900 nebyly v Roztokách rodiny bez manželského páru, které by vedly osoby do 34 let.

Rok 1910 nepřinesl ve struktuře domácností podle věku přednosty domácnosti v Roztokách u Křivoklátu oproti předchozímu roku, žádné výrazné změny. Pouze se změnila struktura domácností jednotlivců. V roce 1910 stále dominovali jednotlivci ve věku 15-34 let se 44 %, ale ke 40 % se blížilo také zastoupení osob ve věku 50+. Domácnosti bez manželského páru již v roce 1910 vedly i osoby mladší 34 let, takovýchto domácností bylo ve sledovaném roce něco málo přes 21 %.

Struktura domácností podle věku osob stojících v jejich čele byla v roce 1921 velmi podobná jako v předchozích letech, tzn. téměř polovina domácností byla vedena osobami ve

věku 35-54 let. Další dvě věkové skupiny se téměř shodným dílem dělily o druhou polovinu domácností. Jednotlivci byli rovnoměrně rozděleni do dvou věkových skupin, a to do té nejmladší a nejstarší, v obou bylo shodně po 41 % osob žijících v samostatné domácnosti. Ve věkové skupině 35-54 let bylo 17 % jednotlivců. Oproti předchozímu sčítání stoupl podíl přednostů domácností bez manželského páru ve věku 15-34 let, těchto přednostů bylo v roce 1921 téměř 49 %. Rozložení přednostů domácností do jednotlivých věkových skupin v ostatních tepech domácností bylo velmi skoro shodné jako v roce 1910.

Tab. 9.2.2.2 Typy domácností podle věku hlavy domácnosti v letech 1869 - 1921 (%)

Typy domácností	15-34	35-54	55+	Celkem	15-34	35-54	55+	Celkem
	1869				1880			
jednotlivci	58,1	9,7	32,3	100	44,0	24,0	32,0	100
bez manželského páru	18,5	48,1	33,3	100	13,3	53,3	33,3	100
základní rodina	10,9	61,4	27,7	100	33,9	50,4	15,7	100
rozšířená rodina	25,0	50,0	25,0	100	27,8	44,4	27,8	100
více rodin	-	100,0	-	100	11,1	55,6	33,3	100
domácnosti s nejasnou strukturou	100,0	-	-	100	33,3	-	66,7	100
celkem	22,0	49,1	28,9	100	32,0	46,2	21,8	100
	1890				1900			
jednotlivci	52,0	16,0	32,0	100	60,9	13,0	26,1	100
bez manželského páru	10,0	50,0	40,0	100	-	42,9	57,1	100
základní rodina	23,8	49,2	27,0	100	24,1	46,7	29,2	100
rozšířená rodina	27,5	60,0	12,5	100	24,4	46,3	29,3	100
více rodin	-	-	-	-	-	-	-	-
domácnosti s nejasnou strukturou	37,5	12,5	50,0	100	20,0	80,0	-	100
celkem	27,8	45,9	26,3	100	27,2	43,7	29,1	100
	1910				1921			
jednotlivci	44,1	17,6	38,2	100	41,4	17,2	41,4	100
bez manželského páru	21,4	35,7	42,9	100	17,1	48,8	34,1	100
základní rodina	25,6	51,2	23,3	100	26,8	53,5	19,7	100
rozšířená rodina	25,9	51,9	22,2	100	20,7	55,2	24,1	100
více rodin	100,0	-	-	100	14,3	57,1	28,6	100
domácnosti s nejasnou strukturou	50,0	25,0	25,0	100	38,9	22,2	38,9	100
celkem	29,6	43,7	26,8	100	26,7	47,0	26,3	100

Pouze v roce 1869 byl podíl mužů stojících v čele domácností nižší než 80 %, konkrétně to bylo 74 %. V následujících sčítáních byl již tento podíl stabilně nad 85 %. V roce 1869 největší procento mužů vedlo domácnosti tvořené základní rodinou (75 %). Podíl mužů bydlících v samostatné domácnosti byl 13,3 %. U žen vedoucích domácnost je struktura podle typu domácnosti zásadně jiná než u mužů, neboť nadpoloviční většina žen vede domácnosti „bez manželského páru“, jedná se zpravidla o ženy samoživitelky, malý podíl těchto žen tvoří vdovy.

V roce 1880 stálo v čele domácností v Roztokách u Křivoklátku více jak 87 % mužů a pouze 13% žen. Žádná žena nevedla základní rodinu. Největší podíl žen vedl domácnost bez manželského páru (40 %) a také domácnost jednotlivců (36 %). Rozšířenou rodinu vedlo v tomto roce 16 % žen; jednalo se zpravidla o domácnosti, kde v čele stála matka, s níž v domácnosti žily její děti s rodinami (ať již úplnými nebo i velmi často pouze dcery

9.3 Struktura domácností podle služebnictva a podnájemníků

Roztoky u Křivoklátku byly ve sledovaných letech venkovskou obcí, která byla v prvním roce sčítání zaměřena spíše zemědělsky, ale v letech následujících zde již začal převládat průmysl. Ani v jednom případě se nejednalo o vhodné prostředí či podmínky pro velký výskyt domácností se služebnictvem.

V roce 1869 bylo v Roztokách u Křivoklátku pouze 7 domácností se služebnictvem, ty tvořily 3,5 % všech domácností. Pouze jedna domácnost zaměstnávala dvě služebné, ostatních šest pouze jednu. V roce 1880 byl, oproti předchozímu roku, patrný nárůst počtu domácností se služebnými, v tomto roce jich bylo 11, což tvořilo téměř 6 % všech domácností. Všechny domácnosti měly pouze jednu služebnou. Rok 1890 byl v počtu domácností se služebnými téměř stejný jako v roce 1869. Za zmínku stojí fakt, že v roce 1890 byla jedna domácnost s více než třemi služebnými. Jednalo se o zámek Leontýn, který k Roztokám u Křivoklátku příslušel. Jak již bylo v předchozích kapitolách několikrát zmíněno, pobývala na zámku při tomto i následujícím sčítání šlechta. V roce 1900 přibily k 6 domácnostem s jedním služebným a jedné domácnosti s více než třemi služebnými dvě domácnosti se dvěma služebnými. V roce 1910 byl z doposud sledovaných let sčítání nejmenší počet domácností se služebnictvem, bylo jich 5. Z toho byly 4 s jedním služebným a 1 s více jak třemi služebnými. V roce 1921 bylo nejvíce domácností se služebnictvem ze všech sledovaných let, v tomto roce mělo alespoň jednoho sloužícího 12 domácností. V deseti z nich sloužila jedna služebná a ve dvou byly dvě.

Tab. 9.3.1 Domácnosti podle počtu služebnictva v letech 1869-1921

Počet služebných	1869		1880		1890		1900		1910		1921	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
0	166	96,0	186	94,4	202	96,7	204	95,8	208	97,7	247	95,5
1	6	3,5	11	5,6	6	2,9	6	2,8	4	1,9	10	3,7
2	1	0,6	-	-	-	-	2	0,9	-	-	2	0,7
3+	-	-	-	-	1	0,5	1	0,5	1	0,5	-	-
celkem	173	100,0	197	100,0	209	100,0	213	100,0	213	100,0	259	100,0

Při studiu služebnictva podle typů domácností, u kterých sloužilo, lze dojít k závěru, že ve všech sledovaných letech sčítání nejvíce služebných sloužilo v domácnostech základních rodin, výjimku tvořil pouze rok 1900, kdy 5 služebných pracovalo v domácnostech bez manželského páru a 6 v rozšířených rodinách. V roce 1869 pracovalo v roztockých domácnostech 8 sloužících, z toho jeden v domácnosti bez manželského páru, 4 v rodině základní a 3 v domácnosti rozšířené rodiny. Rok 1880 zaznamenal nárůst počtu služebných oproti roku 1869. V roce 1880 jich bylo v Roztokách u Křivoklátku 11 a převážná část z těchto služebných sloužila v domácnostech základních rodin. Pouze jedna služebná byla v domácnosti bez manželského páru a jedna v domácnosti tvořené více rodinami. V roce 1890 pracovalo v Roztokách 9 služebných a všichni byli zaměstnáni v domácnostech se základní rodinou. V roce dalšího sčítání, v roce 1900, sloužilo v Roztokách u Křivoklátku nejvíce služebných z dosud sledovaných let, a to 16. Jak již bylo výše uvedeno, nejvíce jich pracovalo v domácnostech rozšířených rodin a dále v domácnostech bez manželského páru. V základních

rodinách sloužili 4 sloužící. V roce 1910 bylo v domácnostech Roztok u Křivoklátu 9 sloužících, 8 v základních rodinách a 1 v rodinách rozšířených. V roce 1921 oproti roku předchozího sčítání stoupl počet služebných na 14. V domácnostech tvořených základní rodinou jich sloužilo 5, což bylo necelých 36 % služebných. V porovnání s ostatními sledovanými roky je podstatná ta změna, že bylo 5 domácností jednotlivců se služebnými. Jednalo se o svobodné či ovdovělé zaměstnané muže, u kterých bydlela žena, jejíž vztah k nim byl uveden jako služebná. Tyto ženy však byly bez výjimky ještě zaměstnané jako dělnice v textilní továrně. Lze konstatovat, že se nejednalo o klasickou sloužící, ale pouze o jakousi hospodyně, která se starala o samostatně bydlícího muže a jeho domácnost.

Tab. 9.3.2 Služebnictvo podle typu domácnosti

Typy domácností	Počet	Podíl	Počet	Podíl	Počet	Podíl
	1869		1880		1890	
jednotlivci	-	-	-	-	-	-
bez manželského páru	1	12,5	1	9,1	-	-
základní rodina	4	50,0	9	81,8	9	100,0
rozšířená rodina	3	37,5	-	-	-	-
více rodin	-	-	1	9,1	-	-
domácnosti s nejasnou strukturou	-	-	-	-	-	-
celkem	8	100,0	11	100,0	9	100,0
	1900		1910		1921	
jednotlivci	1	6,3	-	-	5	35,7
bez manželského páru	5	31,3	-	-	1	7,1
základní rodina	4	25,0	8	88,9	5	35,7
rozšířená rodina	6	37,5	1	11,1	1	7,1
více rodin	-	-	-	-	-	-
domácnosti s nejasnou strukturou	-	-	-	-	2	14,3
celkem	16	100,0	9	100,0	14	100,0

V roce 1869 mělo služebnictvo 3,7 % ze všech domácností bez manželského páru, 4 % základních rodin a necelých 17 % rozšířených rodin. V roce dalšího sčítání bylo se služebnictvem necelých 7 % domácností bez manželského páru, něco málo přes 7 % základních rodin a 11 % domácností tvořených více rodinami. V roce 1890 byla situace opět odlišná: se služebnými bylo pouze necelých 6 % základních rodin. V roce 1900 mělo služebnictvo 4,4 % ze všech roztockých domácností. V tomto roce byl dokonce jeden samostatně bydlící, který měl služebnou. U více jak 14 % domácností bez manželského páru sloužili služební a necelých 10 % rozšířených rodin mělo služebnou. Nejmenší podíl domácností se služebnými byl v roce 1910, kdy sloužili u pouhých 2,4 % všech domácností Roztok u Křivoklátu. Služebné v tomto roce zaměstnávalo 3 % základních rodin a necelá 4 % rodin rozšířených. Jak již bylo výše uvedeno, je rok 1921 atypický počtem domácností jednotlivců se služebnictvem. V tomto roce mělo služebnou 17 % všech domácností jednotlivců. Domácností bez manželského páru bylo se služebnictvem 2,4 % a základních rodin mělo služebnou něco málo přes 2 %.

Tab. 9.3.3 Typy domácností se služebnictvem v letech (podíl na počtu daných domácností)

Typy domácností	1869	1880	1890	1900	1910	1921
jednotlivci	-	-	-	4,3	-	17,2
bez manželského páru	3,7	6,7	-	14,3	-	2,4
základní rodina	4,0	7,1	5,6	2,2	3,1	2,1
rozšířená rodina	16,7	-	-	9,8	3,7	3,4
více rodin	-	11,1	-	-	-	-
domácnosti s nejasnou strukturou	-	-	-	-	-	11,1
celkem	4,2	5,9	3,5	4,4	2,4	4,6

Z celkového počtu 7 domácností se služebnými v roce 1869 jich nejvíce vedli zaměstnanci a 3 domácnosti byly pod vedením soukromníků či samostatných. Jak již bylo zmíněno, nejvíce domácností se služebnými bylo v roce 1880, jedna tato domácnost byla pod vedením úředníka a jedna samostatného. Domácností s aspoň jedním služebným pod vedením soukromníků bylo v roce 1880 pět. V letech 1890 a 1910 byly vždy tři domácnosti se služebnými pod vedením zaměstnance a zbylé pod vedením soukromníků či samostatných. V roce 1900 byly dvě domácnosti se služebnými vedeny úředníky a ostatní služebnictvo je rovnoměrně rozmístěno mezi domácnosti vedené soukromníky, samostatnými a také zaměstnanci. V roce 1921 vedli polovinu domácností se služebnictvem zaměstnanci, jednalo se o rodiny zaměstnanců roztocké textilní továrny. Jedna domácnost se služebnou byla dokonce vedena penzistou. Tento penzista byl rozvedený muž ve věku 77 let, u něhož sloužila 72 let stará žena a společně s nimi v domácnosti žila její třicetiletá dcera.

Tab. 9.3.4 Domácnosti se služebnictvem podle postavení hlavy rodiny v letech 1869-1921

Postavení v povolání	1869	1880	1890	1900	1910	1921
samostatní	1	1	1	2	2	1
úředníci	-	1	-	2	-	2
zaměstnanci	4	4	3	2	3	6
soukromníci	2	5	3	3	-	2
penzisté	-	-	-	-	-	1
celkem	7	11	7	9	5	12

Stejně jako domácí služebnictvo, také podnájemníci se sice v Roztokách vyskytovali, ale ve velmi malém počtu. V roce 1900 nebyl zaznamenán žádný, v ostatních letech sčítání jejich počet kolísal od 1 v roce 1869 po 11 v roce 1880. V roce 1869 měla podnájemníka pouze jedna domácnost ze 173, které byly v Roztokách u Křivoklátu. V roce dalšího sčítání, v roce 1880, bylo v Roztokách 11 domácností s podnájemníky. Ve všech těchto domácnostech bylo vždy po jednom podnájemníkovi. V roce 1890 došlo oproti předchozímu sčítání k poklesu počtu domácností s podnájemníky na pouhé tři domácnosti a opět se vždy jednalo o domácnosti s jedním podnájemníkem. V roce 1900 nebyl v žádné domácnosti Roztok u Křivoklátu zapsán ani jeden podnájemník. Oproti tomu v roce následujícího sčítání, v roce 1910, byli podnájemníci v 9 domácnostech a z toho v jedné dokonce dva. Rok 1921 přinesl oproti předchozím letům opět změny, podnájemníci v bydleli pouze u 5 domácností a ve všech těchto domácnostech se jednalo vždy pouze o jednoho podnájemníka.

Tab. 9.3.5 Domácnosti podle počtu podnájemníků v letech 1869-1921

Počet podnájemníků	1869		1880		1890		1900		1910		1921	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
0	172	99,4	186	94,4	206	98,6	213	100,0	204	95,8	262	98,5
1	1	0,6	11	5,6	3	1,4	-	-	8	3,8	5	1,9
2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0,5	-	-
celkem	173	100,0	197	100,0	209	100,0	213	100,0	213	100,0	266	100,0

Jak již bylo výše uvedeno byla v roce 1869 pouze jedna domácnost s podnájemníkem, jednalo se o domácnost tvořenou základní rodinou. V čele této rodiny stál muž ve věku 39 let, který pracoval jako hutník a jeho podnájemníkem byl také hutník, kterému bylo 32 let.

V roce 1880 byli podnájemníci rozmístěni téměř ve všech typech domácností. Z celkového počtu domácností jich bylo s podnájemníky více jak 5 %. Struktura podnájemníků podle povolání i věku byla velmi rozličná. Podnájemníky tvořili jak jednotlivci tak i ve třech případech rodiny, jedna rodina úplná a dvě neúplné (matky s dítětem). Tři osoby v podnájmu byly ženy bez zaměstnání ve věku starším než 60 let, jedné bylo dokonce 87 let. Dalšími podnájemníky byl například hutník, obuvník či německý inženýr u dráhy, který pobýval u přednosta stanice.

V dalším roce sčítání byli podnájemníci v domácnostech tvořených základními a rozšířenými rodinami. V roce 1890 byl jako podnájemník mimo jiných uveden také bratr majitele polního hospodářství, který byl na obě oči slepý. Dále pensista, který byl v nájmu u domkářky, a také sedmdesátiletý vdovec, který pracoval jako hlídač u obchodníka a byl v podnájmu u jedné hutnické rodiny.

V roce 1910 měly podnájemníky jak domácnosti jednotlivců tak i domácnosti bez manželského páru či tvořené základními i rozšířenými rodinami. S naprostou pravidelností se v tomto roce jednalo o podnájemníky, kteří byli zaměstnání v místní textilní továrně a v nájmu byli také u zaměstnanců této továrny.

Stejně jako v roce 1910 i v roce 1921 bydleli podnájemníci v téměř všech typech rodin. Po jednom podnájemníkovi měly domácnosti tvořené jednotlivcem, základní rodinou a rozšířenou rodinou. V domácnostech tvořených rodinami bez manželského páru byli dva podnájemníci, což tvořilo téměř pět procent všech těchto domácností.

Tab. 9.3.6 Typy domácností s podnájemníky v letech (podíl na počtu daných domácností) v letech 1869-1921

Typy domácností	1869	1880	1890	1900	1910	1921
jednotlivci	-	-	-	-	2,9	3,4
bez manželského páru	-	6,7	-	-	7,1	4,9
základní rodina	1,0	5,5	1,6	-	3,9	0,7
rozšířená rodina	-	11,1	2,5	-	7,4	3,4
více rodin	-	11,1	-	-	-	-
domácnosti s nejasnou strukturou	-	-	-	-	-	-
celkem	0,6	5,6	1,4	-	4,2	1,9

9.4 Struktura domácností podle dětí

Při studiu domácností podle počtu dětí je na první pohled zřejmé, že převažovaly vícečlenné rodiny. Bezdětných rodin byla v Roztokách u Křivoklátu ve všech sledovaných letech méně než polovina. Nejnižší podíl domácností bez dětí byl v roce 1869, kdy děti do 15 let věku nebyly ve 33 % domácností. Největší podíl bezdětných rodin byl naopak v roce 1910, to jich bylo něco málo přes 41 % ze všech roztockých domácností. Do roku 1921 opět poklesl podíl bezdětných domácností, a to o 3 procentní body k hodnotě 38 %.

Mezi domácnostmi s dětmi do věku 15 let převládaly v letech 1869 – 1910 domácnosti s jedním až třemi dětmi. V roce 1869 bylo téměř 12 % domácností se čtyřmi dětmi. V roce 1921 došlo, ve srovnání s předchozími lety, ke změnám ve struktuře domácností podle počtu dětí. Při sčítáních do roku 1910 bylo domácností s jedním dítětem okolo 20 %, v roce 1921 to bylo již téměř 28 %. Mírně stoupl i podíl domácností se dvěma dětmi a naopak poklesl podíl domácností, ve kterých žily více jak 3 děti. V roce 1921 již nebyla v Roztokách žádná domácnost se sedmi a více dětmi.

Tab. 9.4.1 Struktura domácností podle počtu dětí do dokončených 15 let v letech 1869 – 1921

Počet dětí	1869		1880		1890		1900		1910		1921	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
0	59	33,0	69	32,7	75	33,8	94	40,3	92	41,3	101	38,0
1	41	22,9	35	16,6	44	19,8	40	17,2	43	19,3	74	27,8
2	26	14,5	38	18,0	31	14,0	36	15,5	35	15,7	50	18,8
3	16	8,9	30	14,2	35	15,8	34	14,6	28	12,6	23	8,6
4	21	11,7	17	8,1	16	7,2	14	6,0	14	6,3	9	3,4
5	9	5,0	13	6,2	13	5,9	8	3,4	5	2,2	7	2,6
6	4	2,2	6	2,8	6	2,7	5	2,1	1	0,4	2	0,8
7+	3	1,7	3	1,4	2	0,9	2	0,9	5	2,2	-	-
celkem	179	100,0	211	100,0	222	100,0	233	100,0	223	100,0	266	100,0

Nejvyšší počet dětí na jednu rodinu připadal v roce 1880, kdy hodnota tohoto ukazatele činila 1,8 dítěte na všechny rodiny a 2,6 dítěte na jednu rodinu s dětmi do 15 let. Od tohoto roku se plynule počet dětí připadající na jednu roztockou rodinu snižoval a nejnižší byl v roce 1921, kdy bylo v jedné roztocké rodině průměrně 1,2 dítěte a v rodině s dětmi do 15 let potom 1,9 dítěte.

Tab. 9.4.2. Průměrný počet dětí na rodiny celkem rodiny s dětmi do 15 let věku v letech 1869-1921

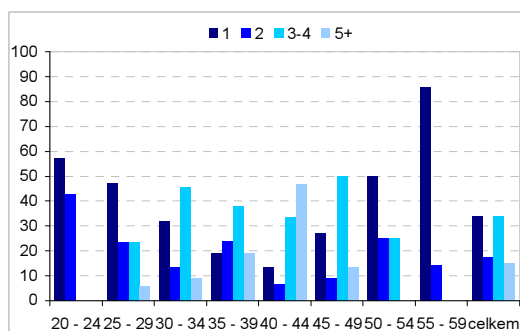
	1869	1880	1890	1900	1910	1921
na rodinu	1,7	1,8	1,6	1,4	1,3	1,2
na rodinu s dětmi	2,5	2,6	2,5	2,3	2,2	1,9

Jedno nebo dvě děti měly převážně matky do 24 let věku a také ženy starší, které vychovávaly již své poslední nejmladší dítě; z dat sčítání nelze zjistit kolik dětí tyto ženy již vychovaly.

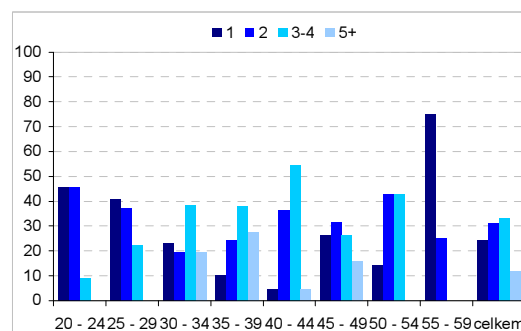
V roce 1869 mělo okolo 33 % všech žen jedno dítě a stejný podíl žen 3 – 4 děti. Více jak 5 dětí ve věku do 15 let mělo necelých 15 % žen. Podíl žen s 5 a více dětmi se další roky sčítání pouze snižoval a v roce 1921 bylo těchto žen již pouze 3,8 %. Naopak vzrůstal podíl žen s jedním či dvěma dětmi a v roce posledního sledovaného sčítání mělo jedno dítě téměř 47 % žen s dětmi a téměř 31 % žen mělo děti dvě (v roce 1869 bylo s jedním dítětem 40 % a se dvěma 17% žen). V prvních čtyřech sledovaných letech dokonce u žen ve věkových skupinách 30-44 let byl nejvyšší podíl žen se 3 – 4 dětmi a v roce 1869 ve věkové skupině 40-44 let byl nejvyšší podíl žen s 5 a více dětmi. V roce 1910 byl výraznější podíl žen se 3 - 4 dětmi ve věku 40-44 let. Ve věkových skupinách mezi 25 a 39 lety bylo velké zastoupení žen se dvěma dětmi.

Obr. 9.4.1 Ženy podle věku a počtu dětí do 15 let věku v letech 1869 – 1921

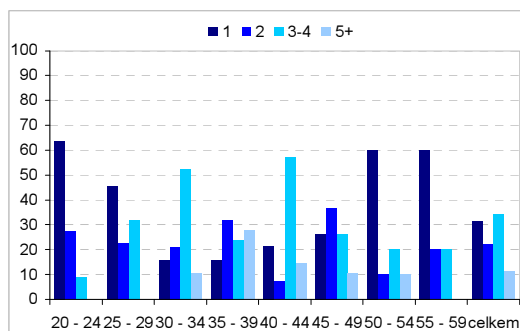
1869

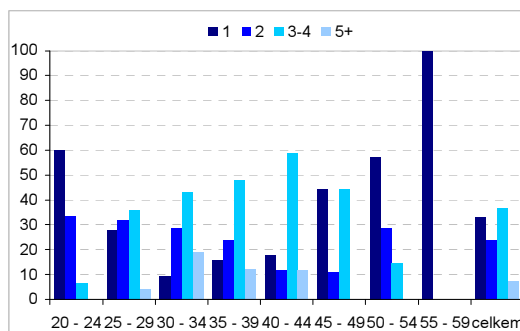
1880

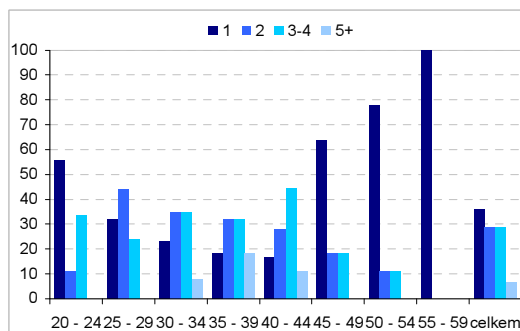
1890

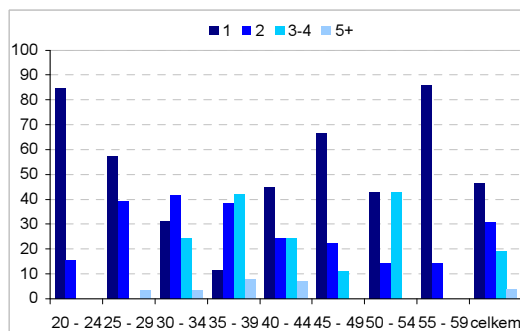
1900

1910

1921

9.5 Struktura domácností podle ekonomických charakteristik osob stojících v čele

Struktura osob stojících v čele domácností dle jejich profesních charakteristik odrážela socioprofesní strukturu obyvatelstva a měnila se v souladu se změnami možností výdělků. Postupně se snižovaly podíly domácností, které závisely svou obživou na zemědělství a naopak zvyšovaly podíly domácností záviselých na průmyslu.

V roce 1869 pracovalo nejvíce ekonomicky aktivních mužů stojících v čele domácností v zemědělství. Bylo to něco málo přes 50 %, dalších téměř 40% mužů v čele domácností pracovalo v průmyslu a zbylých 10 % ve službách a ostatních odvětvích. Při podrobnějším pohledu na muže v čele domácností pracující v průmyslu je patrné, že největší jejich podíl pracoval v hutnictví. Co se týká žen stojících v čele domácností, tak těch převážná část pracovala ve službě a 42 % v zemědělství. Tabulky s podrobným členěním jsou uvedeny v přílohách.

V roce 1880 již došlo ke změně struktury osob stojících v čele domácností podle oboru jejich povolání. Snížil se podíl osob zaměstnaných v zemědělství a došlo ke zvýšení podílu zaměstnaných v průmyslu. Velmi patrná je tato změna v případě mužů, kdy v zemědělství pracovalo 25 % mužů stojících v čele domácností a v průmyslu 62 % přednostů domácností. Nejvíce mužů pracujících v průmyslu bylo hutníků. Změnila se i struktura žen stojících v domácnosti, poklesl jejich podíl zaměstnaných v zemědělství i ve službě a naopak stoupl podíl žen vedoucích domácnost zaměstnaných v průmyslu.

V roce 1890 byla struktura mužů stojících v čele domácností podle oboru povolání téměř shodná jako při sčítání v roce 1880. Nejvyšší podíl mužů byl zaměstnán v průmyslu (59 %) a z těchto mužů potom nejvíce v hutnictví. V zemědělství pracovalo v roce 1890 již jen 29 % všech mužů vedoucích domácnost. V případě žen stojících v čele domácností poklesl podíl zaměstnaných v zemědělství oproti roku 1880 o téměř 19 procentních bodů. V průmyslu nepracovala v tomto roce žádná z žen vedoucích domácnost. Většina žen pracovala ve službách.

Lze konstatovat, že v roce 1900 i 1910 byla již struktura mužů stojících v čele domácností podle oboru povolání shodná jako v roce 1890. To znamená, že okolo 28 % mužů vedoucích domácnost pracovalo v zemědělství a okolo 57 % v průmyslu. V roce 1910 došlo pouze k té změně, že zaměstnaní v průmyslu již nepracovali z převážné části v hutnictví ale v textilnictví. Také struktura žen vedoucích domácnost byla v roce 1900 stejná jako v předchozím sčítání. V roce 1910 byla však situace naprosto odlišná. V tomto roce pracovalo téměř 32 % žen vedoucích domácnost v zemědělství a necelých 46 % žen bylo zaměstnáno ve službě. Za povšimnutí však stojí fakt, že téměř 23 % žen stojících v čele domácností pracovalo v roce 1910 v průmyslu.

V roce 1921 pracovalo 60 % všech přednostů domácností v Roztokách u Křivokláta v průmyslu, oproti rokům předchozím došlo v tomto roce k mírnému zvýšení podílu takto pracujících vedoucích domácností. Stejně jako v roce 1910 byla většina osob pracujících v průmyslu zaměstnaná v textilní továrně. V zemědělství bylo zaměstnáno necelých 23 % a ve

službách 16,5 % osob stojících ve čele domácnosti. Struktura mužů vedoucích domácnost podle oboru jejich povolání byla v roce 1921 téměř shodná jako v roce 1910. V případě žen stojících v čele domácnosti však určité změny nastaly. Velmi výrazně poklesl jejich podíl v zemědělství (7,1 %) a službách (14,3 %) a naopak stoupl podíl těchto žen zaměstnaných v průmyslu (78,8 %).

Tab. 9.5.1 Domácnosti podle oboru povolání ekonomicky aktivních osob stojících v čele

Obor povolání	Podíl				Podíl			
	Celkem	muži	ženy	celkem	Celkem	muži	ženy	celkem
		1869				1880		
		1869				1880		
zemědělství	70	50,5	42,4	48,6	51	25,1	36,4	26,4
průmysl	46	39,6	6,1	31,9	111	62,0	22,7	57,5
služby a ostatní	28	9,9	51,5	19,4	31	12,9	40,9	16,1
celkem	144	100,0	100,0	100,0	193	100,0	100,0	100,0
		1890				1900		
zemědělství	55	29,2	17,6	28,2	54	28,2	16,0	26,7
průmysl	106	59,6	0,0	54,4	103	58,2	0,0	51,0
služby a ostatní	34	11,2	82,4	17,4	45	13,6	84,0	22,3
celkem	195	100,0	100,0	100,0	202	100,0	100,0	100,0
		1910				1921		
zemědělství	50	27,6	31,8	28,1	52	24,8	7,1	22,6
průmysl	93	56,4	22,7	52,2	140	58,4	78,6	60,9
služby a ostatní	35	16,0	45,5	19,7	38	16,8	14,3	16,5
celkem	178	100,0	100,0	100,0	230	100,0	100,0	100,0

Pokud budeme sledovat strukturu domácností Roztok u Křivokláta podle postavení v povolání osob stojících v čele, lze dojít k závěru, že ve všech sledovaných letech byla převážná většina osob stojících v čele domácnosti ve stavu zaměstnanci a ze zaměstnanců potom hlavně dělníci. Nelze si nepovšimnout výkyvů v případě soukromníků a samostatných vedoucích domácnosti v průběhu jednotlivých sčítání. K těmto výkyvům došlo proto, že při každém sčítání byly osoby různě zařazovány do obou těchto kategorií. Například v roce 1869 byly přímo ve sčítacím archu označovány osoby jako samostatní a v roce následujícím již nikoliv a u většiny bylo naopak zapsáno „soukromník“. Hranice mezi těmito dvěma kategoriemi se tedy při přepisu ze sčítacích archů hledala velmi obtížně.

V roce 1869 vedlo všechny domácnosti necelých 74 % osob se statutem zaměstnanec a z těchto přednostů domácností bylo téměř 95 % dělníků. Necelých 11 % domácností vedli samostatní a stejný podíl osoby zaměstnané jako služební. Ze všech ekonomicky aktivních mužů stojících v čele domácnosti jich bylo v roce 1869 necelých 83 % v postavení zaměstnanec a převážná část zaměstnanců byli dělníci. Jako samostatní bylo vedeno v tomto roce 12,3 % ekonomicky aktivních mužů vedoucích domácnost. V případě žen vedoucích domácností připadal stejný podíl na ženy zaměstnané jako dělnice (převážně nádenice v zemědělství) a na služební.

V roce 1880 byla situace v postavení v povolání ekonomicky aktivních osob vedoucích domácnost obdobná jako v roce předchozího sčítání. Okolo 74 % přednostů domácností bylo zaměstnanců a stejně jako v předchozím roce (i v letech následujících) je většina ze

zaměstnanců dělníky. Služebnictvo vedlo 6,5 % domácností a přes 11 % domácností v Roztokách u Křivokláta bylo pod vedením soukromníků. Muži stojící v čele domácnosti byli v 78 % zaměstnanci a něco málo přes 5 % ekonomicky aktivních mužů stojících v čele domácnosti bylo v postavení úředník. Oproti roku 1869 se snížil podíl žen vedoucích domácnost v postavení zaměstnanec a naopak stoupl podíl těchto žen se statutem služebná.

Rok 1890 byl, co se struktury domácností podle postavení přednosty domácnosti týká, velmi podobný roku předchozího sčítání. Výraznější rozdíly lze snad zaznamenat pouze v případě struktury žen, kdy opět poklesl podíl zaměstnaných žen vedoucích domácnost na 13 % a naopak narostl podíl žen zaměstnaných jako služebné na hodnotu 80 %.

Tab. 9.5.2 Domácnosti podle postavení v povolání ekonomicky aktivních osob stojících v čele v letech 1869-1921

Postavení v povolání	Podíl 1869				Podíl 1880			
	Celkem	muži	ženy	celkem	Celkem	muži	ženy	celkem
samostatní	16	12,3	5,9	10,8	6	3,0	5,3	3,2
úředníci	3	1,8	2,9	2,0	9	5,4	-	4,9
zaměstnanci	109	82,5	44,1	73,6	137	78,3	36,8	74,1
z toho dělníci	103	77,2	44,1	69,6	122	69,3	36,8	65,9
služebnictvo	16	0,9	44,1	10,8	12	0,6	57,9	6,5
soukromníci	4	2,6	2,9	2,7	21	12,7	-	11,4
celkem	148	100,0	100,0	100,0	185	100,0	100,0	100,0
	1890				1900			
samostatní	5	2,8	-	2,6	9	4,5	3,8	4,4
úředníci	5	2,8	-	2,6	7	3,9	-	3,4
zaměstnanci	146	81,8	13,3	76,4	140	76,4	15,4	68,6
z toho dělníci	123	68,8	13,3	64,4	131	71,3	15,4	64,2
služebnictvo	15	1,7	80,0	7,9	23	2,8	69,2	11,3
soukromníci	20	10,8	6,7	10,5	25	12,4	11,5	12,3
celkem	191	100,0	100,0	100,0	204	100,0	100,0	100,0
	1910				1921			
samostatní	29	17,0	4,8	15,6	26	9,5	24,1	11,4
úředníci	7	4,2	-	3,8	21	10,6	-	9,2
zaměstnanci	140	78,2	52,4	75,3	171	75,4	72,4	75,0
z toho dělníci	130	72,1	52,4	69,9	113	46,2	72,4	49,6
služebnictvo	10	0,6	42,9	5,4	1	-	3,4	0,4
soukromníci	-	-	-	-	9	4,5	-	3,9
celkem	186	100,0	100,0	100,0	228	100,0	100,0	100,0

V roce 1900 se dostal podíl osob s postavením zaměstnanec vedoucích domácnost pod hranici 70 %, konkrétně to bylo v tomto roce sčítání 68,6 %. Jako služebnictvo pracovalo 11 % přednostů domácností a 12 % jich bylo soukromníky. Nejvyšší procento žen, stejně jako v předchozích letech, pracovalo jako služebné (69 %) a jako zaměstnankyně bylo označeno něco málo přes 15 % žen. U mužů k žádným velkým změnám v průběhu let sčítání nedochází, takže i v tomto roce pracovalo více jak 76 % mužů vedoucích domácnost jako zaměstnanci a okolo 12 % jako soukromníci.

Rok 1910 zaznamenal, oproti roku 1900, nárůst podílu zaměstnanců vedoucích domácností, v tomto roce se tento ukazatel dostal opět na hodnotu okolo 75 %. Služebných, kteří vedli domácnosti, bylo něco málo přes 5 % a úředníků necelá 4 %. K největším změnám došlo v roce 1910 oproti letům předchozím v případě struktury žen. Podíl žen vedoucích domácností, které byly v postavení zaměstnanec, předčil doposud nejvyšší hodnoty z roku 1869 a v roce 1910 se dostal k hodnotě 53 %. Na úkor toho poklesl podíl žen zaměstnaných jako služebné.

Stejně jako v roce 1910 vedly i v roce 1921 nejvíce domácností osoby se statutem zaměstnanec, takových domácností bylo 74 % a jednalo se především o dělníky. Převážná část žen, které vedly domácnost, byla zaměstnaná jako dělnice v textilní továrně. V letech před otevřením textilky byla většina žen vedoucích domácností zaměstnaná jako služebné a v roce 1910 pracovalo v továrně 52 % žen vedoucích domácností. Muži stojící v čele domácností byli ze 75 % zaměstnanci. Necelých 11 % mužů vedoucích domácností pracovalo jako úředníci.

Tab. 9.5.3 Domácnosti ekonomicky neaktivních osob stojících v čele v letech 1869-1921

Postavení v povolání	Podíl				Podíl			
	Celkem	muži	ženy	celkem	Celkem	muži	ženy	celkem
	1869				1880			
penzisté	22	85,7	62,5	73,3	6	50,0	20,0	28,6
osoby v domácnosti	3	-	18,8	10,0	8	-	53,3	38,1
studenti, učni	-	-	-	-	2	33,3	-	9,5
bez zaměstnání	5	14,3	18,8	16,7	5	16,7	26,7	23,8
celkem	30	100,0	100,0	100,0	21	100,0	100,0	100,0
	1890				1900			
penzisté	7	33,3	21,4	26,9	21	76,5	61,5	70,0
osoby v domácnosti	15	58,3	57,1	57,7	4	5,9	23,1	13,3
studenti, učni	-	-	-	-	2	11,8	-	6,7
bez zaměstnání	4	8,3	21,4	15,4	3	5,9	15,4	10,0
celkem	26	100,0	100,0	100,0	30	100,0	100,0	100,0
	1910				1921			
penzisté	16	66,7	20,0	42,1	9	66,7	11,1	25,0
osoby v domácnosti	15	16,7	60,0	39,5	23	-	85,2	63,9
studenti, učni	1	5,6	-	2,6	2	22,2	-	5,6
bez zaměstnání	6	11,1	20,0	15,8	2	11,1	3,7	5,6
celkem	38	100,0	100,0	100,0	36	100,0	100,0	100,0

Nejvíce ekonomicky neaktivních osob vedlo domácnosti v roce 1910, kdy bylo 38 domácností vedeno těmito osobami. Oproti tomu nejméně jich bylo v roce 1880 a to 21. V roce 1869 bylo nejvíce ekonomicky neaktivních osob vedoucích domácností z řad penzistů (73 %). Osoby bez zaměstnání vedly téměř 17 % domácností vedených ekonomicky neaktivními. Z ekonomicky neaktivních žen v čele domácností byly 3 v domácnosti a 3 bez zaměstnání. V roce 1880 vedlo domácnosti 21 ekonomicky neaktivních osob. Z tohoto počtu bylo 8 žen v domácnosti, což činilo 38 % všech takto vedených domácností. V čele 29 % domácností pod vedením neekonomicky aktivních stáli penzisté. Pod vedením učňů byly zaznamenány v roce 1880 v Roztokách u Křivoklátu 2 domácnosti, jednalo se o domácnosti jednotlivců. Stejně jako v roce

1880 bylo i v roce 1890 nejvíce domácností ekonomicky neaktivních osob pod vedením osob v domácnosti, jednalo se o 15 domácností z celkového počtu 26. necelých 27 % domácností vedli penzisté. V roce 1900 opět nastala oproti roku předchozího sčítání výrazná změna. V roce 1900 vedlo domácnosti neekonomicky aktivních 70 % penzistů a pouze 13 % osob v domácnosti. Jak již bylo výše řečeno, nejvíce domácností pod vedením ekonomicky neaktivních osob bylo v Roztokách u Křivoklátu v roce 1910, jednalo se o 38 domácností, což činilo téměř 17 % všech roztockých domácností. Většinu těchto domácností vedli penzisté (42 %) a osoby v domácnosti (39 %). V případě ekonomicky neaktivních žen vedoucích domácnost převažovaly ženy v domácnosti u mužů to byli penzisté. V roce 1921 vedlo domácnosti neekonomicky aktivních osob téměř 64 % osob v domácnosti, jednalo se pouze o ženy. Penzisté vedli 25 % domácností ekonomicky neaktivních osob.

9.6 Postavení v domácnosti podle vztahu k osobě stojící v čele

Domácnosti lze studovat i podle vztahů, jaké měly osoby žijící v jedné domácnosti k přednostovi domácnosti. V případě Roztok u Křivoklátu by se dalo obecně shrnout, že převážná většina přítomných osob byla ve všech sledovaných letech sčítání v příbuzenském vztahu k hlavě domácnosti.

Pokud se jedná o osoby ve vztahu příbuzenském k hlavě domácnosti byla ve všech sledovaných letech struktura podle pohlaví i v rámci jednotlivých pohlaví velmi podobná. Převažovaly osoby ve vztahu syn nebo dcera. Jistý podíl také zaujímaly osoby klasifikované jako příbuzný, podíl těchto osob byl ve všech letech sčítání vždy vyšší u žen. Do skupiny osob příbuzných byli například zařazeni sourozenci, rodičové atd. Ve věkové skupině 0-14 let byla ve všech sčítáních většina osob ve vztahu syn nebo dcera, pouze v roce 1869 bylo okolo 10 % osob tohoto věku ve vztahu jinak příbuzném. I ve věkové skupině 15-24 převažoval vztah k hlavě domácnosti syn nebo dcera, avšak u dívek je již významný podíl manželek. V následující věkové skupině 25-29 let již nehraje významnou roli ve vztahu k hlavě domácnosti poměr syn ani dcera. U žen již převažují manželky a většina mužů v této věkové skupině je hlavou domácnosti. Ve věkové skupině 30-44 let byl již podíl potomků žijících s rodiči zanedbatelný a nejvýznamnější zastoupení bylo u mužů „hlava domácnosti“ a u žen „manželka“. Ve věku 45-59 let tomu bylo stejně jako ve věkové skupině 30-44 let, ale již začal nabývat na významnosti i vztah „příbuzný“. Ve věku 60 a více let již osoby ve vztahu „příbuzný“ zaujímaly nemalý podíl, jednalo se zpravidla o rodiče či tchýně a tchány. V těchto nejstarších věkových skupinách byly příbuznými osobami z velké části ženy.

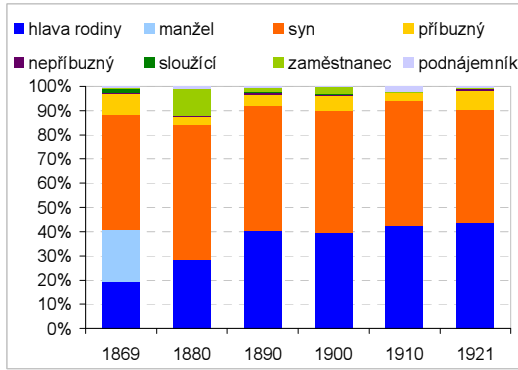
Nejvíce nepřibuzných osob bylo v domácnostech Roztok u Křivoklátu v roce 1880, kdy byl tento podíl 12 %, nejméně naopak v roce 1921 (3 %). Mezi nepřibuznými osobami převažovaly zaměstnanci v případě mužů a služebné v případě žen. Nejvíce osob ve vztahu zaměstnanec k hlavě rodiny bylo v roce 1880, tento počet byl 48 mužů v roce předchozího sčítání to bylo 30 mužů. Od roku 1890 již nebyl počet zaměstnanců v domácnostech tak vysoký a pohyboval se okolo 10 osob. Osob pracujících jako služebnictvo bylo nejvíce v domácnostech v roce 1900, jednalo se o 16 sloužících žen a dva muže. Další nepřibuzné osoby v domácnostech byli podnájemníci, jichž bylo nejvíce v roce 1890 a z většiny se rekrutovali z řad žen. Sčítání 1890,

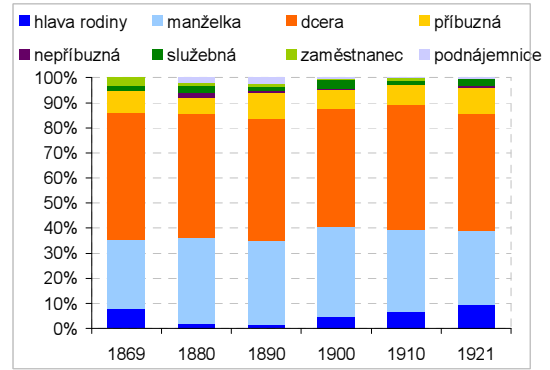
1900, 1910 a 1921 jsou si co do struktury nepřibuzných osob podle věku velmi podobná. Nejvíce nepřibuzných osob v domácnostech je ve věkové skupině 20-24 let a jedná se převážně o muže.

Obr. 9.6.1 Poměr trvale přítomných osob Roztok u Křivoklátu k hlavě domácnosti podle pohlaví v letech 1869 - 1921

Muži

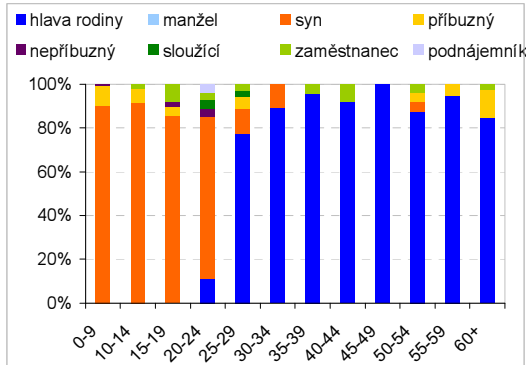

Ženy

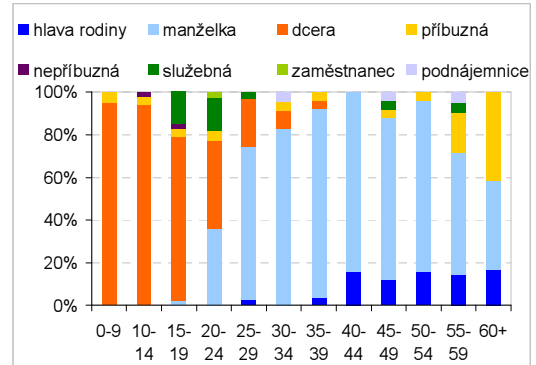

Obr. 9.6.2 Poměr trvale přítomných osob Roztok u Křivoklátu k hlavě domácnosti podle pohlaví a věku roce 1900

Muži

Ženy

Kapitola 10

Závěr

Hlavním cílem předložené práce bylo popsat a analyzovat strukturu rodin a domácností ve středočeské obci Roztoky u Křivoklátu v průběhu let 1869 – 1921. A tak zaznamenat, jak se v průběhu padesáti let plných společenských změn vyvíjelo obyvatelstvo malé středočeské obce. Z toho důvodu bylo zapotřebí věnovat pozornost i demografickým a socioekonomickým strukturám obyvatelstva.

Na vývoji věkové struktury je patrné, že během sledovaných padesáti let populace Roztok zestárla. Snížil se podíl dětské složky a vlivem zlepšujících se životních podmínek a lékařské péče zvýšil podíl osob v postproduktivním věku. Stárnutí populace názorně demonstrují zvyšující se hodnoty indexu stáří a snižující se hodnoty indexu závislosti 0-14. K největším změnám v hodnotách indexů i k významnému nárůstu průměrného věku došlo až mezi posledními dvěma sledovanými sčítáními, tedy mezi rokem 1910 a 1921. Tyto skutečnosti demonstrují, jaký vliv měla na populaci Roztok, a i celých českých zemí první světová válka. Obyvatelstvo Roztok bylo v průběhu sledovaných let velmi nepravidelně rozmístěno do jednotlivých věkových skupin a ani vývoj obyvatelstva podle věku mezi jednotlivými lety nebyl nikterak pravidelný. Na tento fakt měla vliv výrazná mobilita obyvatelstva, která byla typická pro celé české země, ale na malém území se projevila výrazněji.

Roztoky měly mezi lety 1869 a 1910 stabilně homogenní složení obyvatelstva jak podle národnosti tak i podle náboženského složení; obyvatelstvo bylo z 95 % české římskokatolického náboženského vyznání. V roce 1921 došlo ke změnám hlavně u náboženského vyznání; národnost uvedlo 100% obyvatel českou. V roce 1921 převažovaly v Roztokách u Křivoklátu osoby bez vyznání a z církvi byla na prvním místě oblíbená církev římskokatolická, kterou však doháněla nově vzniklá církev československá. Většina obyvatel Roztok byla ve všech letech sčítání gramotná, 100% však tento ukazatel nedosahoval nikdy, neboť se v obci vždy vyskytla osoba s postižením, které jí zamezovalo naučit se číst a psát. Intenzita školní docházky dětí se průběžně zvyšovala a v roce 1921 navštěvovalo školní lavice téměř 100% dětí ve věku 7 – 12 let.

V roce 1869 bylo v Roztokách u Křivoklátu ještě nejvíce osob zaměstnaných v zemědělství, do dalšího sčítání v roce 1880 však došlo ke změně a převažovaly osoby zaměstnané v průmyslu a řemeslech, z nichž byl nejvíce zastoupen obor hutnictví. Tak tomu bylo až do roku 1900. V roce 1910 a 1921 pracovalo také největší množství osob v průmyslu a řemeslech, ale hutnictví již téměř vymizelo (pouze pár osob dojíždělo do Kladna) a jeho místo zastoupil

průmysl textilní. V letech 1910 a 1921 byl v porovnání s lety předchozími velmi nízký podíl žen zaměstnaných v domácích službách. V roce 1921 byl poměrně vysoký podíl ekonomicky neaktivních osob, které měly jako postavení v povolání uvedeno invalida či tuto kolonku nevyplněnu, jednalo se o muže, kteří byli ubytováni v útulně pro invalidy a legionáře.

Analýza rodin a domácností Roztok u Křivoklátu potvrdila, že se zde vyskytovaly rodiny evropského typu. Jednalo se zpravidla o jednoduché rodiny, tvořené manželským párem a dětmi. Stávalo se, že jednoduchá rodina byla ještě doplněna o příbuzné členy, převážně rodiče jednoho z manželů. Počet závislých dětí v rodinách nebyl nijak velký; rodiny se čtyřmi a více dětmi se vyskytovaly zřídka. Nejvíce byly zastoupeny rodiny s jedním, dvěma či třemi závislými dětmi. V roce 1869 byl průměrný počet dětí na jednu rodinu s dětmi 2,5 dítěte, v roce posledního sledovaného sčítání dosahoval tento ukazatel hodnoty 1,9 dítěte na rodinu s dětmi. Během sledovaných padesáti let se snižoval počet obyvatel žijících v jednom domě i bytě, to svědčí o tom, že docházelo ke zmenšování rodin. V Roztokách u Křivoklátu převažovaly ve všech sledovaných letech jednoduché rodinné domácnosti (základní rodiny), v rámci nich potom manželské páry s dětmi. V roce 1921 došlo vlivem války k nárůstu podílu neúplných rodin tvořených matkami s dětmi (domácnosti bez manželského páru). V čele domácností stál z převážné části muž. Podíl žen vedoucích domácnost výrazněji stoupl v roce 1921, kdy v čele domácností vedených ženami stály převážně vdovy pracující v textilním průmyslu.

Z údajů porízených ze sčítacích archů nelze zjistit kolik dětí skutečně porodila jedna žena za svůj reprodukční život, lze zjistit pouze počet žijících dětí. Ale i pouze na základě této informace lze konstatovat, že ke snižování počtu dětí na jednu ženu začalo docházet až na počátku 20. století. Po první světové válce byl pokles dětí v Roztokách u Křivoklátu ještě výraznější. V jedné rodině žilo průměrně 1,2 dítěte.

Pro vývoj Roztok je také velmi důležitým faktorem ovlivňujícím strukturu obyvatelstva velmi vysoká mobilita osob.

Na základě této práce lze konstatovat, že na vývoj středočeské obce Roztoky u Křivoklátu mělo velký vliv mnoho faktorů a každá společenská či ekonomická změna takto malou obec velmi ovlivnila. V průběhu let sčítání se měnila struktura obyvatelstva hlavně z důvodu změn v nabídce pracovních míst. Rozšíření i změna výroby v továrně lokalizované přímo v obci se okamžitě odrazila na struktuře obyvatelstva obce. S tím je také samozřejmě spojena poměrně vysoká mobilita osob. Vliv 1. světové války je také naprosto zřejmý a jasně čitelný, ať již na nárůstu podílu vdov ve společnosti či na snížení počtu dětí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Brabencová, J. 1991. *Vliv migrace na věkovou a sociální strukturu obyvatelstva města Nymburka na přelomu 19. a 20. století*. Historická demografie 15/1991. Praha: Historický ústav ČSAV, 1991. s. 99-121.
- Čáňová, E. 1992. *Složení domácností v Čechách v roce 1651*. Historická demografie 16/1992. Praha: Komise pro historickou a sociální demografii, Praha 1992. s. 63-66.
- Dušková, S. 2000. *Demografický vývoj Ústí nad Labem v 19. století*. Historická demografie 24/2000, s. 109-162.
- Fialová, L. 1983. *Rozdíly v poklesu plodnosti v českých zemích ve venkovských a městských oblastech v letech 1869-1930*. Historická demografie 8/1983. Praha: Ústav československých a světových dějin ČSAV, Praha 1983. s. 133-147.
- Fialová, L.; Horská, P.; Kučera, M.; Maur, E.; Musil, J.; Stloukal, M. 1996. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 1996. 400 s. ISBN 80-204-0283-7.
- Helešovicová, V.; Horská, P. 1983. *K otázce struktury městské domácnosti na počátku 20. století*. Historická demografie 8/1983, s. 113 – 132.
- Holubová, M. 2004. *Geografická a sociální mobilita snoubenců farnosti Dobruška od konce 18. století do 2. poloviny 19. století*. Historická demografie 28/2004, s. 111 – 155.
- Horská, P.; Kučera, M.; Maur, M.; Stloukal, M. 1990. *Dětství, rodina a stáří v dějinách Evropy*. Praha: Panorama Praha, 1990. 480 s. ISBN 80-7038-011X.
- Hrušková, V. 1993. *Vliv změny profese na rodinu příměstské vesnice druhé poloviny 19. století*. Historická demografie 17/1993. Praha: Komise pro historickou a sociální demografii, Praha 1993. s. 201-228.
- Hrušková, V. 1997. *Uplatňování sociální endogamie v příměstské vesnici ve druhé polovině 19. století*, Historická demografie 21/1997, Praha 1997, s. 131 – 146.
- Jemenka, M. 2004. *Populace Šalamounské hornické kolonie v Moravské Ostravě (1890-1930)*. Historická demografie 28/2004, s. 157-201.
- Kalibová, K. 2002. *Úvod do demografie*. Praha: nakladatelství Karolinum, 2002. 52 s. ISBN 80-246-0222-9.
- Kalousková, V. 2006. *Demografický vývoj farnosti Lochenice v letech 1784-1900*, Historická demografie 30/2006, Praha 2006, s. 67 – 144.
- Kárníková, L. 1965. *Vývoj obyvatelstva v českých zemích 1754 – 1914*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1965. 404 s. ISBN 21-103-65.
- Klabouch, J. 1962. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis Praha, 1962. 281 s. ISBN 11-080-62.
- Maur, E. 1983. *Základy historické demografie*. Praha: Univerzita Karlova Praha, Filozofická fakulta, katedra československých dějin, 1983. 194 s. ISBN 60-111-83.

- Možný, I. 1999. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. 250 s. ISBN 80-85850-75-3.
- Pavlík, Z.; Rychtaříková, J.; Šubrtová, A. 1986. *Základy demografie*. Praha: Academia Praha 1986. 736 s. ISBN 21-075-86.
- Pokludová, A. 2002. *Mezigenerační sociální mobilita vzdělaných občanů na přelomu 19. a 20. století v Opavě na základě církevních matrik sňatků*, *Historická demografie* 26/2002, Praha 2002, s. 101 – 122.
- Poulová, M. 2006. *Vývoj sňatečnosti ve farnosti Rožmberk nad Vltavou v 19. století*, *Historická demografie* 30/2006, Praha 2006, s. 195 – 218.
- Srb, V. 2004. *1000 let obyvatelstva českých zemí*. Praha: nakladatelství Karolinum, 2004. 275 s. ISBN 80-246-0712-3.
- Vaňková, V. 2006. *Demografický vývoj Žitnic v 19. století*, *Historická demografie* 30/2006, Praha 2006, s. 145 – 194.
- Velková, A. 2006. *Migrace a životní cyklus venkovského obyvatelstva na Štáhlavsku v letech 1750 -1850*. *Historická demografie* 30/2006. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. s. 73-98.
- Zeitlhofer, H. 2006. *Migrace na českém venkově na počátku 20. století*. *Historická demografie* 30/2006. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. s. 123-144.

SEZNAM PRAMENŮ

- Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850–1970, FSÚ, Praha 1978.
- Sčítací archy ze sčítání lidu v roce 1869, Roztoky u Křivoklátu. Státní okresní archiv, Rakovník
- Sčítací archy ze sčítání lidu v roce 1880, Roztoky u Křivoklátu. Státní okresní archiv, Rakovník
- Sčítací archy ze sčítání lidu v roce 1890, Roztoky u Křivoklátu. Státní okresní archiv, Rakovník
- Sčítací archy ze sčítání lidu v roce 1900, Roztoky u Křivoklátu. Státní okresní archiv, Rakovník
- Sčítací archy ze sčítání lidu v roce 1910, Roztoky u Křivoklátu. Státní okresní archiv, Rakovník
- Sčítací archy ze sčítání lidu v roce 1921, Roztoky u Křivoklátu. Státní okresní archiv, Rakovník

PŘÍLOHY

1. Ekonomicky aktivní muži podle věku v letech 1869 – 1921 (%)

	1869	1880	1890	1900	1910	1921
15-24	90,1	76,9	77,9	88,0	80,6	83,5
25-34	95,5	95,4	91,1	98,1	94,2	84,7
35-44	95,7	98,0	98,0	100,0	98,0	95,0
45-54	88,0	97,1	91,9	92,7	94,3	98,2
55-64	70,8	91,3	87,5	91,2	89,3	93,5
65+	53,8	60,0	50,0	54,2	29,4	62,5

2. Ekonomicky aktivní ženy podle věku v letech 1869 – 1921 (%)

	1869	1880	1890	1900	1910	1921
15-24	46,2	44,1	39,2	38,4	69,9	70,1
25-34	25,9	16,1	21,2	20,7	27,4	59,6
35-44	31,7	18,2	21,0	10,9	52,1	43,1
45-54	42,2	18,9	6,8	12,0	28,1	26,9
55-64	28,6	17,9	7,1	17,6	29,0	34,3
65+	0,0	5,0	0,0	0,0	3,4	13,2

3. Obyvatelstvo podle oboru povolání v roce 1869

Obor povolání	Muži		Ženy		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
zemědělství	92	43,2	68	67,3	160	51,0
průmysl a řemesla	98	46,0	4	4,0	103	32,8
strojírenství	17	8,0	1	1,0	18	5,7
potravinářství	6	2,8	-	-	6	1,9
sladovnictví	-	-	-	-	-	-
krejčovská řemesla	5	2,3	-	-	5	1,6
ostatní řemesla	12	5,6	3	3,0	15	4,8
předení a tkaní bavlny	-	-	-	-	-	-
hutnictví	57	26,8	-	-	57	18,2
stavebnictví	7	3,3	-	-	7	2,2
pohostinství, ubytování	2	0,9	2	2,0	4	1,3
doprava a spoje	-	-	-	-	-	-
veřejná správa	1	0,5	-	-	1	0,3
železniční služba	1	0,5	-	-	1	0,3
sociální služby	-	-	-	-	-	-
komunální služby	4	1,9	5	5,0	9	2,9
ostatní nevýrobní činnosti	2	0,9	2	2,0	4	1,3
obchod	2	0,9	-	-	2	0,6
vojsko	2	0,9	-	-	2	0,6
soukromníci	-	-	-	-	-	-
domácí služby	2	0,9	20	19,8	22	7,0
celkem	213	100,0	101	100,0	314	100,0

4. Obyvatelstvo podle oboru povolání v roce 1880

Obor povolání	Muži		Ženy		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
zemědělství	65	26,4	39	58,2	104	33,2
průmysl a řemesla	151	61,4	9	13,4	160	51,1
strojírenství	19	7,7	-	-	19	6,1
potravinářství	10	4,1	-	-	10	3,2
sladovnictví	2	0,8	-	-	2	0,6
krejčovská řemesla	4	1,6	2	3,0	6	1,9
ostatní řemesla	21	8,5	7	10,4	28	8,9
hutnictví	95	38,6	-	-	95	30,4
stavebnictví	3	1,2	-	-	3	1,0
pohostinství, ubytování	2	0,8	2	3,0	4	1,3
doprava a spoje	-	-	-	-	-	-
veřejná správa	2	0,8	-	-	2	0,6
železniční služba	13	5,3	-	-	13	4,2
sociální služby	-	-	-	-	-	-
komunální služby	1	0,4	-	-	1	0,3
ostatní nevýrobní činnosti	3	1,2	-	-	3	1,0
obchod	4	1,6	-	-	4	1,3
vojsko	-	-	-	-	-	-
soukromníci	-	-	-	-	-	-
domácí služby	2	0,8	17	25,4	19	6,1
celkem	246	100,0	67	100,0	313	100,0

5. Obyvatelstvo podle oboru povolání v roce 1890

Obor povolání	Muži		Ženy		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
zemědělství	70	29,9	40	54,8	111	36,2
průmysl a řemesla	135	57,7	5	6,8	140	45,6
strojírenství	10	4,3	-	-	10	3,3
potravinářství	4	1,7	-	-	4	1,3
sladovnictví	-	-	-	-	-	-
krejčovská řemesla	3	1,3	5	6,8	8	2,6
ostatní řemesla	10	4,3	-	-	10	3,3
hutnictví	108	46,2	-	-	108	35,2
stavebnictví	1	0,4	-	-	1	0,3
pohostinství, ubytování	2	0,9	2	2,7	4	1,3
doprava a spoje	-	-	-	-	-	-
veřejná správa	4	1,7	-	-	4	1,3
železniční služba	6	2,6	-	-	6	2,0
sociální služby	-	-	2	2,7	2	0,7
komunální služby	7	3,0	1	1,4	8	2,6
ostatní nevýrobní činnosti	-	-	-	-	-	-
obchod	5	2,1	4	5,5	9	2,9
vojsko	3	1,3	-	-	3	1,0
soukromníci	-	-	-	-	-	-
domácí služby	1	0,4	19	26,0	20	6,5
celkem	234	100,0	73	100,0	307	100,0

6. Obyvatelstvo podle oboru povolání v roce 1900

Obor povolání	Muži		Ženy		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
zemědělství	70	27,2	29	49,2	99	31,3
průmysl a řemesla	157	61,1	1	1,7	158	50,0
strojírenství	18	7,0	1	1,7	19	6,0
potravinářství	10	3,9	-	-	10	3,2
sladovnictví	-	-	-	-	-	-
krejčovská řemesla	2	0,8	-	-	2	0,6
ostatní řemesla	18	7,0	-	-	18	5,7
hutnictví	109	42,4	-	-	109	34,5
stavebnictví	-	-	-	-	-	-
pohostinství, ubytování	3	1,2	4	6,8	7	2,2
doprava a spoje	-	-	-	-	-	-
veřejná správa	3	1,2	-	-	3	0,9
železniční služba	5	1,9	1	1,7	6	1,9
sociální služby	-	-	-	-	-	-
komunální služby	3	1,2	-	-	3	0,9
ostatní nevýrobní činnosti	-	-	-	-	-	-
obchod	4	1,6	-	-	4	1,3
vojsko	-	-	-	-	-	-
soukromníci	4	1,6	6	10,2	10	3,2
domácí služby	8	3,1	18	30,5	26	8,2
celkem	257	100,0	59	100,0	316	100,0

7. obyvatelstvo podle oboru povolání v roce 1910

Obor povolání	Muži		Ženy		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
zemědělství	67	28,5	57	44,5	124	34,2
průmysl a řemesla	135	57,4	54	42,2	189	52,1
strojírenství	12	5,1	-	-	12	3,3
potravinářství	5	2,1	-	-	5	1,4
sladovnictví	4	1,7	-	-	4	1,1
krejčovská řemesla	94	40,0	53	41,4	147	40,5
ostatní řemesla	17	7,2	1	0,8	18	5,0
hutnictví	3	1,3	-	-	3	0,8
stavebnictví	2	0,9	-	-	2	0,6
pohostinství, ubytování	5	2,1	5	3,9	10	2,8
doprava a spoje	-	-	-	-	-	-
veřejná správa	6	2,6	-	-	6	1,7
železniční služba	8	3,4	-	-	8	2,2
sociální služby	-	-	-	-	-	-
komunální služby	2	0,9	1	0,8	3	0,8
ostatní nevýrobní činnosti	-	-	-	-	-	-
obchod	7	3,0	2	1,6	9	2,5
vojsko	-	-	-	-	-	-
soukromníci	-	-	-	-	-	-
domácí služby	3	1,3	9	7,0	12	3,3
celkem	235	100,0	128	100,0	363	100,0

8. obyvatelstvo podle oboru povolání v roce 1921

Obor povolání	Muži		Ženy		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
zemědělství	76	24,4	44	21,2	120	23,1
průmysl a řemesla	184	59,0	142	68,3	327	62,9
strojírenství	10	3,2	1	0,5	11	2,1
potravinářství	5	1,6	-	-	5	1,0
sladovnictví	-	-	-	-	-	-
krejčovská řemesla	148	47,4	140	67,3	288	55,4
ostatní řemesla	18	5,8	2	1,0	20	3,8
hutnictví	3	1,0	-	-	3	0,6
stavebnictví	6	1,9	1	0,5	7	1,3
pohostinství, ubytování	4	1,3	1	0,5	5	1,0
doprava a spoje	1	0,3	-	-	1	0,2
veřejná správa	6	1,9	-	-	6	1,2
železniční služba	16	5,1	-	-	16	3,1
sociální služby	-	-	1	0,5	1	0,2
komunální služby	5	1,6	1	0,5	6	1,2
ostatní nevýrobní činnosti	1	0,3	-	-	1	0,2
obchod	3	1,0	1	0,5	4	0,8
vojsko	9	2,9	-	-	9	1,7
soukromníci	1	0,3	2	1,0	3	0,6
domácí služby	-	-	14	6,7	14	2,7
celkem	312	100,0	208	100,0	520	100,0

9.Skladba domácností v Roztokách u Křivoklátu v letech 1869 – 1890 podle P. Lasletta

Typ rodiny	1869		1880		1890	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
domácnosti jednotlivců	39,0	21,8	40,0	18,9	39,0	17,5
ovdovělí	5	2,8	-	-	6	2,7
svobodní	5	2,8	1	0,5	11	4,9
rozvedení	-	-	-	-	-	-
ženatí/vdaní	-	-	-	-	-	-
služebnictvo	29	16,2	39	18,4	22	9,9
vícečlenné nerodinné domácnosti	1	0,6	3	1,4	8	3,6
společně žijící sourozenci	-	-	-	-	2	0,9
jinak příbuzní spolubydlíci	1	0,6	3	1,4	6	2,7
nepříbuzní spolubydlíci	-	-	-	-	-	-
jednoduché rodinné domácnosti	126	70,4	142	67,0	136	61,0
manželský pár bez dětí	4	2,2	8	3,8	10	4,5
manželský pár s dětmi	96	53,6	119	56,1	116	52,0
matka s dětmi	25	14,0	10	4,7	8	3,6
otec s dětmi	1	0,6	5	2,4	2	0,9
rozšířené rodinné domácnosti	12	6,7	18	8,5	40	17,9
rrd ascendentní (např s prarodiči)	2	1,1	12	5,7	23	10,3
rrd descendentní (např vnuk)	1	0,6	3	1,4	4	1,8
rrd kolaterální (např bratranec)	2	1,1	1	0,5	8	3,6
kombinace	7	3,9	2	0,9	5	2,2
složené rodinné domácnosti	1	0,6	9	4,2	-	-
sekundární rodinné jádro je ascendentní	-	-	4	1,9	-	-
sekundární rodinné jádro je descendentní	-	-	3	1,4	-	-
sekundární rodinné jádro je stranou	1	0,6	2	0,9	-	-
sourozenecké RD	-	-	-	-	-	-
Celkem	179	100,0	212	100,0	223	100,0

10. Skladba domácností v Roztokách u Křivoklátu v letech 1900 – 1921 podle P. Lasletta

Typ rodiny	1900		1910		1921	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
domácnosti jednotlivců	44,0	18,8	44,0	19,6	46,0	16,3
ovdovělí	5	2,1	10	4,5	9	3,2
svobodní	9	3,8	9	4,0	15	5,3
rozvedení	-	-	-	-	-	-
ženatí/vdaní	-	-	2	0,9	5	1,8
služebnictvo	30	12,8	23	10,3	17	6,0
vícečlenné nerodinné domácnosti	5	2,1	9	4,0	18	6,4
společně žijící sourozenci	3	1,3	3	1,3	-	-
jinak příbuzní spolubydlíci	2	0,9	5	2,2	13	4,6
nepříbuzní spolubydlíci	-	-	1	0,4	5	1,8
jednoduché rodinné domácnosti	144	61,5	143	63,8	174	61,5
manželský pár bez dětí	23	9,8	19	8,5	22	7,8
manželský pár s dětmi	114	48,7	110	49,1	113	39,9
matka s dětmi	6	2,6	12	5,4	37	13,1
otec s dětmi	1	0,4	2	0,9	2	0,7
rozšířené rodinné domácnosti	41	17,5	27	12,1	42	14,8
rrd ascendentní (např s prarodiči)	23	9,8	12	5,4	32	11,3
rrd descendentní (např vnuk)	10	4,3	4	1,8	4	1,4
rrd kolaterální (např bratranec)	3	1,3	6	2,7	4	1,4
kombinace	5	2,1	5	2,2	2	0,7
složené rodinné domácnosti	-	-	1	0,4	3	1,1
sekundární rodinné jádro je ascendentní	-	-	-	-	-	-
sekundární rodinné jádro je descendentní	-	-	-	-	1	0,4
sekundární rodinné jádro je stranou	-	-	-	-	2	0,7
sourozenecké RD	-	-	1	0,4	-	-
Celkem	234	100,0	224	100,0	283	100,0

11. Skladba domácností v Roztokách u Křivoklátu v letech 1869 – 1890 podle A.E Imhofa

Typ domácností	1869		1880		1890	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
jednotlivci	31	17,9	25	12,7	25	12,0
bez služebnictva	31	17,9	25	12,7	25	12,0
se služebnictvem	-	-	-	-	-	-
bez manželského páru	27	15,6	15	7,6	10	4,8
bez služebnictva	26	15,0	14	7,1	10	4,8
se služebnictvem	1	0,6	1	0,5	-	-
základní rodina	101	58,4	127	64,5	126	60,3
bez služebnictva	97	56,1	118	59,9	119	56,9
se služebnictvem	4	2,3	9	4,6	7	3,3
rozšířená rodina	12	6,9	18	9,1	40	19,1
bez služebnictva	10	5,8	18	9,1	40	19,1
se služebnictvem	2	1,2	-	-	-	-
více rodin	1	0,6	9	4,6	-	-
bez služebnictva	1	0,6	8	4,1	-	-
se služebnictvem	-	-	1	0,5	-	-
domácnosti s nejasnou strukturou	1	0,6	3	1,5	8	3,8
bez služebnictva	1	0,6	3	1,5	8	3,8
se služebnictvem	-	-	-	-	-	-
domácnosti celkem	173	100,0	197	100,0	209	100,0
bez služebnictva	166	96,0	186	94,4	202	96,7
se služebnictvem	7	4,0	11	5,6	7	3,3

12. Skladba domácností v Roztokách u Křivoklátu v letech 1900 - 1921 podle A.E Imhofa

Typ domácností	1900		1910		1921	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
jednotlivci	23	10,8	34	16,0	29	11,2
bez služebnictva	22	10,3	34	16,0	24	9,3
se služebnictvem	1	0,5	-	-	5	1,9
bez manželského páru	7	3,3	14	6,6	41	15,8
bez služebnictva	6	2,8	14	6,6	40	15,4
se služebnictvem	1	0,5	-	-	1	0,4
základní rodina	137	64,3	129	60,6	142	54,8
bez služebnictva	134	62,9	125	58,7	139	53,7
se služebnictvem	3	1,4	4	1,9	3	1,2
rozšířená rodina	41	19,2	27	12,7	29	11,2
bez služebnictva	37	17,4	26	12,2	28	10,8
se služebnictvem	4	1,9	1	0,5	1	0,4
více rodin	-	-	1	0,5	7	2,7
bez služebnictva	-	-	1	0,5	7	2,7
se služebnictvem	-	-	-	-	-	-
domácnosti s nejasnou strukturou	5	2,3	8	3,8	18	6,9
bez služebnictva	5	2,3	8	3,8	16	6,2
se služebnictvem	-	-	-	-	2	0,8
domácnosti celkem	213	100,0	213	100,0	259	100,0
bez služebnictva	204	95,8	208	97,7	247	95,4
se služebnictvem	9	4,2	5	2,3	12	4,6

13. Domácnosti podle oboru povolání ekonomicky aktivních osob stojících v čele

Obor povolání	1869				1880			
	celkem	podíl		celkem	celkem	podíl		celkem
		muži	ženy			muži	ženy	
zemědělství	70	50,5	42,4	48,6	51	25,1	36,4	26,4
průmysl a řemesla	43	36,9	6,1	29,9	109	60,8	22,7	56,5
strojírenství	11	9,0	3,0	7,6	15	8,8	-	7,8
potravinářství	3	2,7	-	2,1	9	5,3	-	4,7
sladovnictví	-	-	-	-	1	0,6	-	0,5
krejčovská řemesla	3	2,7	-	2,1	4	1,8	4,5	2,1
ostatní řemesla	6	4,5	3,0	4,2	18	8,8	13,6	9,3
hutnictví	20	18,0	-	13,9	62	35,7	4,5	32,1
stavebnictví	3	2,7	-	2,1	2	1,2	-	1,0
pohostinství, ubytování	4	1,8	6,1	2,8	3	1,2	4,5	1,6
doprava a spoje	-	-	-	-	-	-	-	-
veřejná správa	-	-	-	-	2	1,2	-	1,0
železniční služba	-	-	-	-	12	5,8	9,1	6,2
sociální služby	-	-	-	-	-	-	-	-
komunální služby	8	3,6	12,1	5,6	1	0,6	-	0,5
ostatní nevýrobní činnosti	4	1,8	6,1	2,8	3	1,8	-	1,6
obchod	2	1,8	-	1,4	2	1,2	-	1,0
vojsko	-	-	-	-	-	-	-	-
soukromníci	-	-	-	-	-	-	-	-
domácí služby	10	0,9	27,3	6,9	8	1,2	27,3	4,1
celkem	144	100,0	100,0	100,0	193	100,0	100,0	100,0

14. Domácnosti podle oboru povolání ekonomicky aktivních osob stojících v čele

Obor povolání	1890				1900			
	celkem	podíl		celkem	celkem	podíl		celkem
		muži	ženy			muži	ženy	
zemědělství	55	29,2	17,6	28,2	54	28,2	16,0	26,7
průmysl a řemesla	105	59,0	-	53,8	103	58,2	-	51,0
strojírenství	2	1,1	-	1,0	8	4,5	-	4,0
potravinářství	2	1,1	-	1,0	8	4,5	-	4,0
sladovnictví	-	-	-	-	-	-	-	-
krejčovská řemesla	1	0,6	-	0,5	1	0,6	-	0,5
ostatní řemesla	5	2,8	-	2,6	11	6,2	-	5,4
hutnictví	95	53,4	-	48,7	75	42,4	-	37,1
stavebnictví	1	0,6	-	0,5	-	-	-	-
pohostinství, ubytování	2	1,1	-	1,0	4	1,7	4,0	2,0
doprava a spoje	-	-	-	-	-	-	-	-
veřejná správa	-	-	-	-	3	1,7	-	1,5
železniční služba	6	3,4	-	3,1	2	1,1	-	1,0
sociální služby	2	-	11,8	1,0	-	-	-	-
komunální služby	8	3,9	5,9	4,1	1	0,6	-	0,5
ostatní nevýrobní činnosti	-	-	-	-	-	-	-	-
obchod	6	2,2	11,8	3,1	5	2,3	4,0	2,5
vojsko	-	-	-	-	-	-	-	-
soukromníci	-	-	-	-	6	1,7	12,0	3,0
domácí služby	10	0,6	52,9	5,1	24	4,5	64,0	11,9
celkem	195	100,0	100,0	100,0	202	100,0	100,0	100,0

15. Domácnosti podle oboru povolání ekonomicky aktivních osob stojících v čele

Obor povolání	1910				1921			
	celkem	podíl		celkem	celkem	podíl		celkem
		muži	ženy			muži	ženy	
zemědělství	50	27,6	31,8	28,1	52	24,8	7,1	22,6
průmysl a řemesla	91	55,1	22,7	51,1	136	56,4	78,6	59,1
strojírenství	9	5,8	-	5,1	4	2,0	-	1,7
potravinářství	3	1,9	-	1,7	5	2,5	-	2,2
sladovnictví	3	1,9	-	1,7	-	-	-	-
krejčovská řemesla	64	37,8	22,7	36,0	112	45,0	75,0	48,7
ostatní řemesla	9	5,8	-	5,1	13	5,9	3,6	5,7
hutnictví	3	1,9	-	1,7	2	1,0	-	0,9
stavebnictví	2	1,3	-	1,1	4	2,0	-	1,7
pohostinství, ubytování	5	3,2	-	2,8	4	2,0	-	1,7
doprava a spoje	-	-	-	-	1	0,5	-	0,4
veřejná správa	3	1,9	-	1,7	5	2,5	-	2,2
železniční služba	8	5,1	-	4,5	14	6,9	-	6,1
sociální služby	-	-	-	-	1	-	3,6	0,4
komunální služby	3	1,3	4,5	1,7	4	2,0	-	1,7
ostatní nevýrobní činnosti	-	-	-	-	1	0,5	-	0,4
obchod	6	3,2	4,5	3,4	3	1,5	-	1,3
vojsko	-	-	-	-	2	1,0	-	0,9
soukromníci	-	-	-	-	2	-	7,1	0,9
domácí služby	10	1,3	36,4	5,6	1	-	3,6	0,4
celkem	178	100,0	100,0	100,0	230	100,0	100,0	100,0

16. Přední strana sčítacího archu v roce 1869

VI.

Ort | *Čáslav* | Ortsgemeinde | *Postoloprát* | Kreis-Bez. | *1*
 Ort | *Čáslav* | Ortsgemeinde | *Postoloprát* | Kreis-Bez. | *1*
 Ort | *Čáslav* | Ortsgemeinde | *Postoloprát* | Kreis-Bez. | *1*
 Ort | *Čáslav* | Ortsgemeinde | *Postoloprát* | Kreis-Bez. | *1*

Ausnahmsbogen

Zählung der Bevölkerung und der wichtigsten häuslichen Besitztümer nach dem Stande vom 31. December 1869.

Arch popisní

seřazená lidu a nejmohutnějších domácností zřetelně pro účel chorovně, die toho, kolik obyvatel bylo dne 31. prosince 1869.

Belehrung.

1. In der Kaiserlichen Statistischen Bureau, welche im Jahr 1869 eine Zählung der Bevölkerung und der wichtigsten häuslichen Besitztümer nach dem Stande vom 31. December 1869 vorgenommen hat, sind die Ergebnisse derselben in dem nachfolgenden Verzeichnisse veröffentlicht worden. In demselben Verzeichnisse sind die Namen der Haushaltungen angegeben, in der Wohnungszählung sind die Personen, die in der Wohnung am 31. December 1869 sich befinden, angegeben. In der Wohnungszählung sind die Personen, die in der Wohnung am 31. December 1869 sich befinden, angegeben.

Naučení.

1. In der Kaiserlichen Statistischen Bureau, welche im Jahr 1869 eine Zählung der Bevölkerung und der wichtigsten häuslichen Besitztümer nach dem Stande vom 31. December 1869 vorgenommen hat, sind die Ergebnisse derselben in dem nachfolgenden Verzeichnisse veröffentlicht worden. In demselben Verzeichnisse sind die Namen der Haushaltungen angegeben, in der Wohnungszählung sind die Personen, die in der Wohnung am 31. December 1869 sich befinden, angegeben. In der Wohnungszählung sind die Personen, die in der Wohnung am 31. December 1869 sich befinden, angegeben.

17. Přední strana sčítacího archu v roce 1921

Zone | *Čáslav* | Kreis-Bez. | *Postoloprát* | Kreis-Bez. | *30*
 Ort | *Čáslav* | Ortsgemeinde | *Postoloprát* | Kreis-Bez. | *30*
 Ort | *Čáslav* | Ortsgemeinde | *Postoloprát* | Kreis-Bez. | *30*
 Ort | *Čáslav* | Ortsgemeinde | *Postoloprát* | Kreis-Bez. | *30*

Sběrný arch domovní.

Seřazený arch domovní vyřazený sčítací komise na základě sčítacích výsledků zřetelně pro účel chorovně, die toho, kolik obyvatel bylo dne 31. prosince 1921.

Jméno majitele domu: *Popina Jan*

Číslo domu	Byt pod	Jméno majitele bytu	Číslo obyvatel	POKRYTÍ
1	1	<i>Popina Jan</i>	7	
2	1	<i>Popina Jan</i>	4	
	2		11	

3/294
29
31

18. Roztocká továrna na konci 19. a počátku 20. století

